

Socijalna okolina i sudjelovanje starijih adolescenata u nekim borilačkim sportovima

Crnjac, Damir

Doctoral thesis / Disertacija

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Kinesiology / Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:117:301336>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Kinesiology, University of Zagreb - KIFoREP](#)

Sveučilište u Zagrebu

KINEZIOLOŠKI FAKULTET

Damir Crnjac

**SOCIJALNA OKOLINA I SUDJELOVANJE
STARIJIH ADOLESCENATA U NEKIM
BORILAČKIM SPORTOVIMA**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Zagreb, 2017.

University of Zagreb

Faculty of Kinesiology

Damir Crnjac

**SOCIAL ENVIRONMENT AND
PARTICIPATION OF OLDER ADOLESCENTS
IN SOME MARTIAL ARTS**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2017.

Sveučilište u Zagrebu

KINEZIOLOŠKI FAKULTET

Damir Crnjac

**SOCIJALNA OKOLINA I SUDJELOVANJE
STARIJIH ADOLESCENATA U NEKIM
BORILAČKIM SPORTOVIMA**

DOKTORSKA DISERTACIJA

Mentori: prof. dr. sc. Hrvoje Sertić

prof. dr. sc. Ksenija Bosnar

Zagreb, 2017.

University of Zagreb

Faculty of Kinesiology

Damir Crnjac

**SOCIAL ENVIRONMENT AND
PARTICIPATION OF OLDER ADOLESCENTS
IN SOME MARTIAL ARTS**

DOCTORAL THESIS

Supervisors: Prof. Hrvoje Sertić, PhD

Prof. Ksenija Bosnar, PhD

Zagreb, 2017.

Zahvale

Ovaj rad nikad ne bi ugledao svjetlo dana da nije bilo pomoći svih mojih prijatelja i kolega te im od srca svima zahvaljujem.

Posebno zahvaljujem svojim mentorima prof. dr. sc. Hrvoju Sertiću i prof. dr. sc. Kseniji Bosnar.

Prof. dr. sc. Hrvoju Sertiću zahvaljujem na prihvaćanju mentorstva i potpori u svim segmentima istraživanja i pisanja ove disertacije te na susretljivosti i pedantnosti koje je iskazao prenoseći mi znanja i iskustava tijekom zajedničkog rada.

Prof. dr. sc. Kseniji Bosnar zahvaljujem na strpljivosti i potpori te nadasve na pokazanoj ljudskosti tijekom cjelokupnog puta od početka do samog završetka ove disertacije. Posebna zahvala za duge i neiscrpane razgovore o životnim temama koje su me obogatile za moj budući život i rad.

Zahvaljujem svim svojim ispitanicima te njihovim trenerima i voditeljima klubova bez kojih ne bih mogao napraviti ovu disertaciju.

Hvala mojoj obitelji koja mi je uvijek bila potpora i pomoć ne samo na ovoj disertaciji već i kroz cijeli život.

Hvala momu pokojnom ocu Mladenu koji mi je *usadio hercegovačku tvrdoglavost i upornost*, koja me uvijek vodila naprijed bez obzira na životne uspone i padove.

Hvala mojoj mami Drini čija me molitva, toplina i majčinska dobrota čuvala da uvijek ostanem na pravom putu i da budem samo *dobar čovik*.

Hvala mojoj braći: starijem bratu Vilsonu koji mi je bio i ostao *životni mentor*, pazio na mene kao na svoga *malog bracu* i davao savjete kako u životu ostati dosljedan i pošten; kao i mlađoj braći Marinu i Draženu koji su mi uvijek *podmetali leđa* kad god je trebalo - bili ste mi i ostali uzori bez obzira što sam stariji od vas.

I na kraju hvala mojoj supruzi Mirti, na strpljivosti, ljubavi, potpori i razumijevanju za sve one dane i noći koje sam potrošio u pisanju ove disertacije. Hvala mom sinu Šimi koji mi je najveća radost u životu te njemu posvećujem ovu disertaciju.

SAŽETAK

Da bi ostali u sportu, mladi se moraju osjećati prihvaćenima od vlastite socijalne okoline koju čine roditelji, treneri i vršnjaci. Mladi sportaši su jako vezani uz svoju socijalnu okolinu koja ih čini motiviranijima za nastavak bavljenja sportom. Cilj ovog istraživanja je pokazati odnos *socijalne okoline* (roditelji, treneri, vršnjaci) i razine zadovoljstva, intrinzične motivacije i posvećenosti sportu mladih sportaša u tri borilačka sporta (judo, taekwondo, karate). Na uzorku od 472 mlada sportaša iz tri navedena borilačka sporta primijenjene su hrvatske verzije sljedećih upitnika: *Upitnik posvećenosti sportu* (Scanlan i sur., 1993), *Skala ukupnog zadovoljstva u sportu* (Scanlan i sur., 1993) i *Skala socijalne orijentacije u sportu* (Stuntz i Weiss 2003.), prilagođene za navedene borilačke sportove, koji su pokazali vrlo dobra metrijska svojstva. U istraživanju su koristilo i *Upitnikom intrinzične motivacije* (Štimac, Horga i Jurinić-Matoš, 1999, prema Štimac, 2000) i *Upitnikom roditeljske potpore djeci u sportu* (Bosnar, 2003). Regresijska analiza je pokazala da je trenerska potpora povezana sa zadovoljstvom u sportu, percipiranom kompetentnošću i pritiskom/tenzijom. Rezultati kanoničke korelacije su pokazali kako su mladi sportaši s visokom razinom socijalne orijentacije prema vršnjacima (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*), posvećeniji i zadovoljniji u svom sportu te imaju veću razinu intrinzične motivacije (veći interes, napor i veća razina percipirane kompetentnosti te osjećaju manji pritisak). Diskriminacijska analiza je pokazala kako se mladi judaši, taekwondoša i karataši najviše razlikuju u socijalnim aspektima motivacije kao što su trenerska pohvala i vršnjačko prijateljstvo kao i u subdimenziji intrinzične motivacije pritisak/tenzija. Unutar kvalitativnog dijela istraživanja napravljeno je petnaest intervjua (pet u svakom borilačkom sportu). Rezultati kvalitativnog istraživanja su potvrdili kvantitativne rezultate te nam dali još bolji uvid u socijalne aspekte motivacije kod mladih judaša, taekwondoša i karataša. Buduća istraživanja bi osim varijabli socijalne orijentacije trebala istražiti i utjecaj drugih čimbenika socijalne motivacije kao što su npr. kvaliteta bliskog prijateljstva, dinamika grupe, osobna ulaganja te njihov utjecaj na zadovoljstvo u borilačkim sportovima te bi se mogli pronaći motivacijski obrasci kako zadržati mlade u sportu.

Ključne riječi: *socijalna okolina, socijalna motivacija, zadovoljstvo u sportu, posvećenost sportu, intrinzična motivacija, judo, karate, taekwondo.*

SUMMARY:

In order to stay in the sport, young people need to feel accepted by their social environment consisting of parents, coaches and peers. Young athletes are strongly related to their social environment which makes them more motivated to continue doing sports. The goal of this research was to show the relationship among social environment (parents, coaches, peers) and levels of satisfaction, intrinsic motivation, dedication to the sport and young athletes in three martial arts (judo, taekwondo, karate). In a sample consisting of 472 young athletes from the three mentioned martial arts, the Croatian version of the following questionnaires was applied: Questionnaire of dedication to sport (Scanlan et al., 1993), Scale of total satisfaction in sport (Scanlan et al., 1993) and Scale of social orientation in sport (Stuntz and Weiss, 2003), which were adapted for those martial arts that showed very good metric characteristics. The Questionnaire of intrinsic motivation (Stimac, Horga and Jurinić-Matos, 1999, according to Stimac, 2000) and Questionnaire of parental support for children in sport (Bosnar, 2003) were used in the research. Regression analysis showed that the coaching support was associated with pleasure in the sport, perceived competence and pressure / tension. Results of canonical correlation showed that young athletes with a high level of social orientation towards peers (peer acceptance and friendship groups) were more committed and more satisfied in their sport and had a greater level of intrinsic motivation (they had a greater interest, effort and higher levels of perceived competence and felt less pressure). Discriminance analysis showed that the young judoka, taekwondo and karate athletes were the most distinguished in the social aspects of motivation such as coaching praise and peer friendship and subdimension of intrinsic motivation pressure/tension. Within the qualitative part of the research 15 interviews were completed (five in every martial art). The results of qualitative research confirmed the quantitative results, and gave us even better insight into the social aspects of motivation in young judoka, taekwondo and karate athletes. Beside the variables of social orientation, future research should investigate the impact of other factors of social motivation, such as the quality of close friendship, group dynamics, personal investments and their impact on satisfaction in martial arts, and be able to find motivational patterns that keep young people in sport.

Keywords: *social environment, social motivation, satisfaction in sport, commitment to sport, intrinsic motivation, judo, karate, taekwondo.*

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
1.1.	Značaj sporta i borilačkih sportova u mladoj populaciji	3
1.2.	Socijalna motivacija u sportu.....	10
1.3.	Socijalna okolina.....	14
1.3.1.	Roditelji.....	16
1.3.2.	Treneri	20
1.3.3.	Vršnjaci	22
1.4.	Teorijski okvir istraživanja	25
1.4.1.	Model posvećenosti sportu (Scanlan i sur. 1993)	25
1.4.2.	Model zadovoljstva u sportu (Scanlan i sur. 1993)	26
1.4.3.	Model intrinzične motivacije (Deci, 1975).....	28
1.4.4.	Model socijalne motivacije (Allen, 2005)	30
2.	CILJEVI, PROBLEMI HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	31
2.1.	Cilj i problem istraživanja	31
2.2.	Hipoteze istraživanja	31
3.	METODE RADA	32
3.1.	Sudionici	32
3.2.	Postupak.....	32
3.3.	Mjerni instrumenti	33
4.	REZULTATI I RASPRAVA	37
4.1.	Metrijske karakteristike upitnika.....	37
4.1.1.	Skala posvećenosti sportu	37
4.1.1.1.	Rezultati pilot-istraživanja	38
4.1.1.2.	Deskriptivna statistika	38
4.1.1.3.	Valjanost i pouzdanost	39
4.1.2.	Skala ukupne razine zadovoljstva u sportu	41
4.1.2.1.	Rezultati pilot-istraživanja	41
4.1.2.2.	Deskriptivna statistika	41
4.1.2.3.	Valjanost i pouzdanost	43
4.1.3.	Skala socijalne orijentacije	44

4.1.3.1. Rezultati pilot-istraživanja	44
4.1.3.2. Deskriptivna statistika	45
4.1.3.3. Valjanost i pouzdanost	47
4.1.4. Skala intrinzične motivacije	51
4.1.4.1. Deskriptivna analiza skale intrinzične motivacije	51
4.1.4.2. Valjanost i pouzdanost	53
4.1.5. Skala roditeljske potpore djeci u sportu.....	54
4.1.5.1. Deskriptivna statistika	54
4.1.5.2. Valjanost i pouzdanost	56
4.2. Odgovori na hipoteze	58
4.2.1. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s trenerima .	58
4.2.2. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s roditeljskom potporom.....	60
4.2.3. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s odnosom s vršnjacima.....	61
4.2.4. Razlika u socijalnoj motivaciji kod mladih sportaša iz različitih borilačkih sportova.....	63
5. KVALITATIVNA ANALIZA	67
5.1. Tema: Posvećenost sportu	67
5.2. Tema: Zadovoljstvo u sportu	73
5.3. Tema: Intrinzična motivacija	79
5.3.1. Interes/uživanje.....	80
5.3.2. Percipirana kompetentnost.....	82
5.3.3. Napor/važnost.....	85
5.3.4. Pritisak/tenzija.....	87
5.4. Tema: Socijalna orijentacija (treneri, vršnjaci).....	90
5.4.1. Trenerska pohvala	90
5.4.2. Vršnjačko prijateljstvo	93
5.4.3. Grupno prihvaćanje.....	96
5.5. Tema: Roditeljska potpora	98
5.5.1. Roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom	99
5.5.2. Osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom	102
5.5.3. Učenje prema modelu	104

5.5.4. Pozitivna potkrepljenja.....	106
6. ZAKLJUČAK.....	109
7. LITERATURA.....	113
8. PRILOZI.....	133
9. ŽIVOTOPIS.....	137

1. UVOD

Unatoč brojnim psihofizičkim prednostima bavljenja sportom, u adolescenciji velik broj mladih prestaje se baviti sportom (Keathley, Himmelein i Srigley, 2013). Milijuni mladih sudjeluju u organiziranom sportu, koji može imati dalekosežne posljedice na njihov zdravstveni status i psihosocijalni razvoj (Horn i Horn, 2007). Sport je organizirana, strukturirana tjelesna aktivnost koja nudi mladim sudionicima mnoge fizičke i psihosocijalne prednosti. Tjelesno aktivni mladi su u mogućnosti izgraditi društvene odnose, razviti pozitivnu percepciju vlastite sposobnosti i usvojiti određene oblike motivacije (Weiss i sur., 2009). Nažalost mnogo mladih napušta sport i to većina do 15. godine života. Kako bi se mladi uključivali u sport, jedan od čimbenika je i pozitivan utjecaj *socijalne okoline* koju čine roditelji, treneri i vršnjaci. Kako bi ostali u sportu, mladi se moraju osjećati prihvaćenima od vlastite socijalne okoline. Kako pokazuju brojna istraživanja socijalna orijentacija je bitna jer je dokazana njezina povezanost sa zadovoljstvom, intrinzičnom motivacijom i percepcijom vlastite sposobnosti (Keathley, Himmelein i Srigley, 2013; Vazou i sur., 2006; Stunz i Weiss 2003). Iz navedenih razloga znanstvenici istražuju kako roditelji, treneri i vršnjaci mogu stvoriti pozitivno socijalno okruženje kako bi mladi nastavili biti fizički aktivni (Vazou i sur., 2006).

Prema Keegan i sur. (2010) u ranoj fazi karijere sportaša, koja počinje od 8. do 12. godine, djeca isprobavaju razne sportove, tražeći zadovoljstvo kroz sport. Ovo razdoblje on naziva *fazom inicijacije*. Nakon tog razdoblja sportaši imaju tendenciju orijentacije na jedan ili dva sporta u kojima će se specijalizirati, učeći vještine, taktiku i pravila. Ovo razdoblje Keegan naziva *fazom specijalizacije*, koja traje od 12. do 15. godine. Sljedeću fazu je nazvao *fazom savladavanja vještina* i počinje oko 15. godine, ovisno o sportu. U ovoj dobi mladi sportaši postaju ozbiljniji te dolazi do promjena u fokusu na pojedini trenirani sport. Mladi sportaši koji su duboko involvirani u sport često su svoje sudjelovanje u sportu objašnjavali na način kako žele biti dio kolektiva, osjećati priznanja i pohvale, kako od prijatelja tako i od roditelja te trenera (Allen, 2003). Kako bi ostali u sportu mladi moraju osjećati zadovoljstvo i pozitivno vrednovati vlastite sposobnosti. Preko utjecaja socijalne okoline mladi sportaši će doživljavati sport kao izvor zadovoljstva te tako ostati u sportu. Bolje razumijevanje emocija može pomoći roditeljima i trenerima u komunikaciji i

stvaranju preduvjeta za kvalitetnija sportska iskustva djece i mladih te njihovo zadržavanje u sportu (Šilić, 2014).

Šilić (2014) u svojoj disertaciji navodi kako su znanstvenici utvrdili čimbenike koji utječu na ostanak mladih u sportu: emotivna iskustva, društveni odnosi, moralno ponašanje, zdravlje, motivacija itd. Mladi sportaši su jako vezani uz svoju socijalnu okolinu koja ih čini motiviranijima za nastavak bavljenja sportom (Brustad, 1992).

O motivaciji sportaša u raznim je istraživanjima dosta toga rečeno. Postoji mnoštvo definicija motivacije, upitnika i istraživanja posvećenih raznim aspektima motivacije i generalno se motivacija u psihologiji sporta smatra jednim od najviše istraživanih područja. Prema definiciji koju predlaže Alderson (1955) motivacija je definirana kao svjesno iskustvo ili nesvjesno stanje koje služi kao čimbenik koji određuje ponašanje osobe ili njezino socijalno djelovanje u danoj situaciji. Ko i sur. (2008) navode da je u dosadašnjim istraživanjima identificirano preko sto različitih čimbenika koji objašnjavaju zašto se ljudi bave sportom. A identifikacija razloga za sudjelovanje je prvi korak u razumijevanju motivacije sportaša, kako navode Gill i sur (1983). Ranija istraživanja motivacije kod mladih sportaša su pokazala kako su zabava, usavršavanje vještina, izazov i kondicijska pripremljenost te forma bili najvažniji motivacijski čimbenici (Gill i sur., 1983; Gould i sur., 1985). Koivula (1999) i Wankel (1993) navode da sportaši smatraju zabavu, odnosno uživanje, najvažnijim motivom za osobno bavljenje sportom i zaključuju kako ovi nalazi imaju značajne implikacije na tijek i nastavak sportske karijere.

Nekoliko studija u ovom području ispitalo je socijalnu (društvenu) orijentaciju i dokumentiralo važnost upotrebe društvenih odnosa kao načina definiranja uspjeha (Hayashi 1996; Schilling i Hayashi, 2001; Stuntz i Weiss, 2003, 2009, 2015). U kvalitativnom istraživanju, koristeći se *intervjuom* i objašnjavajući utjecaj roditelja, trenera i vršnjaka na motivaciju mladih sportaša, Keegan i sur. (2010) obrazlažu posebne uloge roditelja, trenera i vršnjaka. Navode kako socijalne ciljeve treba posebno istražiti te se pozivaju na rad Urdan i Maehr (1995).

U ovom radu ćemo se baviti odnosom socijalne okoline (trenera, roditelja i vršnjaka) i mladih sportaša (starijih adolescenata) koji treniraju neki borilački sport (judo, karate, taekwondo).

1.1. Značaj sporta i borilačkih sportova u mladoj populaciji

„Sport podrazumijeva sve oblike fizičke aktivnosti koje, kroz povremeno sudjelovanje, teže poboljšanju fizičke kondicije i mentalnom blagostanju, oblikovanju društvenih odnosa i postizanju rezultata u natjecanju na svim razinama (Vijeće Europe, Europska povelja o športu, 1993, prema Rowe i sur., 2004). Kako navodi Holt 2007, milijuni mladih ljudi u razvijenim zemljama sudjeluju u organiziranom sportu i kvaliteta njihovih iskustava može imati utjecaja na njihov psihosocijalni razvoj, kao i na njihove stavove o tjelesnoj aktivnosti u kasnijem životu. Wiggins (1987) navodi da profesori tjelesne i zdravstvene kulture, treneri, roditelji i znanstvenici već dugo tvrde kako dječje sudjelovanje u tjelesnim aktivnostima i sportu dovodi do povoljnih rezultata kao što su razvijanje sportskih vještina, samopouzdanja, discipline, sportske i međusobne komunikacije.

Istraženi su mnogostruki razlozi o koristima redovitog vježbanja na cjelokupnog razvoj mladih sportaša. Kontinuitet bavljenja sportom i sportskim aktivnostima postao je imperativ kako bi se sačuvalo zdravlje. Sportski aktivni ljudi imaju smanjen rizik od mnogih bolesti današnjice u odnosu na neaktivnu populaciju. Također zdravstvene prednosti sporta ne pridonose samo fizičkom već i mentalnom zdravlju (Janssen, 2007).

Opsežan je broj istraživanja koja daju preporuke u vezi s razinom sportskih aktivnosti koje su potrebne za očuvanje cjelokupnog zdravlja. Preporuka Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) za djecu starosne dobi od 5 do 17 godina je 60 minuta dnevno visoke do umjerene sportske aktivnosti kako bi učinak za zdravlje bio zadovoljavajući. Redovito održavanje ove razine aktivnosti djece i mladeži može dovesti do povećanja tjelesne kondicije, smanjenja tjelesne masti, povoljnih kardiovaskularnih i metaboličkih profila rizika od bolesti, poboljšanja zdravlja kostiju i smanjenja simptoma depresije i tjeskobe. Dok su mnoge različite zdravstvene prednosti sudjelovanja u sportskim aktivnostima priznate, većina istraživanja je usmjerena na fizičke i zdravstvene prednosti sudjelovanja u sportu, dok je manji broj istraživanja usmjeren na mentalne i socijalne zdravstvene aspekte, premda istraživanja u području mentalnog zdravlja upućuju na prednosti tjelesnog aktiviteta. U posljednjih nekoliko godina istraživanja ne daju smjernice o minimalnoj ili optimalnoj količini i vrsti tjelesne aktivnosti potrebnoj za očuvanje mentalnog zdravlja (Oja i sur., 2010).

Iako preporuka Svjetske zdravstvene organizacije WHO (2006) uključuje fizičke, mentalne i društvene zdravstvene domene, istraživanja nisu pružila dokaze i smjernice kako tjelesna aktivnost utječe na socijalnu domenu zdravlja.

Milijuni djece sudjeluje u sportu, a participiranje djece počinje opadati tijekom adolescencije (Zimmermann i sur., 2010). Istraživači navode kako djeca koja su sportski aktivna u djetinjstvu imaju veliku vjerojatnost biti aktivni i kao odrasli, a oni koji nisu sportski aktivni u djetinjstvu imaju veliku vjerojatnost kako ne će biti aktivni ni kao odrasli (Tammelin i sur., 2003). Loša stanja organizma kod djece povezana s tjelesnom neaktivnošću uključuju pretilost, hipertenziju, dijabetes tipa 2, bol u leđima, slabu pokretljivost zglobova, psihosocijalne probleme itd. Tjelesna neaktivnost je glavni javni zdravstveni izazov u razvijenom svijetu i priznata je kao globalna epidemija. U SAD-u se očekuje da će stopa pretilosti u djetinjstvu rasti do 40% u sljedeća dva desetljeća a procjene obolijevanja od dijabetesa tipa 2 se kreću oko 300 milijuna ljudi diljem svijeta u isto vrijeme. Britanska vlada je postavila cilj kako 70% stanovništva mora biti razumno aktivno (npr. 30 minuta umjerene tjelovježbe pet puta tjedno) do 2020. godine (Allender i sur., 2006). Tammelin i sur. (2003) navode u svom istraživanju kako nisu utvrđene *specifične vrste aktivnosti ili specifični sportovi* koji bi pridonijeli boljem razvoju mladih kroz život. Takva informacija bi bila od velike pomoći prilikom stvaranja strategije zadržavanja mladih u sportu i nadalje tijekom odrastanja.

Ambiciozni nacionalni ciljevi i povećanje financiranja sportske zajednice i projekata koje uključuju fizičke aktivnosti (Allender i sur., 2006), pokazuju da sport i tjelesna aktivnost dobivaju društvenu, političku i zdravstveno-političku važnost. Povećanje interesa za tjelesnu aktivnost je dobrodošlo, ali trenutni podatci daju naslutiti kako intervencije za promicanje sporta i tjelesne aktivnosti nisu adekvatne. Nadalje, pitanje je jesu li ovi dokazi o podržavanju fizičke aktivnosti pružali odgovarajuće razumijevanje razloga za sudjelovanje ili nesudjelovanje u fizičkoj aktivnosti. Sudjelovanje djece u fizičkim aktivnostima, sportu, izaziva kod djece zadovoljstvo kada ona nisu prisiljena na natjecanje isključivo radi pobjede. Brustand (2011) navodi kako je, nažalost, sve više mladih koji se uključuju u sport isključivo zbog natjecanja. Po svim mjerilima, interes za profesionalni sport je narastao i stalno je u porastu u suvremenim zapadnim društvima. U posljednjih nekoliko desetljeća, profesionalni sport je postao referentna točka s koje se ocjenjuje što je sport. Nadalje, mnogi sportski klubovi i sportske organizacije za mlade su osnovani kao neprofitne organizacije, a ustvari su smišljeni da prave dobit po obrascu profitabilnih programa te

kopiraju profesionalne sportske klubove i sugeriraju roditeljima i mladim sportašima kako samo ovakav pristup osigurava put do zadovoljstva i uspjeha.

Zadovoljstvo potiče djecu u eksperimentiraju s različitim aktivnostima. MacPhail i sur. (2003) navode primjere kako pružiti djeci različite vrste fizičke aktivnosti kroz sport ili rekreaciju te time poticati sudjelovanje u tjelesnoj aktivnosti. Zadovoljstvo i potpora roditelja su također ključni u odluci o sudjelovanju mladih u sportu (Mulvihill i sur., 2000). Roditelji igraju veliku ulogu u otvaranja mogućnosti djeci kako bi bili fizički aktivni. Bostock (2001) otkriva da majke s malom djecom obeshrabruju djecu za igranje u okruženju kad procijene okruženje za igru kao nesigurno. Porter (2004) je pokazao da roditelji više podržavaju aktivnosti uz jednostavan pristup, sigurno okruženje i ostale aktivnosti koje imaju na raspolaganju za ostale članove obitelji. Mješavina kvantitativnih i kvalitativnih metoda istraživanja mogla bi pronaći dokaze o razumijevanju promjena koje se događaju u sportu i tjelesnoj aktivnosti na kritičnim prijelaznim fazama u djetinjstvu, adolescenciji i odrasloj dobi (Allender i sur., 2006). Sve navedene činjenice skreću pozornost na važnost kontinuiteta bavljenja sportom kod mladih kako bi mladi stvorili potrebu i naviku cjeloživotnog vježbanja.

Kako bi se mladi zadržali u sportu, moraju se pronaći elementi koji bi sport učinili zabavnijim, kako bi mladi sportaši osjećali zadovoljstvo unutar sebe i sportskog kolektiva. Zadovoljstvo je konstrukt koji može pomoći sportašu kako bi se nastavio baviti sportom (Šilić, 2014). Stvaranje zadovoljstva kod mladih sportaša možemo očekivati ako *socijalna okolina* koju čine roditelji, treneri i vršnjaci stvori pozitivan stav prema sportašima bez obzira na njihov individualni uspjeh u svom sportu. Očekivani znanstveni doprinos ovog istraživanja primarno se očituje u tom da će se pokušati objasniti odnos socijalne orijentacije, odnosno povezanosti socijalne(društvene) okoline (roditelja, trenera i vršnjaka) i sudjelovanja mladih u borilačkim sportovima u odnosu na razinu zadovoljstva, intrinzičnu motivaciju i posvećenosti sportu.

„Ukoliko bi se postavilo pitanje: 'Koja je definicija borilačkih sportova? ', odgovor bi u velikom broju slučajeva glasilo da su to polistrukturane kompleksne i acikličke aktivnosti. Ono što bi se pojavilo kao slika u glavi, u većini slučajeva, bila bi slika dva sportaša koji pokušavaju nadvladati jedan drugoga. Ono što se možda ne bi odmah javilo kao predodžba, a uvelike opisuje borilačke sportove, jest da su to individualni sportovi i da sportaši u borbi u najvećem dijelu ovise o sebi i svojem znanju, karakteristikama i sposobnostima. Individualizam je oduvijek prisutan u borilačkim

sportovima. Kao filozofija predstavlja napredak pojedinca i njegovo probijanje životom u kojem, u skladu s njegovom strukturom, ima padova, ali i blokada (odbrana) te bacanja i udaraca (napada). Pojedinaac nauči padati i podići se bez ozljeda, ali nauči i blokirati, udariti ili baciti te na taj način ide kroz život. Iz filozofije borilačkih sportova proizašla su i neka pravila modernog sporta pa se primjerice u judu u jednom periodu uz strunjaču za vrijeme borbe nije smio biti trener jer se smatralo da sportaš sam treba nadvladati sve nedaće koje su ispred njega, a trener ga na njih treba pripremiti tijekom treninga“ (Segedi i Sertić, 2014).

Borilački sportovi (npr. judo, karate, taekwondo, kickboxing) u Francuskoj, Nizozemskoj, Kanadi, Finskoj, Australiji i Belgiji su na popisu deset najpopularnijih sportova među djecom i mladima (Australijski zavod za statistiku, 2009. godine; Ministère de la Jeunesse des sports et de la vie association 2005; Nederlandse Hartstichting i NOO, NSF, 2007; Tammelin sur., 2003; Warren, 2008; Wolt sur., 2007). Borilački sportovi su također uvršteni među deset najviše prakticiranih sportova gledajući broj klubova (Bottenburg i sur., 2005).

Taekwondo je korejska borilačka vještina poznata po visokim i brzim nožnim udarcima. Natjecanja u taekwondou se provode u tri discipline: tehnicima (formama), sportskoj borbi i testu snage. Prema kriteriju dominacije energetske procesa, taekwondo spada u skupinu anaerobnih sportova visokog intenziteta, a karakteriziraju ga brze i kratkotrajne akcije (Čular i sur. 2010).

„Prema kriteriju strukturne složenosti, odnosno prema složenosti struktura gibanja i struktura situacija, karate pripada skupini polistrukturnih acikličkih sportova, no od drugih se borilačkih sportova razlikuje po tome što se osnovni cilj, simbolička destrukcija protivnika, postiže simuliranim ili strogo kontroliranim udarcima ruku i nogu.“ (Sertić, 2004).

Unatoč puno objavljenih radova iz područja borilačkih sportova, studije fokusirane na školsku djecu su vrlo ograničene, s pitanjima poput: koji čimbenici će motivirati djecu da sudjeluju i održavaju redovite treninge? Koliko često i koliko puta djeca trebaju trenirati? Koji su rizici treniranja? Zbog svega navedenog ovo područje je zainteresiralo znanstvenike. U literaturi se nalazi mali broj istraživanja koji se bavi čimbenicima motivacije sudionika borilačkih sportova (Ko, 2003). Ko (2003) navodi rezultate analize podataka prikupljenih na 307 muških sudionika „Battle of Columbus Martial Arts“, svjetskog prvenstva mješovitih borilačkih sportova održanog u Columbusu, Ohio, SAD. Otkrio je da su u cjelini sudionici borilačkih sportova vrlo motivirani zbog

zabave, ljepote stečenih vještina te stjecanja uspjeha, samopoštovanja i samopouzdanja. Ovdje su se neki borilački sportovi izdvojili u odnosu na vrstu motivacije. Tako su vježbači juda, karatea i taekwondo kazali kako su htjeli naučiti tehnike samoobrane pa su se zbog toga uključili u navedene borilačke sportove, dok su, na primjer, vježbači aikidoa i kung-fua bili motivirani društvenom pripadnošću samim vještinama, koje su specifične te se izdvajaju od ostalih borilačkih sportova.

U mnogim istočnoazijskim zemljama borilačke vještine se odavno predstavljaju kao glavni oblici fizičkih aktivnosti i pedagoških sadržaja. Borilačke vještine (discipline) kao što su aikido, judo, hapkido, jujitsu, karate, kempo, kung fu, sanshou, tai chi, taekwondo, tang su do i wushu i mnoge druge, u današnje su vrijeme, kao rezultat ogromnog rasta ove sportske industrije, postale sastavni dio sporta i tjelesnih aktivnosti kultura koje prenose stil života i vrijednosti obrazovanja u mnogim zapadnim zemljama (Ko, 2007; Yang, 2000).

Rast popularnosti borilačkih sportova kao globalnih kulturnih proizvoda može se najbolje ilustrirati u slučajevima olimpijskih sportova juda i taekwondo. Danas Međunarodna judo federacija (IJF) ima oko 180 zemlja članica, a judo natjecatelja u svijetu je više od osam milijuna (IJF, 2007). World Taekwondo Federation (WTF) se sastoji od 185 nacionalnih saveza, a broj taekwondo natjecatelja u svijetu se procjenjuje na 70 milijuna (WTF, 2007). Povećana popularnost juda i taekwondo jasno ukazuje na to da su borilačke vještine postale popularan kulturni proizvod (Ko, 2007). Neke studije navode zanimljive detalje o ljudima koji su se u mladosti bavili borilačkim sportovima. Sudjelovanje muškaraca u dobi od četrnaest godina u borilačkim sportovima je bilo povezano s kasnijim sudjelovanjem u trčanju, aerobiku, vježbanjem u teretani i treningu borilačkih sportova (Tammelin i sur., 2003).

Mladi koji su u adolescenciji bili članovi sportskih klubova najčešće su dolazili iz borilačkih sportova i atletike, navodi grupa istraživača iz Finske. Također navode kako su adolescenti iz urbanih sredina češće članovi klubova borilačkih sportova, jahanja, alpskog skijanja i plesova, dok su djeca koja dolaze iz ruralnih sredina najčešće članovi nogometnih, odbojkaških i atletskih klubova (Telama i sur., 1997). Neki znanstvenici također pružaju dokaze o negativnim učincima borilačkih vještina na mlade.

Na primjer, zaključak jedne norveške studije je da sudjelovanje u sportovima kao što su dizanje utega, hrvanje i orijentalne borilačke vještine (karate, judo i taekwondo) dovodi do povećanja antisocijalnog ponašanja u mladosti (Endresen i Olweus, 2005).

Ovi su rezultati doveli do kontroverzi u brojnim zemljama te su se vodile žestoke rasprave u različitim medijima kao i na internetskim portalima u vezi s navodnim posljedicama treniranja borilačkih vještina kod djece, u rasponu od vrlo pozitivnih do vrlo negativnih komentara. Međutim, neki istraživači su imali primjedbe na metodologiju norveške studije (Sleijfer 2005; Theeboom i sur., 2008). Na primjer, iskazali su sumnje oko valjanosti samog upitnika i nedostatka preciznosti oko tipa sportske aktivnosti koja se uspoređivala sa sportovima u kojima dominira snaga. Također su tvrdili kako je teško izvesti opće zaključke pomoću dokaza iz ove studije. Uspoređeni su sportovi koji u strukturi baš i nemaju dodirnih točaka (npr. dizanje utega i borilački sportovi). Konačno, društveni kontekst sudionika također treba uzeti u obzir kada se rade istraživanja o vrsti sudionika u borilačkim sportovima (Vertogen i Theeboom, 2010).

Već je opisano da je društveni položaj jedan od važnijih čimbenika koji utječu na sportski angažman (Scheerder i sur., 2005). Može se pretpostaviti da je društveno-ekonomska pozadina sudionika također imala utjecaja kod izbora vrste borilačkih sportova.

Do zadnje decenije istraživači nisu posvećivali dovoljnu pozornost utjecaju društvenih čimbenika na motivaciju u sportu (Brustad, 1992). Motivacija, kao razvojni ishod socijalnog okruženja, je u središtu mnogih najzanimljivijih sportskih problema, kao što su natjecanja, odnos trenera prema sportašu te kao razvojni utjecaj na varijable ponašanja kao što su ustrajnost, učenje i izvedba. Nekoliko je konceptualnih pogleda napravljeno kako bismo bolje razumjeli motivaciju u sportu. Istraživači ovog područja navode kako sportaš može biti motiviran: *intrinzično, ekstrinzično i nemotiviran*.

Ovaj teorijski pristup je značajno istražen (Pelletier i sur., 1995). Novija istraživanja iz područja motivacije u sportu su razvijana po načelima teorije Deci i Ryana (1985). Kad je osoba intrinzično motivirana ona ili on će trenirati dobro bez obzira što u pozadini ne će imati materijalnu ili neku drugu potporu. Sportaši koji treniraju samo kako bi bolje upoznali sport kojim se bave ili iz vlastitog zadovoljstva, stalno tražeći osobni napredak, smatraju se intrinzično motiviranima prema svom sportu. Dakle, aktivnosti koje omogućavaju pojedincima da dožive osjećaj kompetencije i

samoodređenja će biti pokrenute zbog intrinzične motivacije (Pelletier i sur., 1995). Općenito, intrinzična motivacija se odnosi na sudjelovanje u nekoj aktivnosti isključivo zbog užitka i zadovoljstva (Deci, 1975).

Motivaciju za sudjelovanje u sportskoj aktivnosti možemo podijeliti na kognitivnu i bihevioralnu. *Motivacijska orijentacija* se odnosi na uključivanje, nastavak sudjelovanja te prestanak sudjelovanja u sportskim aktivnostima. Ovaj aspekt možemo razumjeti ako odgovorimo na pitanja: Zašto neki mladi sudjeluju u tjelesnoj aktivnosti, a drugi ne sudjeluju? Zašto neki ulažu ogroman napor i ustraju kako bi se nastavili baviti sportom, a drugi lako odustaju? Zašto neki mladi koji su fizički aktivni pronalaze samostalne unutarnje razloge, dok neki nalaze vanjske razloge ostajanja u sportu? Motivacijska ponašanja se odnose na karakteristike fizičke aktivnosti kao što su izbor aktivnosti, uloženi trud, broj treninga, intenzitet i trajanje.

Značaj motivacijske orijentacije ogleda se u razvoju mladih, njihovu socijalnom, psihološkom, fizičkom i zdravstvenom napretku (Weiss, 2013). Glavni razlozi bavljenja sportom djece trebali bi biti višestruki motivi kao što su: razvoj vlastitih sposobnosti, druženje s prijateljima, zadovoljstvo, bolja fizička sprema, uživanje u novim izazovima te doživljavanje uspjeha. Isto tako razlozi neuključivanja u sport ili razlozi odustajanja od sporta su: loš rad kroz treninge, izostanak razvoja sposobnosti, prevelika očekivanja i negativni pritisak, nedostatak zadovoljstva u treningu, ozljede te želja za probanjem nečega posve drukčijeg, bilo drugih sportova ili izvan sportskih aktivnosti (Horn, 2004). Weiss (2013) govori o važnosti dječje percepcije vlastitih sposobnosti, jer je doživljaj sebe glavni prediktor kod izbora sporta ili sportske aktivnosti djece.

1.2. Socijalna motivacija u sportu

„Motivacija u sportu je ključna odrednica iza svake poduzete akcije i iza svakog truda“ (Deci i Ryan, 2000). Razumijevanje dinamike motiviranog ponašanja u sportu je nedvojbeno bitno. Iako su važni aspekti motivacije pojedinaca određeni vlastitim uvjerenjima, spoznajama i vrijednostima, značajan utjecaj može se također vidjeti pod socijalnim (društvenim) utjecajem (Deci i Ryan, 2000).

U posljednja tri desetljeća najviše su se profilirale četiri teorije motivacije o sudjelovanju mladih u sportu. Motivacijska teorija kompetentnosti, teorija samoopredjeljenja, teorija očekivane vrijednosti, teorija ciljne orijentacije (Horn, 2008, Weiss i sur., 2009, Weiss i sur., 2012). Sve četiri teorije dijele ključne odrednice motivacije zašto se mladi nastavljaju baviti sportskom aktivnošću. Sve četiri teorije prepoznaju *percepciju vlastite sposobnosti*, kao doprinos motivaciji mladih kako bi oni kroz sport pokazali svoje vještine i znanja, kondicijsku spremu te fizički izgled. Ove teorije također prepoznaju središnju ulogu *društvenih odnosa*, kao što su socijalna potpora i osjećaj povezanosti s drugima koji učvršćuju potrebe mladih za prepoznavanje i prihvaćanje od vršnjaka, prijateljstva između njih te pozitivnu potporu odraslih odnosno roditelja (Weiss, 2013). Ove teorije potvrđuju glavne izvore motivacije za sudjelovanje mladih u sportskim aktivnostima kao što su radost, sreća i zadovoljstvo. Razvoj vještina, uzbuđenje, tjelesna kondicija, utrošak energije, uspjeh i status te povezanost su kategorije motiva za sudjelovanje mladih u sportu koje je naveo Passer (1982).

Status i povezanost s drugima su dvije kategorije motiva koje predstavljaju socijalne motive za sudjelovanje mladih u sportu. Društveni poticaji mogu biti pozitivni i negativni a povezani su s timskim radom, doprinosom ekipi, društvenom potporom i odobravanjem (Shilling i Hayashi, 2001). Istraživači koji su proučavali razloge napuštanja sportske aktivnosti su također naveli socijalne razloge. Ti razlozi su: niska svijest o pripadanju, osjećaj isključenosti iz ekipe, mala potpora ostalih značajnih osoba za sudjelovanje, neslaganje s trenerom, roditelji ili prijatelji ne žele da sudjelujem, nema stjecanja novih prijatelja, nedostatak timskog rada te želja za više provedenog vremena s prijateljima (Šilić, 2014). U posljednja tri desetljeća istraživanja su probala utvrditi prediktore koji snažno utječu na motivaciju za sudjelovanje mladih u sportskim aktivnostima. *Percepcija vlastite kompetentnosti* kao snažan prediktor jačine motivacije i razine tjelesne

aktivnosti. *Izvor zadovoljstva* je snažan motiv za nastavak bavljenja sportskom aktivnošću. *Roditelji, treneri i vršnjaci* (socijalna okolina) snažno utječu na klimu za sudjelovanje mladih u sportu i sportskim aktivnostima (Weiss i Williams, 2004; Ullrich-French i Smith, 2009; Weiss, 2013). Hartersova (1978, 1981) *motivacijska teorija kompetentnosti* identificira povratne informacije te značajnost i drugih. Percepcije kompetentnosti te utjecaj jačine intrinzične motivacije su ključni prediktori ponašanja u jednom okruženju postignuća. Ova teorija i druge motivacijske teorije stimulirale su sportske psihologe istraživače za istraživanja u području društvenih (socijalnih) odnosa u sportu (primjerice odnose trenera, roditelja i vršnjaka) (Weiss i Ferrer-Caja, 2002). Međutim istraživanja zašto mladi ostaju u sportu, odnosno utjecaj društvene okoline, bila su fokusirana na jedan društveni čimbenik *trenera*. Tek u zadnjem desetljeću istraživači su uključili ostale društvene prediktore koji utječu na ostanak mladih u sportu.

„Nezadovoljstvo osobnom izvedbom, vlastitom kompetentnošću ili društvenom aktivnošću se brzo očituje te negativno djeluje na motivaciju sportaša. Narušena motivacija i njene posljedice predstavljaju ozbiljan problem zbog toga što to dovodi ne samo do nezadovoljstva kompetentnošću, socijalnom interakcijom ili ugrožavanjem trenažnog i natjecateljskog procesa nego to dovodi u konačnici i do odustajanja mladih od sportske aktivnosti. Kako je motivacija u sportu uvijek povezana s emocijama, narušena motivacija dovodi do ispoljavanja maladaptivnih motivacijskih obrazaca. Međutim, motivacijom se može kvalitetno upravljati. Utvrđivanje faktora koji utječu na motivaciju sportaša i shvaćanje razlika u motivacijskom procesu je važno radi prepoznavanja promjena u razini motivacije i razvijanja faktora koji mogu prevenirati ugrožavanje motivacije sportaša“ (Šilić, 2014).

Studija Vazou, Ntoumanis i Duda (2004) je usmjerena na vršnjačke interakcije i odnose te ulogu koju mogu igrati u formuliranju vršnjačke inducirane motivacijske klime kod mladih sportaša. Postojeća literatura o strukturi i posljedicama percepcije motivacijske klime u kontekstima postignuća, kao što su škola, sport i edukacija, usmjerena je isključivo na utjecaj odraslih osoba, dok se ignorira potencijalni utjecaj vršnjaka.

Allen (2005) je razvila model socijalne motivacije koji specifično obrađuje socijalne aspekte motivacije u sportu. Socijalna motivacija uključuje društvenu povezanost, društveni status i društveno priznanje. Osoba usmjerena prema društvenoj povezanosti nastoji razviti i zadržati zadovoljavajuće interpersonalne veze. Osobe koje su dominantno usmjerene na društveni status i

društveno priznanje motivirane su stjecanjem društvenog statusa i priznanja od ostalih za trud i sposobnosti, kao način postizanja svijesti o pripadanju.

Na temelju teoretskog rada Urdan i Maehr (1995), kao i empirijskih istraživanja mnogih drugih (Ewing, 1981; Hayashi, 1996; Järvinen i Nicholls, 1996; Lewthwaite, 1990; Schilling i Hayashi, 2001; Whitehead, 1995), možemo reći da će društveni ciljevi i orijentacije izaći kao način definiranja uspjeha koji odražavaju društvene odnose, a odvojeni su od ciljne orijentacije. Rezultati faktorske analize u radu Stuntz i Weiss (2003) pokazali su pet različitih faktora koji su se pojavili: zadatak, ego, prijateljstvo, trenerska pohvala i prihvaćanje grupe.

Usmjerenost socijalnog odobravanja izvorno je izvedena iz *teorije ciljne orijentacije* koja je uopćena kako bi podržala pozitivne društvene odnose. U sportu postoje različite vrste društvenih odnosa. Na primjer, pojedinci imaju različite odnose s bliskim prijateljem, u sportu odnos suigrača koji funkcioniraju kao grupa te treneri i njihov odnos prema sportašima (Stuntz i Weiss, 2003).

Uključivanje društvenih ciljeva u okvir jedna je od strategija premošćivanja koja može proizvesti veće razumijevanje sudjelovanja i pripadanja društvenoj grupi (sportski klub, razred), što je jedna od glavnih ideja motivacijskih studija s naglaskom na trud (Agbuga i Xiang, 2008). Motivacijski teoretičari ukazuju na to kako ciljevi vrše snažan utjecaj na angažman i ponašanje u i izvan sporta i škole (Dweck, 1986; Locke i Latham, 2002; Wentzel, 2005). Urdan i Maehr (1995) su zaključili da ciljane osobe (vršnjaci, treneri, roditelji) i ciljano ponašanje (sposobnost, napor, poboljšanje, potpora od ostalih, pomaganje) mogu utjecati na posljedice ponašanja kod osoba orijentiranih prema odobravanju. Razlog za dobivanje odobravanja je usmjeren na demonstraciju sposobnosti (Vealey i Cambell, 1988).

Motivacijske teorije dijele zajedničke značajke u društvenim kontekstualnim čimbenicima (npr. stilu treniranja, učenju) i interpersonalnim varijablama (npr. percepcija kompetentnosti, percepcija autonomije, samoregulacija) koje utječu na sportsko ponašanje (Deci i Ryan, 2000; Hagger i Chatzisarantis, 2011; Hagger, Wood, Stiff i Chatzisarantis, 2010). Neki istraživači su odustajanje od sporta pripisivali nedostatku motivacije (Gould, 1996.), a ne postojanju barijera kao što su materijalni uvjeti ili školski zahtjevi.

Teorija motivacije postignuća ostaje središnja točka u sportskoj psihologiji. Istraživanja provedena na području motivacije postignuća su provedena na temelju Nichollsove (1984, 1989) teorije ciljne

orijentacije. Ova teorijska perspektiva navodi da pojedinci nastoje prikazati visoku sposobnost i skrivaju nisku sposobnost. Osim toga, definicija uspjeha i neuspjeha se temelji na dva cilja orijentacije. Teorija ciljne orijentacije nam predstavlja vrste ciljeva koji upravljaju ponašanjem u situaciji postignuća (Schilling i Hayashi, 2001).

Urdan i Maehr (1995) su vratili Maehr i Nichollsov (1980) izvorni koncept kroz teoriju motivacije postignuća, te potiču uključivanje društvenih ciljeva. Naime, Urdan i Maehr (1995) su definirali društvene ciljeve kao „percipirane socijalne potrebe postignuća ili nepostignuća“.

Društvene svrhe karakteriziraju dobivanje odobrenja od drugih i donose čast od skupine (npr. obitelji, zajednice). Hayashi (1996) daje zaključak kako postoje i socijalni (društveni) ciljevi te ih treba istražiti zasebno. Sportaši su uključeni u složenu mješavinu društvenih interakcija (npr. odnos sa suigračima, trenerima, sudcima i gledateljima).

Međutim istraživanja brojnih socijalnih ciljeva su izostala. Maehr i njegovi kolege tvrde da se cilj socijalnog odobravanja razlikuje od sposobnosti i zadataka ciljeva (Maehr, 1984; Maehr i Nicholls, 1980). Na primjer, Maehr i Nicholls sugeriraju da je, kada se aktivira, svrha društvenog cilja ukazati na kreposne namjere ili osobno zalaganje a ne na sposobnost. Jer cilj osobe koja traži socijalno odobrenje je pokazati predanost i vjernost drugima, Maehr i Nicholls (1980) tvrde da će kod uzbuđena motivacijsko odobrenje dosljedno dovesti do visoke razine napora.

Istraživači navode razloge uključivanja u borilačke sportove: fizički izgled, samoobrana, učenje borbenih vještina, samopoštovanje, mentalna disciplina, razvoj karaktera, samopouzdanje. Roberts (1992), recimo, prepoznaje tri motiva sportskog sudjelovanja: postignuće, socijalna interakcija i majstorstvo. Postizanje motiva nastaje kada sport pruža ljudima priliku natjecati se i doživjeti osjećaj ostvarenja, kao što je osvajanje nagrada i priznanja. Ljudi također sudjeluju u sportskim aktivnostima zbog socijalnih interakcija. Treći motiv, majstorstvo, generira razvoj vještina, učenje i osobni izazov koji možemo naći u pustolovnim sportovima (npr. brdski biciklizam i sportsko penjanje). Twemlow i sur. (1996) su istraživali borilačke motive na 170 muških i ženskih ispitanika u SAD-u. Otkrivaju kako su samoobrana i kondicija dva najvažnija čimbenika motivacije.

S druge strane, Stefanek (2004) je na uzorku 250 taekwondo vježbača pokazao da su motivi ovih mladih zabava, tjelovježba, razvoj vještina i prijateljstvo. Ovi motivi su slični onima za tradicionalne sportove. Borilački sportovi ponekad pokazuju specifične motive koji su također

važni, uz prednost razvoja mentalnoga i fizičkog zdravlja te smanjenje stresa. Jones i sur. (2006) su otkrili kako sudionici u borilačkim sportovima imaju snažne motive pripadnosti (grupi) i prijateljstva, zatim motiv dobre fizičke spremne, dobivanja nagrada i razvoja vještina. Boudreau i sur. (1995) su otkrili da je psihološki napredak bio najvažniji razlog zbog čega su roditelji poticali djecu školske dobi na sudjelovanje u karateu. Samopouzdanje i samodisciplina su ocijenjeni kao najvažnije prednosti koje se razvijaju treningom karatea.

1.3. Socijalna okolina

Dakle, važno je za istraživače istražiti čimbenike koji utječu na mlade ljude i njihova iskustava u sportu. Konkretno, istraživači, a posebno sportski psiholozi istražuju, kako treneri, roditelji i

vršnjaci mogu stvoriti okruženje (okolinu) koje će biti poticajno te prilagodljivo ili stvarati neprikladne motivacijske rezultate kod mladih sportaša (White i sur., 2004; Vazou i sur., 2006). Suigrači, prijatelji, roditelji i treneri utječu na to kako će mladi sportaš igrati i razmišljati o sportu. Mnogi ljudi misle o sportu samo kao o areni za testiranje sportske hrabrosti i ističu natjecateljski duh. Međutim, ovaj pogled zanemaruje društvenu pripadnost i prihvaćanje kao konzistentne razloge u sportskom sudjelovanju. Važnost društvenih odnosa i utjecaja drugih u sportu su konzistentni izvori motivacije (Weiss i Ferrer-Caja, 2002.).

Tijekom posljednjih dvadeset pet godina, znatan broj istraživanja je općenito pokušavao osmisliti i mjeriti te utjecaje, posebno od trenera (Harwood, Sprey i Keegan, 2008). U studiji Keegan (2010) analiziran je široki fokus socijalnih ciljeva i dan je uvid u široku lepezu potencijalnih motivacijskih utjecaja koji potječu od trenera, roditelja i vršnjaka. Stuntz i Weiss (2003) navode termin *socijalne ciljne orijentacije* u svojoj studiji te su uključili samo tri socijalna cilja: vršnjačko prihvaćanje i prijateljstvo te trenerske pohvale ili trenersko odobravanje. One smatraju kako nisu uključile sve društvene ciljeve te navode kako je potrebno istražiti i ostale društvene ciljeve. Maehr i Nicholls (1980) uključuju društveno odobrenje uz ciljnu orijentaciju, pored zadataka i ciljne orijentacije, u njihov teorijski okvir. Oni su predložili društvenu (socijalnu) orijentaciju kao društveno odobravanje, naglašeno kao želju za prihvaćanjem od drugih. Maehr je stavio naglasak na društveni cilj kao važan dio utjecaja na ponašanje u svojoj teoriji osobnih ulaganja (Maehr i Braskamp, 1986).

Urdan i Maehr (1995) su pozvali na povratak ciljevima društvene orijentacije te naglasili njihovu važnost u opisivanju i objašnjavanju postignuća. Umjesto ograničavanja društvene ciljne orijentacije na socijalna odobrenja, Urdan i Maehr su predložili širok raspon orijentacije koji odražava razne odnose i stavove. Među ostalima su: socijalna skrb (tj. korist za društvo kada postane produktivan član), društvena odgovornost (tj. biti savjestan), i socijalna pripadnost (tj. osjećati pripadnost). Istraživači su tražili kako riješiti zagonetku zašto neki mladi ostaju motivirani za nastavak sudjelovanja u sportu, dok drugi nisu. U studiji Chan i sur. (2012) su istražili relativni utjecaj trenera, roditelja i vršnjaka na motivaciju kod djece plivača u dobi od 9 do 12 godina i starijih adolescenata u dobi od 15 do 18 godina. Rezultati ove studije pokazuju da dob ima umjeren utjecaj na mlade sportaše i njihova sportska iskustva. Konkretno, majka i otac ima važniju ulogu kod mlađe djece, dok vršnjaci imaju veći utjecaj u adolescenciji, treneri imaju vjerojatnost većeg utjecaja na trud i zadovoljstvo kod adolescenata. Horn i Hasbrook (1986) su radili istraživanje

među mladim nogometašima u tri dobne skupine (dob 8-9, 10-11 i 12-14 godina) u nogometnoj ligi za mlade. U usporedbi s dvije mlađe skupine, najstarija skupina je imala najniže vrijednosti u procjeni povratne informacije od roditelja kao gledatelja, mladi nogometaši ocjenjuju rezultate natjecanja u smislu pobjede ili gubitka kao manje važne te se više oslanjaju na ocjenu vršnjaka o svojoj izvedbi. Znači što su djeca starija više cijene mišljenje vršnjaka o svojoj izvedbi nego mišljenje vlastitih roditelja. Istraživači zaključuju kako bi intervencije koje potiču sportaše na veći angažman, trebale biti prilagođene dobi djeteta kako bi dobili njihovu pozitivnu reakciju.

Vazou i sur. (2006) su utvrdili da u odnosu na pozitivnu potporu od vršnjaka i trenera, trenerska potpora je slabija jer je trenerski utjecaj mali na zadovoljstvo kod adolescenata dobi 12-17 godina. Smatraju kako bi veći trud trenera tijekom treninga te pružanje povjerenja sportašima, mogao izazvati ulaganje većeg truda kod sportaša. Brojna istraživanja su pokazala da vrijeme i trud koji mladi sportaši posvećuju treninzima i natjecanjima ovise o materijalnoj i emocionalnoj potpori osobito roditelja i trenera (Bloom, 1985; Brustad, 1993; Scanlan i Lewthwaite, 1988; Weiss i Hayashi, 1995). Iako istraživanja dosljedno pokazuju da trener, sportaš i roditelj čine trijadu koja predstavlja važan sustav koji određuje sportaševo sportsko iskustvo.

Roberts (2001) tvrdi da se motivacija najbolje može razumjeti iz društveno kognitivne perspektive, te da nije samo u funkciji uzbuđenja po sebi, već ovisi o ciljevima motivacijskog djelovanja. Isto tako, Deci i Ryan (2000) su saželi kako je motivacija koja se odnosi na 'zašto' pitanje ponašanja. Dakle, kada se proučava društveni utjecaj na motivaciju mladih sportaša, oni ispituje razloge motiviranih radnji i načine na koji treneri, roditelji i vršnjaci mogu na njih utjecati. Ova tri društvena sredstva (treneri, roditelji i vršnjaci), snažno utječu na sportsku karijeru sportaša.

1.3.1. Roditelji

Istraživanja o vezama roditelja i sportaša bila su fokusirana na dva velika područja: 1. utjecaj roditelja na ulazak djece u sport i 2. koliki je utjecaj roditelja na ponašanje i stavove djece jednom kad ona postanu aktivni sudionici sporta i tjelesne aktivnosti. Pri proučavanju procesa socijalizacije u sportu, teorije socijalnog učenja dale su okvir koji se koristi kako bi pojedinci shvatili bit svoje

uloge u sportskom društvu. Proces socijalizacije počinje s ranim djetinjstvom, a nastavlja se tijekom djetinjstva.

Prvi i naizgled najvažniji utjecaj na dječje uključivanje u sport je obitelj. Jasno je da je roditeljski utjecaj ključan čimbenik u dječjoj socijalizaciji i sudjelovanju u sportu. Za početni angažman, roditelji kontroliraju djetetov pristup. Uvjerenja, stavovi i vrijednosti koje roditelji prenose kroz svoja sportska iskustva na svoju djecu, izravno će utjecati na mogućnosti i iskustvo djeteta. Ako roditelji nisu aktivno uključeni te namjerno ne daju pozitivna sportska iskustava djetetu, šanse da će dijete biti uključeno u sport u ranoj dobi su ograničene (Stroot, 2002). Obitelj je odgovorna za donošenje odluka o vrsti i opsegu bilo kakve djetetove aktivnosti. Roditelji stvaraju mogućnosti za svoju djecu kako bi sudjelovala u formalnim i neformalnim fizičkim aktivnostima, te osiguravaju financijsku i emocionalnu potporu kako bi potaknuli njihov angažman. Osim toga, u skladu s teorijom socijalnog učenja, dijete uči o sportskom sudjelovanju kroz promatranje, oponašanje i modeliranje roditeljskog uključivanja. Dakle, ukoliko značajniji član obitelji (majka, otac) pruži priliku uključivanja u sport uz nesebičnu potporu i ohrabrenje, dijete će vjerojatno sudjelovati u sportu (Stroot, 2002). Studije daju jasne dokaze kako obitelj predstavlja glavni čimbenik uključivanja djece u sport.

U studiji Greendorfer i Lewko (1978), kroz opsežan pregled literature, zaključuju kako je obitelj osnovni prediktor za sudjelovanje u sportu za dječake i djevojčice. Snyder i Spreitzer (1973) su također pokazali kako su roditelji imali značajan utjecaj na uključivanje u sport - veći utjecaj su imale majke na djevojčice, a očevi na dječake. Nekoliko studija je istražilo vezu između roditeljskog vjerovanja o vlastitom uzoru u tjelesnoj aktivnosti i kao prediktoru sudjelovanja u sportu i tjelesnoj aktivnosti svoje djece. Utvrđena je jaka veza između roditeljskog ponašanja i dječjeg ostanka u sportu, na način da djeca vide uzore u svojim roditeljima i preslikavaju ta ponašanja (Babkes i Weiss, 1999). Čak štoviše, djeca participirajući roditeljska ponašanja i izjave o tjelesnoj aktivnosti kroz zadovoljstvo i ohrabrenje, osjećaju privrženost nastavku bavljenja sportom (Eccles i Harold, 1991; Kimiecik, Horn i Shurin, 1996).

Postoje brojni razlozi zašto roditelji imaju tako snažan utjecaj u društvenom sustavu sporta kod mladih. Na dječju psihološku orijentaciju za odabir sporta snažno utječe vlastito kućno okruženje. Naime, znano je kako su dječja motivacijska obilježja u sportu pod velikim utjecajem roditelja (Babkes i Weiss, 1999). Nadalje, vjerojatnost da će mladi ljudi ustrajati u sportu ili obrnuto,

odustati ili će „izgorjeti“, ovisi velikim dijelom o prirodi obiteljskog i društvenog utjecaja. Naime, u kojoj mjeri mladi sportaši osjećaju autonomiju nad vlastitom sportskom uključenosti u odnosu na osjećaj kako im je potrebno obiteljsko okruženje za održavanje sportskog angažmana gdje žele ugoditi drugima (roditeljima). Ovaj segment se predstavlja kao prediktor i pokazuje hoće li doći do nastavka ili odustajanja od sporta (Coakley i White 1992; Rawdeke, 1998).

U dvije studije Woolger i Power (1988) su na plivačima dobi od 8 do 14 godina, te u drugoj studiji na sudionicima u dobi od 15 do 18 godina, otkrili kako je entuzijizam sudionika, sudjelovanje i uživanje u sportu, pozitivno povezano s roditeljskom potporom. Moore i sur. (1991) utvrdili su kako djeca dvaju aktivnih roditelja imaju šest puta veću vjerojatnost da će biti uključeni u tjelesnu aktivnost nego djeca čiji su roditelji bili neaktivni. Brustad (1996) otkriva značajne veze između dječje percepcija roditeljske tjelesne aktivnosti i vlastite tjelesne aktivnosti te, suprotno očekivanjima, u ovom novijem istraživanju nije bilo razlike među spolovima za poticanje uključivanja u fizičke aktivnosti.

Znanstvenici su istražili dječju emocionalnu reakciju na uključenost u natjecateljski sport te karakteristike crta anksioznosti na razine sportskog uživanja. Crte anksioznosti su izravno vezane za percepciju roditeljske potpore kod mladih sportaša za razliku od roditeljskog pritiska (Scanlan i Lewthwaite, 1984; Gould i sur., 1991). Trener može raditi izvrsno s mladim sportašima, pokušati poticati intrinzičnu motivaciju i postići pozitivna emocionalna iskustava u sportu, ali roditeljsko ponašanje može ugroziti ove rezultate. Dakle, bez dobre suradnje s roditeljima malo je vjerojatno kako će trener postići željene rezultate (Brustad, 1988).

Collins i Barber (2005) navode negativne pojave s roditeljske strane u sportskom okruženju. Postoje roditelji koji napadaju trenere ili dužnosnike te tako daju jasne dokaze o negativnoj prisutnosti roditelja u sportu. Roditelji viču, te tako daju negativan poticaj s tribina, a često se ponašaju kao treneri, bez obzira jesu li službeno treneri ili ne. Ta emocionalna investicija je često praćena značajnim financijskim ulaganjima. Treninzi, putovanja, oprema, svi dodatni sadržaji, itd., povećavaju cijenu sportskog sudjelovanja. Roditelji plaćaju račune. Dok se lako prepoznaje potencijalni utjecaj roditeljske uključenosti, znamo malo o tome kako mladi sportaši doživljavaju roditeljsko ulaganje i potporu. Ne razumijemo ni potencijalni utjecaj roditelja na psihološke varijable, motivaciju i anksioznost.

Brojna istraživanja pokazuju kako su djeca čiji su roditelji pružali pozitivnu potporu u sklopu svojih mogućnosti, imala višu razinu percipirane kompetentnosti (Babkes i Weiss, 1999). Roditelji koji su prenosili svoja uvjerenja i očekivanja na svoje dijete, te znali djetetove realne sposobnosti i mogućnosti ostvarenja zadataka, stvorili su dobre preduvjete za ostanak svoje djece u sportu (Eccles i sur., 1998; Fredricks i Eccles, 2002).

Eccles i njezin kolega predlažu da roditelji, koji su među najutjecajnijim suradnicima, oboje (otac i mati), daju i prenose pozitivno sportsko iskustvo na svoju djecu kako bi ona mogla napraviti vlastitu percepciju kompetentnosti, te tako ostala u sportu (Fredricks i Eccles, 2004). Drugo, roditelji prenose poruke o vrijednosti ili važnosti uspjeha na natjecanjima.

U novije vrijeme Fredricks i Eccles (2002) su utvrdili da uvjerenja o vlastitoj kompetenciji u sportu padaju vremenom, međutim, djeca čiji roditelji visoko ocjenjuju svoju sportsku kompetenciju, pogotovo u ranim školskim godinama, doživljavaju manji ili sporiji pad. Odnos između roditeljskih vjerovanja i vrijednosti i motivacije kod njihove djece dodatno je podržan u radu Duda i Hom (1993) na razvoju ciljne orijentacije u mladim sportaša. Središnje mjesto u pojmovima postignuća i motivacije su potencijalni pritisci povezani s natjecateljskim okruženjem.

Unutar *modela očekivanih vrijednosti* (Eccles i Harold, 1991), ovi pritisci negativno utječu na subjektivnu vrijednost zadataka. Pritisci u natjecateljskom okruženju će dovesti do natjecateljskog stresa i posljedice su istaknute u mnogim aspektima sporta. Ključ za razumijevanje stresa u sportu je u definiranju vrste natjecanja. Istraživanja u proteklih trideset godina su usmjerena na važnost socijalnog vrednovanja unutar natjecateljske anksioznosti (James i Collins, 1997; Martens, 1975; Scanlan, 1986). Društveno vrednovanje, bilo preko roditelja, vršnjaka ili trenera, daje poticaj za povećanje tjeskobe. Dakle, socijalno vrednovanje i usporedba je dodatno utjecala na razvoj natjecateljskog stresa.

Roditelji se često nalaze u ulogama koje neizbježno pružaju mogućnosti za procjenu njihove djece (npr. kao navijači, treneri). Scanlan i kolege (Scanlan, 1984; Scanlan, 1986; Scanlan, Ravizza, i Stein, 1989) su naglasili da socijalna vrednovanja koja daju informacije o nečijoj sposobnosti od strane drugih ljudi, utječu na stvaranje natjecateljskog stresa. Roditelji i treneri su pojedinci koji potencijalno mogu promicati natjecateljski stres kroz socijalna vrednovanja sportaša. Sudjelovanje u ovakvom okruženju prema procjeni Scanlana i drugih, može biti potencijalno opasno za sportaša.

Osim toga, Scanlan i sur. (1989) navode kako razumijevanje uloge odraslih u procesu stvaranja stresa predstavlja važnu stavku poradi dobivanja cjelovite sliku o izvorima natjecateljskog stresa.

1.3.2. Treneri

„Treneri ne treniraju samo sportaša kao pojedinca. Oni su zapravo uključeni kao dio obitelji sportaša. Zanemarivanje ove činjenice ide na štetu samog sportaša te na njegov cjelokupan razvoj. U razvojnim godinama (u dobi od 8 do 16), dobri odnosi trenera i roditelja sportaša povećat će uspješnost procesa treninga dok će ga loši odnosi uništiti“ (Hellsted, 1987).

Treneri zauzimaju središnju i utjecajnu ulogu u sportu mladih. Raznolikost treninga te programi koje treneri provode pokrivaju različite i važne teme. U posljednje vrijeme pojavile su se studije koje istražuju same programe koje treneri provode, dok su druge više fokusirane na pomaganje

trenerima kako stvoriti pozitivnije međuljudsko okruženje (Smith i Smoll, 2005). Bez obzira na njihov fokus, važno je znati kako ovi programi obuke trenera utječu na odnos trenera i sportaša.

Studija Smith, Smoll i Cumming (2007) opisuje učinke kognitivno-bihevioralne intervencije za trenere, o uspješnosti promjena na anksioznost kod mladih sportaša. Intervencija je osmišljena kako bi se smanjila anksioznost, pomažući trenerima stvoriti poticajnu motivacijsku klimu. Intervencija je ispitana u nekoliko sličnih studija gdje je utvrđena povezanost s nižim razinama anksioznosti kod sportaša. Kontrola dobre radne atmosfere znači suzbijanje tjeskobe i smanjivanje pritiska od socijalne okoline, fokusirajući se na podizanje kvalitete treniranja što dovodi do kontrole ishoda. Time se teži stvaranju pozitivne timske atmosfere (McArdle i Duda, 2002; Vazou, Ntoumanis i Duda, 2006).

„Unutar sportskog okruženja kod mladih, treneri snažno utječu na prirodu i kvalitetu sportskog iskustva. Trenerski prioriteti su promicanje stavova i vrijednosti koja utječe na prirodu njihove interakcije sa sportašima, koja značajno djeluje na učinke sportskog sudjelovanja kod djece i mladih. Treneri mogu odigrati osobito utjecajnu ulogu u procesima koji utječu na razvoj i održavanje niske izvedbe anksioznosti. Kritična ili kaznena povratna informacije od trenera može izazvati visoku razinu negativnog utjecaja na djecu sportaše koja se boje neuspjeha i negodovanja, čime se doprinosi narušavanju sportske atmosfere“ (Passer, 1988).

Za razliku od djece koja imaju negativne interakcije sa svojim trenerima, djeca koja percipiraju svoje trenere kao potporu u trenažnom procesu, imala su veću razinu zadovoljstva i nižu razinu anksioznosti (Scanlan i Lewthwaite, 1986; Scanlan i Passer, 1978; Smoll, Smith, Barnett i Everett, 1993). Od posebnog značaja je motivacijska klima koju treneri uspostavljaju komunikacijom i određivanjem ciljeva i prioriteta te određivanjem jasnih granica i pravila ponašanja na treninzima i natjecanjima. Ames (1992) je opisao kontroliranu sportsku atmosferu u kojoj treneri definiraju uspjeh u smislu samo poboljšanja. U takvoj atmosferi sportaš pruža maksimalan napor.

Sportaši su spremni izvršiti postavljene zadaće, pružaju maksimalan trud, ustraju usprkos zastojsima, potiču i podržavaju suigrače te pokazuju osobni napredak. Pogreške se promatraju kao potencijalno vrijedan izvor povratnih informacija koje mogu olakšati napredak. Pelletier i sur. (2001) su utvrdili da trenersko ponašanje može poboljšati unutarnje oblike motivacije u plivača. Također, prevelika trenerska strogoća i nekontrolirano ponašanje tijekom treninga može narušiti

unutarnje oblike motivacije. Ove studije su pokazale kako bi percepcija trenerskog ponašanja trebala utjecati na motivaciju kod sportaša odnosno na odluku o ostanku ili napuštanju sporta. Studije također podupiru ulogu društvenih odnosa u motivacijskom procesu koji kulminira u odluci o nastavku sudjelovanja u sportu. Keegan i sur. (2009) zaključuju kako dječja motivacija za sudjelovanje u sportu predstavlja ključni segment za istraživače, trenere, roditelje i učitelje.

U osnovi, ako želimo naći način kako djecu uključiti u sport od ranog djetinjstva, kako bi kroz rad postigla svoj puni potencijal, onda je bitno da se tijekom ovih utjecajnih formativnih godina proučava karijera i iskustvo sportaša. Motoričke sposobnosti (kao što koordinacija, vrijeme reakcije i ravnoteža) su najosjetljiviji na razvoj u mlađoj dobi (Loko Aulëa, Sikkut, Erelina, i Viru, 2000). Sudjelovanje u sportu će biti važna prilika za poboljšanje svih motoričkih sposobnosti. Treba biti u stanju stvoriti i održavati optimalnu motivacijsku klimu u ranim počecima karijere sportaša, što će povećati izgleda za nastavak sudjelovanja i ostanka u sportu te zadržavanja razine zadovoljstva (Theeboom, De Knop i Weiss, 1995).

1.3.3. Vršnjaci

Vršnjački odnosi su odnosi između relativno jednakih. Općenito, vršnjački odnos može se podijeliti u dvije različite kategorije: *prijateljstvo* i *prihvatanje vršnjaka* (grupno prihvaćanje), (Bukowski i Hoza, 1989; Stuntz i Weiss, 2003, 2009). Prijateljstvo opisuje bliski, uzajamno binarni odnos između dvije osobe, dok se prihvaćanje kod vršnjaka opisuje kao konstrukt skupine kroz razine prihvaćanja ili naklonost vršnjačke skupine.

U akademskoj domeni su pokazane čvrste veze između vršnjačkih odnosa i socijalne kompetencije, prijateljstva, kooperativnosti, altruizma i samopoštovanja (Bukowski, Newcombu i Hartup, 1996). Kvaliteta prijateljstva se odnosi na određene dimenzije ili društvene odredbe poput druženja, pomoći, povjerenja, odanosti i samopoštovanja (Hartup, 1995, 1996). Mladi koji su ocjenjivali

prijateljstvo na tim kvalitetama pokazuju bolje psihosocijalne prilagodbe i akademski uspjeh (Berndt, Hawkins i Jiao, 1999; Ladd, Kochenderfer i Coleman, 1996). Glavnina istraživanja o kvaliteti prijateljstva provedena je u školama. Međutim, prema zaključcima istraživača, proučavanje prijateljstva zahtijeva istraživanja i na sportskom području ili u društvenom kontekstu u kojem će se vršnjačke interakcije pojaviti (Hartup, 1999, Newcombu i Bagwell, 1995). Školska prijateljstva, na primjer, možemo razlikovati po kvaliteti od prijateljstva u drugim kontekstima, kao što su sport, umjetnost te društvene sfere. Doista, Zabatany, Ghesquiere i Mohr (1992) su utvrdili da djeca u dobi od 10 do 12 godina očekuju od svojih prijatelja pomoć u školi bez obzira radi li se o nastavi ili fizičkoj domeni.

Weiss i Smith (1999) i Weiss, Smith i Theeboom (1996) proveli su niz studija istražujući kvalitete prijateljstva kod mladih u sportskom kontekstu. U prvoj studiji Weiss i sur. (1996) razgovarali su s djecom dobi od 8 do 16 godina u vezi s pozitivnim i negativnim osobinama svojih najboljih sportskih prijatelja. Pojavilo se dvanaest pozitivnih osobina (npr. druženje, intimnost, emocionalna potpora) i četiri negativne osobine (npr. sukob, izdaja). Vršnjaci igraju važnu ulogu u sportskom kontekstu. Pozitivna momčadska interakcija, prijateljstvo i socijalna potpora od kolega su jaki izvori sportskog užitka, motivacije, očekivanja uspjeha i budućeg nastavka participiranja u sportu (Stuntz i Weiss, 2003).

Vršnjačka interakcija i njihovi međusobni odnosi posebno su važni kod mladih sportaša i mogu doprinijeti kvaliteti ukupnog iskustava mladih u sportu (Smith, 2003). Sportski psiholozi su bili posebno zainteresirani za proučavanje kognitivnih i afektivnih koristi dječjeg sudjelovanja u sportu. Ta istraživanja uključuju vlastitu percepciju sposobnosti, kontrole, motivacije, zadovoljstva i moralnog razvoja (Horn, 1987; Scanlan i Simons, 1992; Weiss, 1987; Weiss i Bredemeier, 1990). Međutim, malo istraživanja je provedeno na važnoj razvojnoj temi vršnjačkog odnosa u sportskoj okolini, sklapanju prijateljstava, prihvatanju vršnjaka te u području socijalne kompetencije (Evans i Roberts, 1987).

U postojećoj literaturi o motivaciji za sudjelovanje mladih u sportu naglašeno je kako je pripadnost vršnjačkoj skupini kao aspekt sportskog angažmana jednako važan za mlade kao aspekt sportskog postignuća (Gould i Petlichkoff, 1988; Weiss i Petlichkoff, 2010; White i Coakley, 1986). Naime, djeca i adolescenti kao razloge zašto žele biti s prijateljima navode stvaranje novih prijateljstava kao i timsku atmosferu koja je vrlo važna za njihov ostanak ili odustajanje od sporta. Literatura o

vršnjačkim odnosima mladih sportaša doživjela je, po veličini i raznolikosti, ekspanziju u zadnjem desetljeću (Brustad, Babkes i Smith, 2001; Smith, 2003).

Vršnjačko prihvaćanje, odnos prema percepciji vlastite kompetentnosti, prijateljstvo u sportu, veze i odnosi među vršnjacima, su neke od tema koje su privukle istraživački interes za ovo područje. Kako smo naveli vršnjački odnosi su odnosi između relativne jednakosti, dok su veze sportaša i odrasle osobe, često predstavljene kroz nejednakosti u moći. Vršnjaci vrše utjecaj preko društvenih ciljeva koje je usvojio sportaš (Weiss i Ferrer-Caja, 2002).

Značajan je broj istraživanja o specifičnoj prirodi i utjecaju društvenih odnosa u sportu, na temelju toga je jasno da su društveni ciljevi vrlo relevantni za fenomen socijalne motivacijske klime. Patrick i sur. (1999) navode sociološku skupinu koja je posebno važna za adolescente i njihov ostanak u sportu a to su vršnjaci. Veliki broj istraživača navodi kako vršnjaci igraju važnu ulogu u utjecaju na djecu i mladež te na sudjelovanje u sportskim aktivnostima (Duncan, 1993; Kunesh, Hasbrook i Lewthwaite, 1992; Scanlan i sur., 1993; Weiss, Smith i Theeboom, 1996).

Vršnjačkim odnosima se daje posebno značenje tijekom adolescencije, u odnosu na ranije razdoblje razvoja (Berndt, 1982; Hartup, 1993; Savin-Williams i Berndt, 1990). Tijekom adolescencije, vršnjaci postaju istaknuti i važni za adolescente i njihove društvene uloge (Patrick i sur., 1999). Vršnjaci stvaraju pozitivno ili negativno ozračje (motivacijska klima) za treniranje. Identifikacija različitih dimenzija vršnjačke motivacijske klime je važna jer oboje, odrasli i vršnjaci, mogu biti značajni jedni drugima s obzirom na motivaciju mladih sportaša prema vrijednosti fizičke aktivnosti (Brustad i sur., 2001; Carr i sur., 2000). Ovi istraživači navode kako bi trebalo istraživati vršnjačke odnose tijekom rane sportske karijere kako bi sve obuhvatnije razumjeli različite motivacijske klime (odrasla i vršnjaka klima). Veća svijest o aspektima vršnjačkog utjecaja kako poboljšavati motivaciju mladih sportaša može pomoći u promjeni postojeće vršnjačke motivacijske klime unutar tima. Potrebno je poticati povezanost, naglašavajući jednak tretman sportaša te sprječavati sukobe među sportašima.

Mnogi znanstvenici su naglasili važnost razumijevanja motivacijskih procesa koji dovode do odustajanja od sporta (Petlichkoff, 1993; Weiss i Petlichkoff, 1989; Weiss i Williams, 2004). Dok su prethodne studije iznosile društvene čimbenike poput utjecaja odraslih na sportaševu motivaciju

i ustrajnosti u sportskom ponašanju, utjecaj vršnjaka je još uvijek relativno neistražen socijalni kontekstualni čimbenik u ovoj domeni.

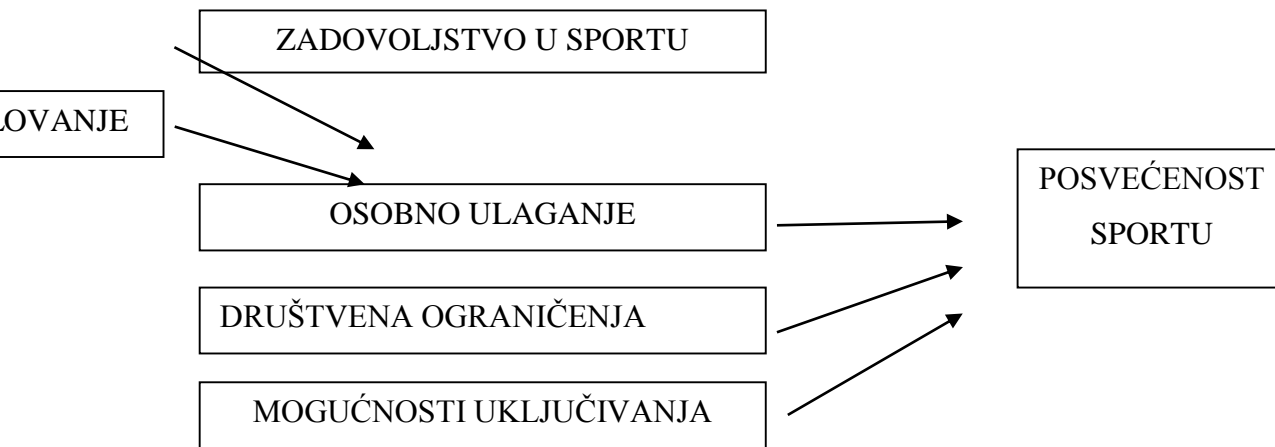
1.4. Teorijski okvir istraživanja

Teorijski okviri istraživanja čine četiri teorijska modela: model posvećenosti sportu (Scanlan i sur. 1993), model zadovoljstva u sportu (Scanlan i Lewthwaite 1986), model intrinzične motivacije (Deci i Ryan 1985) i model socijalne motivacije (Alen 2003).

1.4.1. Model posvećenosti sportu (Scanlan i sur. 1993)

Posvećenost sportu se definira kao psihološko stanje što predstavlja motiv i odlučnost sportaša za nastavak bavljenja sportom (Scanlan i sur. 1993). Model posvećenosti sportu govori kako je *posvećenost sportu* definirana: sportskim uživanjem, načinima uključivanja u sport, osobnim

zalaganjem, društvenim ograničenjima i mogućnostima uključivanja u sport. Veće uživanje, veći osobni doprinos, veći izbor mogućnosti u sportu, a manja društvena ograničenja će dovesti do više razine posvećenosti sportu. U literaturi koja objašnjava model posvećenosti sportu, opisuju se čimbenici koji su važni za nastavak baljenja sportom mladih (Brickman, 1987; Kelley, 1983; Rusbult i Farrell, 1983). Što više sportaš uživa u igri, što je više predan treniranju, što ima veći osjećaj uključenosti u sport manje su njegove alternative i veća je posvećenost sportu.

Grafikon 1: Model posvećenosti sportu (Scanlan i sur., 1993).

1.4.2. Model zadovoljstva u sportu (Scanlan i sur. 1993)

Zadovoljstvo u sportu se može definirati kao pozitivna emocionalna reakcija na sportsko iskustvo, koje svoju reperkusiju izražava kroz emocionalna stanja kao što su: uživanje, svidanje i zabava (Scanlan i Simons 1992). Zadovoljstvo se u istraživanjima predstavlja kao ključni razlog za napuštanje ili zadržavanje u sportu. Dvodimenzionalni model zadovoljstva u sportu po Scanlan i Lewthwaite (1986) i Wiersma (2001) pokazuje i razlikuje dva slična motivacijska konstrukta; *zadovoljstvo* i *intrinzičnu motivaciju*. Autori daju precizniju sliku što predstavlja zadovoljstvo u sportu unutar cjelokupnog sportskog iskustva.

1. Autori definiraju zadovoljstvo kao pozitivni afektivni odgovor osobe na sportsko iskustvo koje se ogleda u konkretnim osjećajima kao što su uživanje, sreća i radost.

2. Zadovoljstvo u sportu dijeli isti temelj s konstruktom intrinzične motivacije. Taj zajednički temelj je percepcija osobne kompetentnosti što je važna pretpostavka i zadovoljstva i intrinzične motivacije.
3. Autori naglašavaju razliku između zadovoljstva i intrinzične motivacije. Zadovoljstvo je širi konstrukt koji obuhvaća više aspekata natjecateljskog sportskog iskustva, što uključuje i one koji nisu vezani za percepciju osobne kompetentnosti. Natjecateljsko sportsko iskustvo obuhvaća komponente postignuća i ne postignuća te intrinzične i ekstrinzične elemente koji pridonose zadovoljstvu. Ova šira perspektiva zadovoljstva u sportu omogućava uzimanje u obzir i drugih čimbenika povezanih sa sportom, kao što su: povezanost s vršnjacima, pozitivan utjecaj roditelja, uzbuđenje od natjecanja itd. (Scanlan i Lewthwaite 1986, prema Šilić 2014).

Mladi sportaši dosljedno prate želju za uživanjem i zabavom kao važnim motivima za sudjelovanje u sportskim aktivnostima za mlade, te se nedostatak uživanja predstavlja kao posebno značajan razlog odustajanja od sporta (Scanlan i sur., 1993). Zadovoljstvo u sportu obuhvaća različite intrinzične i ekstrinzične čimbenike povezane s postignućem i ne postignućem kao što su: samo potvrda kompetentnosti, potvrda kompetentnosti i priznanje od drugih, uzbuđenje od natjecanja, povezanost s vršnjacima, pozitivna uključenost roditelja i ulaganje napora (Scanlan i Simmons, 1992).

Najnovija istraživanja o motivima sportskih sudionika posebno navode zadovoljstvo kao najveći razlog ostanka u sportu. Watson (1975) svrstava u četiri kategorije razloge za sudjelovanje australske djece u atletici. A to su: društvena priznanja, postignuće, ekstrinzične nagrade i intrinzične nagrade. Prema ovom klasifikacijskom sustavu, društvena priznanja uključuju aspekte kao što se su prijateljstvo i biti dio tima. Ekstrinzično zadovoljstvo uključuje ugodu drugima i dobivanje nagrada. Unutarnje zadovoljstvo uključuje zabavu, uzbuđenje, užitek te dolazak u formu. Postignuće uključuje pobjedu i dobru igru. Watson je otkrio da su čimbenici iz kategorije intrinzičnih nagrada bili najvažniji za sudjelovanje u atletici. Društvena priznanja, postignuće i ekstrinzično zadovoljstvo bile su redom kategorije od manje važnosti.

1.4.3. Model intrinzične motivacije (Deci, 1975)

U *teoriji samoodređenja* Deci i Ryan (1985) razlikuju više vrsta motivacije na temelju različitih ciljeva koje pokreću čovjeka. Teorija samoodređenja je utvrdila da postoje tri osnovne psihološke potrebe (kompetentnost, samostalnost i odnos s drugima). Čije zadovoljenje povećava osobno blagostanje i intrinzičnu motivaciju (Deci i Ryan, 2000; Ryan i Deci, 2000). Ove osnovne psihološke potrebe su psihološki posrednici između društvenih-kontekstualnih uvjeta ili čimbenika okoliša (npr. motivacijska klima koju stvara trener) i motivacije. Ova teorija pretpostavlja kako je autonomna potpora bitan element za zadovoljavanje psiholoških potreba. Deci i Ryan (2000) zamišljaju kontekst autonomne (neovisne) potpore pojedinca koji se protivi kontroli, te se smanjuje pritisak prilikom odabira sudjelovanja u sportskim aktivnostima a potiče se inicijativa. Neke korisne informacije u tom pogledu pružaju navedena istraživanja u području intrinzične motivacije. Povijesno, istraživanje intrinzične i ekstrinzične motivacije započelo je tijekom ranih 70-ih godina dvadesetog stoljeća kad je objavljena prva suvremena publikacija o intrinzičnoj motivaciji. Deci

(1971) je pokazao kako primanje priznanja od drugih prilikom uključivanja u aktivnost poradi ugone izaziva pad situacijske intrinzične motivacije.

Deci (1975) je razvio model intrinzične motivacije u kojem ukazuje da se uživanje u aktivnostima temelji na osjećaju samo kompetencije i samoodređenja koja proizlaze iz osobnog uključivanja. Nastavlja se na ranije radove od White (1959) i deCharms (1968). Deci sugerira da su ljudi motiviraniji ako se osjećaju kompetentnijima. Usporedno na ovu teoriju se nadovezuje rad Csikszentmihalyi (1975) o „protoku“ iskustva. Csikszentmihalyi je primijetio da je „tok“holistički osjećaj biti potpuno uključen u aktivnost. Koristiti se vlastitim sposobnostima da bi se uspješno odgovorio na izazove je suština intrinzične motivacije. Dakle, kako Deci (1975) i Csikszentmihalyi (1975) naglašavaju važnost samo testiranja, razvoj vještina i postignuća, kao i važan aspekt uživanja u aktivnosti. U isto vrijeme oba autora i priznaju da je motivacija pod utjecajem i vanjskih (ekstrinzičnih) čimbenika kao što su nagrade, pobjede i priznanja (Wankel i Kreisel 1985).

Nakon godina istraživanja psiholozi su došli do nekih zaključaka o vrstama motivacije. Dva glavna tipa motivacije intenzivno su istraživana, *intrinzična motivacija* i *ekstrinzična motivacija*. Intrinzična motivacija se odnosi na uključivanje u aktivnost zbog sebe, vlastite ugone i zadovoljstva sudjelovanja u aktivnostima. Primjer intrinzično motivirane osobe je sportaš koji trenira košarku jer pronalazi zadovoljstvo i zanimljivost u učenju novih vještina baratanja loptom (Vallerand 2004). Ryan i Deci (2000) pokazuju kako je motivacija stvarno jedinstvena pojava. Ljudi se ne razlikuju samo po razini motivacije (koliko su motivirani) već i po orijentaciji motivacije (vrsta motivacije).

Orijentacija motivacije tiče se temeljnih stavova i ciljeva koji dovode do aktivacije odnosno rada. Primjer studenta koji je motiviran raditi domaću zadaću iz znatiželje i vlastitih interesa ili alternativno raditi zadaću jer očekuje priznanje i pohvalu od profesora. Tako student može biti motiviran jer želi naučiti nešto novo u čemu vidi dugoročni potencijal koji će mu trebati ili preko učenja vidi priliku za bolju ocjenu na osnovi koje očekuje pohvalu i beneficije od profesora. Središnjih razlika u *teoriji samoodređenja* je između *autonomne motivacije* i *kontrolirane motivacije*. Autonomna (samostalna, neovisna) motivacija sadrži intrinzičnu motivaciju i vrstu ekstrinzične motivacije u kojoj se ljudi identificiraju s vrijednošću aktivnosti koja će se idealno integrirati u njihov osjećaj *samoodređenja*. Kada je osoba autonomno (neovisno) motivirana, ona doživljava vlastitu volju ili samostalno podržavanje svojih postupaka. Kontrolirana motivacija

sadrži dva vanjska regulacijska čimbenika, očekivanje priznanja ili kazne. Kada su ljudi pod kontrolom, oni doživljavaju pritisak kako razmišljati, osjećati ili se ponašati na određeni način. Ova samostalna i kontrolira motivacija stoje u suprotnosti s ne motivacijom, koja se odnosi na nedostatak namjere i motivacije (Deci i Ryan, 2008).

Odustajanje od sporta se može smatrati neprikladnim ponašanjem jer se mladi sportaš doživljava osobom bez vlastitog oblika motivacije, dok ustrajnost proizlazi iz vlastitog oblika motivacije (Boiché i Sarrazin, 2007; Pelletier i sur., 2001; Sarrazin i sur., 2002). Standage, Duda i Ntoumanis (2005) su pokazali da je zadovoljenje psiholoških potreba jače povezano s intrinzičnom motivacijom u odnosu na druge oblike regulacije ponašanja. Intrinzična motivacija se pokazala kao vodeći prediktor sportske izvedbe i ustrajnosti, stoga je treba uzeti u obzir kao središnju varijablu pri ispitivanju čimbenika koji utječu na sportsko ponašanje.

1.4.4. Model socijalne motivacije (Allen, 2005)

Socijalni (društveni) kontekst sporta je važan u motivaciji sudionika za ostanak u sportu. Istraživači ističu kako sudionici navode socijalne razloge za sudjelovanje u sportu, kao što su pripadnost (biti dio tima) i socijalni status. Pozitivni i negativni utjecaji dolaze iz socijalnih izvora kao što su prijateljstvo, društveno priznanje i roditeljski pritisak. Nadalje, socijalne interakcije mladih s roditeljima, trenerima i vršnjacima su direktno povezane s kvalitetom iskustva mladih u sportu (Brustad, 1993; Duncan, 1993; Wylleman, 2000).

Allen (2003, 2005) je razvila *Model socijalne motivacije* koji se specifično bavi socijalnim aspektima motivacije u sportu. Kao i u drugim motivacijskim teorijama, ovaj pristup vidi motivaciju kao psihološki proces, ali središnji pokretač motivacije (cilj akcije) u socijalnom kontekstu kao što je sport, je želja za razvojem, zadržavanjem i demonstracijom socijalnih (društvenih) veza i povezanosti s drugima (Allen, 2003). Allenova navodi kako su istraživači unatoč mnogim socijalnim aspektima sporta oklijevali u njihovom istraživanju u odnosu na percepciju vlastite sposobnosti i ciljnu orijentaciju kako bi razumjeli motivaciju kod mladih za sudjelovanje u sportu. Prema Allen (2003, 2005) socijalnu motivaciju čine: društvena povezanost,

društveni status i društveno priznanje. „Socijalni kontekst sporta daje osobama priliku da zadovolje svoje potrebe za socijalnom povezanošću i pripadanjem. Dakle, ciljevi djelovanja u sportu ne proizlaze samo iz percepcije sposobnosti osobe, već i percepcije vlastitog pripadanja u sportskom okruženju“ (Šilić 2014).

Istraživanja pokazuju da su socijalni motivi posebno važni djeci, ljudima srednjih godina i starijim osobama koje sudjeluju u sportu (Ashford i sur., 1993; Brodtkin i Weiss, 1990). Zbog poteškoća u mjerenju socijalne motivacije te nepostojanja jasnog konceptualnog pristupa istraživanju, istraživači ignoriraju stvarni utjecaj socijalne motivacije na shvaćanje ukupne slike zašto mladi ostaju ili napuštaju sport.

2. CILJEVI, PROBLEMI HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj i problem istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je utvrđivanje interakcija (međudnosa) skupova odabranih indikatora (posvećenost sportu, razina zadovoljstva i intrinzične motivacije) unutar psihosocijalnog polja (treneri, vršnjaci i roditelji).

Primarni cilj istraživanja je pokazati odnos *socijalne okoline* (roditelji, treneri, vršnjaci) i njihove povezanosti mladih sportaša u tri borilačka sporta (judo, taekwondo, karate) razinom zadovoljstva (RZ), intrinzičnom motivacijom (IM) i posvećenosti sportu (PS).

2.2. Hipoteze istraživanja

- H₁- Postoji značajna povezanost *posvećenosti sportu, razine zadovoljstva i intrinzične motivacije* sa socijalnom orijentacijom prema trenerima.

- H₂ - Postoji značajna povezanost *posvećenosti sportu, razine zadovoljstva i intrinzične motivacije* sa socijalnom orijentacijom prema roditeljima.
- H₃ - Postoji značajna povezanost *posvećenosti sportu, razine zadovoljstva i intrinzične motivacije* sa socijalnom orijentacijom prema vršnjacima.
- H₄ - Postoji značajna razlika u socijalnoj motivaciji kod mladih sportaša u različitim borilačkim sportovima.

3. METODE RADA

3.1. Sudionici

Populaciju iz koje je izvučen uzorak ovog istraživanja čine mladi sportaši koji se bave borilačkim sportovima (judo, karate, taekwondo). Uzorak sudionika je prigodan i činili su ga stariji adolescenti (N=157 judo+152 karate+164 taekwondo =472) iz tri borilačka sporta (judo, karate, taekwondo), u dobi od 16 do 18 godina. Ispitivanje je provedeno na području Republike Hrvatske.

3.2. Postupak

Ispitivanje je provedeno u skladu s etičkim kodeksom za istraživanja s djecom (Ajduković i Kolesarić 2003). Nakon što je istraživanje odobreno od etičkog povjerenstva Kineziološkog fakulteta u Zagrebu, prvo odobrenje za provođenje ispitivanja je zatraženo od uprava borilačkih klubova, a zatim je zatražen pismeni pristanak roditelja sportaša koji sudjeluju u istraživanju.

Sudionici su zamoljeni da sudjeluju u ispitivanju sa svrhom izrade disertacije. Sportaši su, po 10 do 15 u grupi, anonimno ispunjavali upitnike bez nazočnosti trenera na mirnoj lokaciji u klupskim prostorijama prije ili poslije treninga, a mjerenje je trajalo oko 15 minuta. Svima je objašnjen način

popunjavanja upitnika po pojedinim dijelovima, a voditelj mjerenja, autor ovog rada, je bio na raspolaganju ispitanicima.

Nakon provedenog kvantitativnog dijela istraživanja, na osnovi dobivenih podataka provedeno je i kvalitativno istraživanje putem intervjua. Napravljeno je po pet intervjua iz svakog od tri borilačka sporta (judo, karate i taekwondo).

Intervju su nam poslužili lakšoj interpretaciji rezultata dobivenih kvantitativnim načinom.

3.3. Mjerni instrumenti

Instrumentarij u ovom istraživanju sastojao se od pet mjernih instrumenta za procjenu ukupne razine zadovoljstva, socijalne orijentacije, roditeljske potpore, posvećenosti sportu i intrinzične motivacije.

Za provjeru novo konstruiranih testova napravljeno je pilot istraživanje.

Pilot istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) nogometaša i košarkaša dobi od 16 do 18 godina. Primjena ovog upitnika na populaciji ovih hrvatskih sportaša je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost i valjanost u sve tri skale koje su rabljene u istraživanju.

Demografska obilježja: sudionici su bili zamoljeni da navedu svoju dob, borilački sport kojim se bave, staž u borilačkom sportu (koliko treniraju određeni borilački sport).

Zadovoljstvo u sportu predstavlja pozitivnu afektivnu reakciju na sportsko iskustvo koja odražava generalizirane osjećaje kao što su uživanje, sviđanje i zabava

Ukupna razina zadovoljstva u borilačkim sportovima je procijenjena s pet čestica, a sudionici su odgovarali na peto stupanjskoj Likertovoj ljestvici.

Za ovo istraživanje korištena je *Skala ukupne razine zadovoljstva u sportu* koja je prevedena na hrvatski jezik i modificirana (Scanlan i sur., 1993) koja ima pet čestica. Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) nogometaša i košarkaša. Primjena ovog upitnika na populaciji hrvatskih sportaša je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost gdje Cronbachova alfa iznosi 0.80, ($\alpha = 0,80$).

Razina *posvećenosti sportu* je procijenjena *Upitnikom posvećenosti sportu* (Scanlan i sur., 1993) koji ima šest čestica. Skala je modificirana i prevedena na hrvatski jezik. Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) nogometaša i košarkaša dobi od 16 do 18 godina. Potvrđena je zadovoljavajuća razina pouzdanosti i valjanosti, Cronbachova alfa iznosi 0.78, ($\alpha = 0.78$). Kao temelj za razvoj ovog upitnika rabljenje teorijski model, *model posvećenosti sportu* (Scanlan i sur., 1993).

Skala socijalne orijentacije Stuntz i Weiss (2003). Skala je modificirana i prevedena na hrvatski jezik za potrebe ovog istraživanja. Skala ima 18 čestica u dvije dimenzije. Prva dimenzija treneri ima šest varijabla, druga dimenzija predstavlja *vršnjake* i ova dimenzija ima dvije poddimenzije - *orijentacija prijateljstva* opisana sa šest varijabli, druga poddimenzija *grupno prihvaćanje* također je opisana sa šest varijabli. Odgovori su na peto stupanjskoj Likertovoj ljestvici. Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) muških nogometaša i košarkaša, dobi od 16 do 18 godina. Potvrđena je visoka razina pouzdanosti i valjanosti skale. Cronbachova alfa iznosi 0.89 ($\alpha = 0.89$). Faktorska analiza je izdvojila tri različita faktora (dimenzije): trenerske pohvale, prijateljstvo i prihvaćanje grupe. Prva dimenzija *trenerska pohvala*, vezana je uz trenersko odobravanje i potporu koju pruža sportašu (čestice kao npr. „Moj trener hvali moju izvedbu“ ili „Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao“) predstavnici su šest čestica *trenerske pohvale*. Druga dimenzija je vezana uz vršnjake. Prva poddimenzija je *orijentacija prijateljstva*. Čestice, „Imam prijatelje suborce koji me stvarno razumiju“ ili „Moji prijatelji suborci me ohrabruju kad pogriješim“ su predstavnici ove dimenzije vezane uz vršnjačko prijateljstvo. Druga poddimenzija je *grupno prihvaćanje*. „Djeca iz mog kluba pažljivo slušaju što ja govorim“ ili „Moji suborci me često zovu da se družim s njima“ su dvije čestice od šest koje predstavljaju ovu dimenziju vršnjačke potpore.

Na temelju teoretskog rada Urdan i Maehr (1995), kao i empirijskih istraživanja mnogih drugih (Ewing, 1981; Hayashi, 1996; Järvinen i Nicholls, 1996; Lewthwaite, 1990; Lewthwaite i Piparo,

1993; Schilling i Hayashi, 2001; Whitehead, 1995), *društvena orijentacija* se odvojila od ciljne orijentacije te odražava društvene odnose koji su utvrđeni unutar dijelova *socijalne okoline* kao u radu Stuntz i Weiss (2003).

Upitnik intrinzične motivacije (Intrinsic Motivation Inventory, IMI), autora McAuley, Tammen i Duncan (1991, prema Duda i Hall, 2001) temelji se na spoznajama teorije kognitivne evaluacije, a za ispitivanje kriterijske varijable u ovom istraživanju rabljena je adaptirana varijanta prevedena na hrvatski jezik (Štimac, Horga i Jurinić-Matoš, 1999, prema Štimac, 2000).

IMI je multidimenzionalni mjerni instrument gdje se ukupna razina intrinzične motivacije procjenjuje kao rezultanta četiri subdimenzije preko kojih se određuje u kojoj se mjeri procjenjivana aktivnost smatra zanimljivom i uživajućom, u kojoj mjeri aktivnost odražava ispitanikovu kompetentnost i uloženi napor, te koliko se pritisak osjeća djelovanjem u toj aktivnosti. Prve se tri dimenzije (interes/uživanje, percipirana kompetentnost i napor/važnost) smatraju pozitivnim indikatorom, dok se posljednja (pritisak/tenzija) smatra negativnim indikatorom intrinzične motivacije.

Zadatak ispitanika prilikom popunjavanja ovog upitnika jest označiti stupanj slaganja s 18 ponuđenih tvrdnji indikativnih za pojedinu subskalu upitnika. Naprimjer, čestica „Jako uživam u svakoj odigranoj utakmici“ indikativna je za interes i uživanje u aktivnosti, čestica „Svim se silama trudim dati sve od sebe u judu“ za napor i važnost aktivnosti, čestica „Mislim da sam sasvim dobar judaš“ za percipiranu kompetentnost, a čestica „Osjećam se nervozno tijekom borbe“ za pritisak/tenziju. Odgovori su vrednovani na Likertovoj skali od pet stupnjeva, a ocjene su označene kao 1-ne, 2 - uglavnom ne, 3 - ne znam, 4 - uglavnom da, 5 - da. Rezultati svakog ispitanika na svakoj subskali izraženi su kao prosječna vrijednost njihovih odgovora i to u rasponu od 1 do 5 (Trboglav, 2006).

Upitnik roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003). Skala roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003) u verziji od 25 čestica. Odgovori na čestice daju se na petostupanjskoj skali tako da je minimalni mogući rezultat 25, a maksimalni mogući rezultat 125 bodova. Skala registrira četiri oblika roditeljske potpore:

1. Roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom (9 čestica). Čestice koje potvrđuju ovu potporu su:

- Moji roditelji smatraju da je važno da se bavim sportom da bih bio zdraviji.
 - Mojim roditeljima je drago kad sam s društvom iz sporta.
 - Moji roditelji smatraju da mi u sportu nitko ne može nauditi.
 - Roditelji žele da se bavim sportom da bih bio spretniji i snažniji.
 - Moji roditelji smatraju da su sportaši dobro društvo za mene.
 - Kad znaju da sam na sportu, moji roditelji ne brinu za mene.
 - Moji roditelji žele da budem otporan na bolesti pa me potiču da se bavim sportom.
 - Mojim roditeljima je drago kad se u našoj kući skupi moje društvo iz sporta.
 - Moji roditelji su sigurni da me u sportu nitko ne će nagovarati da pijem, pušim ili uzimam drogu.
2. Osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom (6 čestica) a to su:
- Roditelji mi pomažu da uvijek imam čistu i urednu sportsku opremu.
 - Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost.
 - Roditelji mi pomažu u organizaciji prijevoza, prehrane i sl. da uz druge obveze ne zanemarim sport.
 - Moju sportsku opremu financirali su roditelji.
 - Ako trener zatraži, moji roditelji će rado pomoći u organizaciji treninga i takmičenja.
 - Moji roditelji nisu nikada štedjeli novac kad je bilo u pitanju moje bavljenje sportom.
3. Učenje prema modelu (3 čestice) a to su:
- Kad odemo na izlet ili na odmor, redovito se sa svojim roditeljima bavim nekim sportom.
 - U mojoj obitelji rado zajednički gledamo sportske prijenose.
 - U mojoj obitelji se često zajednički bavimo nekom sportskom aktivnosti, bez obzira na razlike u godinama.
4. Pozitivna potkrepljenja (7 čestica) a to su:
- Moji roditelji rado gledaju kako se bavim sportom.
 - Moji roditelji su ponosni što se bavim sportom.
 - Kad se takmičim, roditelji su moji redoviti navijači.
 - Kad pričaju drugim ljudima o meni, moji roditelji rado ističu da se bavim sportom.
 - Roditelji rado razgovaraju sa mnom o mom sportu.
 - Mojim roditeljima ne bi bilo drago da se prestanem baviti sportom.

Ova skala je potvrdila visoku razinu pouzdanosti i valjanosti u nekoliko radova (Bosnar i Turkalj, 2011; Greblo i Lorger, 2006; Matković, Prot i Bosnar, 2003; Bosnar, 2003).

Kvalitativni dio istraživanja - *intervju*. Rabljen je *polustrukturirani intervju* koji se vodi uz unaprijed definirana pitanja uz mogućnost dodavanja potpitanja koja nisu prethodno definirana. U kvalitativnom istraživanju prednost treba dati pitanjima otvorenog tipa. To su pitanja na koja se ne može odgovoriti s „da“ i „ne“. Na taj način daje se mogućnost informantu da slobodnije iznese svoje viđenje problema. Napravljeno je 15 (svaki sport po pet) intervjuova s audio zapisima.

4. REZULTATI I RASPRAVA

Ovo poglavlje predstavlja pregled rezultata istraživanja i podijeljeno je u pet pod poglavlja. U svakom pod poglavlju prikazani su metrijske karakteristike za svaku skalu koja je rabljena u istraživanju.

4.1. Metrijske karakteristike upitnika

4.1.1. Skala posvećenosti sportu

Kao temelj za razvoj ovog upitnika rabljen je teorijski model, *model posvećenosti sportu* (Scanlan i sur., 1993).

Razina *posvećenosti sportu* je procijenjena **Upitnikom posvećenosti sportu** (Scanlan i sur., 1993) koji ima šest čestica. Skala je modificirana i prevedena na hrvatski jezik.

4.1.1.1. Rezultati pilot-istraživanja

Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) nogometaša i košarkaša dobi od 16 do 18 godina. Potvrđena je visoka razina pouzdanosti i valjanosti, Cronbachova alfa iznosi 0.78, ($\alpha = 0.78$). Pouzdanost hrvatske verzije upitnika je nešto manja od koeficijenta pouzdanosti dobivenih u originalnoj engleskoj verziji upitnika Sport Commitment Model ($\alpha=0,88$), (Scanlan i ostali 1993). Na osnovi ovih rezultata autor zaključuje kako hrvatska verzija *Skale posvećenosti sportu* predstavlja pouzdan mjerni instrument.

4.1.1.2. Deskriptivna statistika

Tablica 1: Prikazane su vrijednosti mjera asimetrije distribucije (skewness) i mjera izduženosti distribucije (kurtosis) te rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa. Skale posvećenosti sportu po česticama (N=472)

Varijable	A.S.	max D	K-S	Skewnes s	Kurtosis	S.D.
Koliko se ponosiš kada drugima govoriš da treniraš ovaj sport	4.23	0.279	p <.01	-0.868	0.325	0.83
Želiš li nastaviti trenirati ovaj sport	4.47	0.367	p <.01	-2.020	4.667	0.84
Koliko si predan u treniranju ovog sporta	4.22	0.262	p <.01	-0.712	-0.204	0.78
Koliko želiš nastaviti trenirati ovaj sport	4.44	0.358	p <.01	-1.709	3.209	0.82
Koliko bi ti teško bilo prestati trenirati ovaj sport	4.32	0.295	p <.01	-1.450	2.255	0.86
Koliko si odlučan nastaviti trenirati ovaj sport	4.43	0.347	p <.01	-1.719	3.411	0.82

Legenda: A.S.- aritmetička sredina, S.D.- standardna devijacija, max D-vrijednost K-S testa, K-S-Kolmogorov-Smirnovljev test, Skewness- mjera asimetrije, Kurtosis-mjera izduženosti

U *tablici 1* prikazani su rezultati deskriptivnih pokazatelja za skalu posvećenosti sportu. Ovi rezultati pokazuju kako su odgovori ispitanika po svim varijablama grupirani oko aritmetičke sredine i da rezultati pokazuju visok stupanj pozitivnog pristupa prema sportu u ovom slučaju

prema judu, karateu i taekwondou. Možemo reći kako su rezultati očekivani jer se ovi mladi sportaši bave treniranjem svog sporta minimalno pet godina, što je i bio uvjet za participiranje u ovom istraživanju. Zbog tog razloga je bilo za očekivati da će pozitivno vrednovati posvećenost izabranom sportu. Svi rezultati su u visokoj zoni, a najviši rezultat ima varijabla „Želiš li nastaviti trenirati ovaj sport“ (4,47) a najmanji varijabla „Koliko si predan u treniranju ovog sporta“ (4,22).

Normalitet distribucije rezultata provjeravan je pomoću Kolmogorov-Smirnovljeva testa, te se pokazalo da nijedna distribucija svojim oblikom ne odstupa statistički značajno od normalne krivulje. Na temelju dobivenih rezultata vidljivo je da vrijednosti skewness i kurtosis koeficijenta ne prelaze kritične vrijednosti koje su opisane u statističkoj literaturi (vrijednosti više od 7.00 ili 8.00) (Li i sur., 1998, prema Šilić 2014) što znači da ne postoji ozbiljan odmak od normalne distribucije. Iz *tablice 1* vidi se otklon od normalne distribucije. Dovoljno velik uzorak (N=472) osigurava vrijednost zaključaka i rezultata dobivenih u navedenim analizama.

U *tablici 1* vidljivo je da vrijednosti skewnessa i kurtosisa za sve varijable imaju otklon u istu stranu tj. distribucija je negativno asimetrična. To je i očekivano kod varijabla kao što je posvećenost sportu, zadovoljstva ili intrinzične motivacije jer su procjene obično grupirane u zoni viših vrijednosti. Također, većina distribucija je leptokurtična što znači da su rezultati grupirani oko aritmetičke sredine.

4.1.1.3. Valjanost i pouzdanost

Tablica 2: Rezultati faktorske analize hrvatske verzije Skale posvećenosti sportu, metodom glavnih komponenta (N=472)

	Svojtvena vrijednost	% varijance	% cumulative
1	3,952	65,872	65,872

Varijable	Faktor	F1
Koliko se ponosiš kada drugima govoriš da treniraš ovaj sport	Posvećenost sportu	-0,634
Želiš li nastaviti trenirati ovaj sport	Posvećenost sportu	-0,894
Koliko si predan u treniranju ovog sporta	Posvećenost sportu	-0,772
Koliko želiš nastaviti trenirati ovaj sport	Posvećenost sportu	-0,895
Koliko bi ti teško bilo prestati trenirati ovaj sport	Posvećenost sportu	-0,747

Koliko si odlučan nastaviti trenirati ovaj sport	Posvećenost sportu	-0,891

U *tablici 2.* predstavljeni su komunaliteti čestica, svojstvene vrijednosti i faktorska opterećenja. svojstvena vrijednost matrice korelacija među česticama vrijednost je 3,952, što objašnjava 65,872% ukupne varijance svih čestica.

Valjanost upitnika provjerena je analizom prve glavne komponente matrice korelacija čestica. Sportska posvećenost može se mjeriti na različitim razinama, kao što su predanost određenoj ekipi, određenom trenažnom procesu, određenom sportu ili sportu općenito. Tako varijabla „Koliko se ponosiš kad drugima govoriš da treniraš judo, karate ili taekwondo“ u biti direktno sportaša stavlja u poziciju da odluči koliko mu je važan njegov sport. Dok varijabla „Koliko si odlučan nastaviti trenirati ovaj sport“ pita sportaša o njegovoj budućnosti u izabranom sportu. Sve ove varijable predstavljaju koncept predanosti izabranom sportu kako bi sportaš ocijenio koliko je stvarno *posvećen* sportu koji trenira.

Ovaj faktor je određen sa šest čestica kao i u originalnom upitniku Scanlan i ostali 1993. U hrvatskoj verziji sve varijable su se potvrdile. Varijabla koja je dala najveću vrijednost je: *Koliko želiš nastaviti trenirati ovaj sport* (-0.895) a najmanju vrijednost imala je varijabla: *Koliko se ponosiš kada drugima govoriš da treniraš ovaj sport* (-0.634).

Iz svega navedenog zaključujemo kako *skala posvećenosti sportu* ima dobru faktorsku valjanost te s velikom vjerojatnošću mjeri posvećenost sportu kod mladi sportaša uzrasta od 16 do 18 godina u borbilačkim sportovima: judo, karate i taekwondo.

Tablica 3: Deskriptivni statistički parametri koeficijent pouzdanosti za *dimenziju posvećenost sportu* u skali posvećenosti sportu

Dimenzija	A.S.	S.D.	α
Posvećenost sportu	4.35	0.83	0.89

Legenda: AS-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija, α - Cronbach's alpha- koeficijent pouzdanosti

Pouzdanost dimenzije u skali posvećenosti sportu procijenjena je koeficijentom pouzdanosti (Cronbach's alfa), ($\alpha=0,89$), koja pokazuje kako *skala posvećenosti sportu* ima visoku razinu pouzdanosti. Pouzdanost hrvatske verzije upitnika je nešto veća od koeficijenata pouzdanosti

dobivenih u originalnoj engleskoj verziji upitnika Sport Commitment Model ($\alpha=0,88$)(Scanlan i ostali 1993). Na osnovi ovih rezultata možemo zaključiti kako hrvatska verzija *skale posvećenosti sportu* predstavlja pouzdan mjerni instrument.

4.1.2. Skala ukupne razine zadovoljstva u sportu

Za ovo istraživanje rabljena je *skala ukupne razine zadovoljstva* koja je prevedena na hrvatski jezik i modificirana od (Scanlan i sur., 1993). Skala je modificirana dodavanjem jedne čestice tako da je skala definirana s pet čestica.

4.1.2.1. Rezultati pilot-istraživanja

Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku ($N=257$) nogometaša i košarkaša. Primjena ovog upitnika na populaciji hrvatskih sportaša je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost gdje Cronbachova alfa iznosi 0.80, ($\alpha = 0,80$). Pouzdanost hrvatske verzije upitnika je bila nešto niža od rezultata dobivenih u originalnoj engleskoj verziji upitnika Sport Commitment Model ($\alpha=0,90$) (Scanlan i sur., 1993). Na osnovi ovih rezultata autor zaključuje kako hrvatska verzija *skale posvećenosti sportu* predstavlja pouzdan mjerni instrument.

4.1.2.2. Deskriptivna statistika

Tablica 4: Prikazane su vrijednosti mjera asimetrije distribucije (skewness) i mjera izduženosti distribucije (kurtosis) te rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa skale zadovoljstva u sportu ($N=472$)

Varijable	A.S.	max D	K-S	Skewness	Kurtosis	S.D.
Uživete li u svom sportu	4.44	0.330	p <.01	-1.013	0.763	0.66
Veseli li Vas bavljenje Vašim sportom	4.45	0.339	p <.01	-1.231	1.331	0.70
Koliko Vam je zabavno bavljenje Vašim sportom	4.35	0.299	p <.01	-0.988	0.852	0.73
Koliko Vam se sviđa Vaš sport	4.56	0.384	p <.01	-1.403	1.881	0.63
Obožavam trenirati ovaj sport	4.93	0.530	p <.01	-3.141	9.440	0.24

Legenda: A.S.- aritmetička sredina, S.D.- standardna devijacija, max D-vrijednost K-S testa, K-S-Kolmogorov-Smirnovljev test, Skewness- mjera asimetrije, Kurtosis-mjera izduženosti

Tablica 4 pokazuje deskriptivne rezultate po varijablama *skale zadovoljstva u sportu*. Rezultati pokazuju kako su odgovori ispitanika po svim varijablama grupirani oko aritmetičke sredine kao i kod skale posvećenosti sportu. Rezultati također pokazuju visok stupanj ukupnog zadovoljstva mladih sportaša u judu, karateu i taekwondou. Najveći prosječni rezultat ima varijabla „Obožavam trenirati ovaj sport“ (4,93) a najmanji prosječni rezultat je imala varijabla „Koliko Vam je zabavno bavljenje Vašim sportom“ (4,35). Normalitet distribucije rezultata provjeravan je pomoću Kolmogorov-Smirnovljeva testa, te se pokazalo da nijedna distribucija svojim oblikom ne odstupa statistički značajno od normalne krivulje.

Po rezultatima skewnessa vidi se da rezultati, odnosno vrijednosti skewnessa za sve varijable, imaju otklon u istu stranu tj. sve distribucije su negativno asimetrične. Ovo je također normalno zato što su rezultati smješteni u zone viših vrijednosti, a većim dijelom rezultati su distribuirani leptokurtično, to jest rezultati su grupirani oko aritmetičke sredine. Vrijednosti skewness i kurtosis koeficijenta ne prelaze kritične vrijednosti (vrijednosti više od 7.00 ili 8.00) samo kod varijable „Obožavam trenirati ovaj sport“. Ispitanici su davali odgovore na petostupanjskoj ljestvici, od 1 do 5. Velika većina ispitanika je dala maksimalnu ocjenu 5, tek dva rezultata su bila s ocjenom 3, a ocjenu 4 dala su tek 44 ispitanika od ukupnog broja (N=472). Zbog toga su se pojavili ovi rezultati kod izduženosti distribucije rezultata, koji izlaze iz kritičnih vrijednosti. Detaljnim uvidom i analizom rezultata nije se pronašla nikakva pogreška prilikom unosa podataka. Pa zaključujemo kako je kod ovakvih pitanja moguće dobiti ovakve rezultate zbog jednostavnog razloga jer mladi borci iz tri borilačka sporta pokazuju iznimnu privrženost svom sportu. Zbog privrženosti u ocjenjivanju svoga sporta disperzija rezultata je bila jako mala. Možemo reći kako bi svaki drugi rezultat osim prikazanog bio „nenormalan“. Za nekog tko se bavi judom, karateom ili taekwondoom između 5 i 10 godina stupanj privrženosti svome sportu sigurno je na najvišoj razini, što pokazuju i rezultati ovog istraživanja.

Zadovoljstvo je jedan od važnijih psiholoških konstrukta koji povećava posvećenost sportu i tjelesnom vježbanju. Istraživanja iz područja zadovoljstva u sportu su pokazala kako postoji povezanost između sudjelovanja i daljnjeg participiranja u sportu i tjelesnoj aktivnosti te zadovoljstva koje osoba doživljava samim sudjelovanjem (Scanlan i sur., 1993; McCarthy i sur., 2008). Zadovoljstvo u sportu osoba doživljava na više načina preko društvene interakcije pa sve do postizanja ciljeva postignuća. A krajnji cilj jest da dođe do povećanja ukupne motivacije za sport i očitovanja adaptivnih motivacijskih obrazaca.

4.1.2.3. Valjanost i pouzdanost

Tablica 5: Rezultati faktorske analize hrvatske verzije skale razine zadovoljstva metodom glavnih komponenti, (N=472)

	Svojstvena vrijednost	% varijance	% cumulative
1	3.365	67.305	67.305

Varijable	Faktor	F1
Uživajte li u svom sportu	Zadovoljstvo u sportu	-0.892
Veselili Vas bavljenje Vašim sportom	Zadovoljstvo u sportu	-0.881
Koliko Vam je zabavno bavljenje Vašim sportom	Zadovoljstvo u sportu	-0.862
Koliko Vam se sviđa Vaš sport	Zadovoljstvo u sportu	-0.838
Obožavam trenirati ovaj sport	Zadovoljstvo u sportu	-0.590

U tablici 5 predstavljeni su komunaliteti čestica, svojstvene vrijednosti i faktorska opterećenja za skalu zadovoljstvo u sportu. Kako je broj ekstrahiranih faktora određen na jedan, svojstvena vrijednost je 3,365 što objašnjava 60,305% ukupne varijance svih čestica. Analiza glavnih komponenata se rabila u provjeri faktorske valjanosti ovog upitnika. Koristilo se kvazi-konfirmativnim pristupom. Ovaj faktor je određen s pet čestica (varijabla) dok je u originalnom upitniku broj čestica (varijabla) četiri (Scanlan i ostali 1993). U ovoj hrvatskoj verziji sve čestice

(varijable) su se potvrdile. Čestica koja je imala najveći koeficijent je: *Uživite li u vašem sportu* (-0.892). A najmanju vrijednost ima čestica: *Obožavam trenirati ovaj sport* (-0.590).

Tablica 6: Deskriptivni statistički parametri i koeficijent pouzdanosti za dimenziju zadovoljstvo u sportu

Dimenzija	A.S.	S.D.	α
Zadovoljstvo u sportu	4.55	0.59	0.87

Legenda: A.S.-aritmetička sredina, S.D.-standardna devijacija, α - Cronbach's alpha- koeficijent pouzdanosti

Pouzdanost dimenzije u *skali posvećenosti sportu* procijenjena je koeficijentom pouzdanosti (Cronbach's alfa) ($\alpha=0,89$), koja pokazuje kako *skala posvećenosti sportu* ima visoku razinu pouzdanosti. Pouzdanost hrvatske verzije upitnika je bila nešto niža od rezultata dobivenih u originalnoj engleskoj verziji upitnika Sport Commitment Model ($\alpha=0,90$), (Scanlan i ostali 1993). Na osnovi ovih rezultata možemo zaključiti kako hrvatska verzija *skale posvećenosti sportu* predstavlja pouzdan mjerni instrument.

4.1.3. Skala socijalne orijentacije

Skala socijalne orijentacije Stuntz i Weiss (2003). Skala je modificirana i prevedena na hrvatski jezik za potrebe ovog istraživanja. Skala ima 18 čestica u dvije dimenzije. Prva dimenzija treneri ima šest varijabla, druga dimenzija predstavlja *vršnjake* i ova dimenzija ima dvije poddimenzije: *orijentacija prijateljstva* opisana je sa šest čestica te *grupno prihvaćanje* koje predstavlja drugu poddimenziju vršnjačke potpore a opisna je također sa šest čestica. Odgovori su na petostupanjskoj Likertovoj ljestvici. U odnosu na originalnu englesku verziju skali su dodane tri čestice.

4.1.3.1. Rezultati pilot-istraživanja

Pilot-istraživanje je provedeno na uzorku (N=257) muških nogometaša i košarkaša, dobi od 16 do 18 godina. Potvrđena je visoka razina pouzdanosti i valjanosti skale. Cronbachova alfa iznosi 0.89, ($\alpha = 0.89$). Faktorska analiza je izdvojila tri različita faktora (dimenzije): trenerske pohvale, prijateljstvo i prihvaćanje grupe. Prva dimenzija *trenerska pohvala*, vezana je uz trenersko odobravanje i potporu koju pruža sportašu (čestice kao npr. „Moj trener hvali moju izvedbu“ ili „Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao“) predstavnici su šest čestica

trenerske pohvale. Druga dimenzija je vezana uz vršnjake. Prva poddimenzija je *orijentacija prijateljstva*. Čestice, "Imam prijatelje suborce koji me stvarno razumiju" ili „Moji prijatelji suborci me ohrabruju kad pogriješim“ su predstavnici ove dimenzije vezane uz vršnjačko prijateljstvo. Druga poddimenzija je *grupno prihvaćanje*. „Djeca iz mog kluba pozorno slušaju što ja govorim“ ili „Moji suborci me često zovu da se družim s njima“ su dvije čestice od šest koje predstavljaju ovu dimenziju vršnjačke potpore.

O odnosu na originalnu verziju upitnika hrvatska verzija ima prosječno veće vrijednosti čestica. Pa je tako u originalnoj verziji upitnika faktor *trenerska pohvala* određen vrijednostima čestica od 0.47 do 0.80 dok je u hrvatskoj verziji od 0.63 do 0.79. Kod faktora *vršnjačko prijateljstvo* u originalnom upitniku vrijednost varijabla se kretala od 0.38 sve do 0.75 a u hrvatskoj verziji od 0.55 do 0.85. Kod faktora *prihvaćanje grupe* vrijednosti čestica iz engleske verzije su bile od 0.50 do 0.59, a u hrvatskoj verziji vrijednosti čestica su bile od 0.57 do 0.77.

4.1.3.2. Deskriptivna statistika

Tablica 7: Rezultati deskriptivne analize hrvatske verzije *skale socijalne orijentacije* po česticama (N=472)

Varijable	A.S.	max D	K-S	Skewnes s	Kurtosi s	S.D.
Moj trener hvali moju izvedbu	3.629	0.217	p <,01	-0.277	-0.165	0.967
Moj trener me pohvaljuje	3.663	0.207	p <,01	-0.375	-0.258	0.975
Moj trener je često pozitivno raspoložen i bodri me	3.947	0.245	p <,01	-0.699	0.050	0.933
Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao	4.256	0.292	p <,01	-1.218	1.212	0.905
Kad sam dobar u svom sportu trener je jako zadovoljan	4.311	0.289	p <,01	-1.040	1.008	0.778
Kad imam loš dan, trener mi pomogne da budem bolji	3.606	0.246	p <,01	-0.701	-0.166	1.139
Imam prijatelje suborce kojima je stalo do toga kako se osjećam	3.801	0.246	p <,01	-0.840	0.192	1.088
Imam prijatelje suborce koji me stvarno razumiju	3.907	0.226	p <,01	-0.838	0.180	1.055
Moji prijatelji iz sporta brinu o meni	3.869	0.209	p <,01	-0.741	0.148	1.034
Dijelim svoja iskustva sa svojim prijateljima suborcima	4.070	0.240	p <,01	-1.047	0.963	0.956
Moji prijatelji suborci me ohrabruju kad pogriješim	3.867	0.227	p <,01	-0.805	0.306	1.031
Moji dečki iz kluba me nikad ne bi ostavili na cjedilu	3.956	0.241	p <,01	-1.028	0.637	1.067
Većina kolega u klubu žele mene za prijatelja	3.939	0.248	p <,01	-0.692	0.549	0.878
Djeca iz mog kluba pozorno slušaju što ja govorim	3.434	0.198	p <,01	-0.434	-0.119	1.043

Moji suborci iz kluba žele provoditi vrijeme sa mnom	3.856	0.210	p <,01	-0.538	0.079	0.936
Moji suborci me često zovu da se družim s njima	3.903	0.238	p <,01	-0.813	0.329	1.001
Rođendane slavim s prijateljima iz kluba	3.443	0.201	p <,01	-0.467	-0.822	1.289
Kad trebam društvo za kino ili partnera za video igrice, bez problema nađem nekog iz kluba	3.680	0.199	p <,01	-0.644	-0.626	1.268

Legenda: A.S.- aritmetička sredina, S.D.-standardna devijacija, max D-vrijednost K-S testa, K-S-Kolmogorov-Smirnovljev test. Skewness- mjera asimetrije, Kurtosis-mjera izduženosti

U *tablici 7* vidimo rezultate deskriptivne statistike. Rezultati su grupirani oko aritmetičke sredine. Najveće prosječne vrijednosti imaju varijable: „Kad sam dobar u svom sportu trener je jako zadovoljan“ (4.311), „Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao“ (4.256) i „Dijelim svoja iskustva sa svojim prijateljima suborcima“ (4.070), a najmanje prosječne vrijednosti imaju varijable: „Djeca iz mog kluba pažljivo slušaju što ja govorim“ (3.434) i „Rođendane slavim s prijateljima iz kluba“ (3.443). Normalitet distribucije rezultata provjeravan je pomoću Kolmogorov-Smirnovljeva testa, te se pokazalo da nijedna distribucija svojim oblikom ne odstupa statistički značajno od normalne krivulje. Vrijednosti skewnessa su negativno asimetrične, odnosno sve varijable imaju odklon u istu stranu. Ako pogledamo vrijednosti Kurtosisa možemo reći kako su rezultati tako formirani da su distribucije varijabla leptokurtične, rezultati su grupirani oko aritmetičke sredine. Također možemo vidjeti kako ne prelaze kritične vrijednosti (vrijednosti više od 7.00 ili 8.00). Na osnovi rezultata iz *tablice 7* možemo zaključiti kako mladi judaši, karataši i taekwondoši na ovom uzorku mladih sportaša između 16 i 18 godina imaju prosječno visoke vrijednosti u skali koja procjenjuje značajnost faktora *socijalne okoline*. Što znači kako je trenerska i vršnjačke potpora važna mladim sportašima.

4.1.3.3. Valjanost i pouzdanost

Tablica 8: Rezultati faktorske analize hrvatske verzije skale socijalne orijentacije metodom glavnih komponenata, varimax (N=472)

	Svojstvena vrijednost	% varijance	% cumulative
1	7.181	39.897	39.897
2	2.521	14.006	53.903
3	1.334	7.416	61.320

Varijable	Faktor	F1	F2	F3
Moj trener hvali moju izvedbu	Trenerska pohvala		0.795	
Moj trener me pohvaljuje	Trenerska pohvala		0.761	
Moj trener je često pozitivno raspoložen i bodri me	Trenerska pohvala		0.744	
Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao	Trenerska pohvala		0.753	
Kad sam dobar u svom sportu trener je jako zadovoljan	Trenerska pohvala		0.704	
Kad imam loš dan, trener mi pomogne da budem bolji	Trenerska pohvala		0.632	
Imam prijatelje suborce kojima je stalo do toga kako se osjećam	Vršnjačko prijateljstvo	0.857		
Imam prijatelje suborce koji me stvarno razumiju	Vršnjačko prijateljstvo	0.770		
Moji prijatelji iz sporta brinu o meni	Vršnjačko prijateljstvo	0.774		
Dijelim svoja iskustva sa svojim prijateljima suborcima	Vršnjačko prijateljstvo	0.717		

Moji prijatelji suborci me ohrabruju kad pogriješim	Vršnjačko prijateljstvo	0.698
Moji dečki iz kluba me nikad ne bi ostavili na cjedilu	Vršnjačko prijateljstvo	0.550
Većina kolega u klubu žele mene za prijatelja	Prihvaćanje grupe	0.571
Djeca iz mog kluba pozorno slušaju što ja govorim	Prihvaćanje grupe	0.656
Moji suborci iz kluba žele provoditi vrijeme sa mnom	Prihvaćanje grupe	0.773
Moji suborci me često zovu da se družim s njima	Prihvaćanje grupe	0.663
Rođendane slavim s prijateljima iz kluba	Prihvaćanje grupe	0.667
Kad trebam društvo za kino ili partnera za video igrice, bez problema nađem nekog iz kluba	Prihvaćanje grupe	0.608

Faktorska valjanost upitnika određena je metodom glavnih komponenti s varimax rotacijom glavnih osovina. Faktorskom analizom utvrđivalo se predstavlja li dobro osamnaest čestica, kojima se procjenjuje socijalna orijentacija u hrvatskoj verziji upitnika, tri dimenzije po uzoru na originalnu englesku verziju, koja je imala petnaest čestica. Kriterijem ekstrakcije broj faktora unaprijed je definiran na tri. Ovim postupkom ekstrahirana su tri faktora a svojstvene vrijednosti kretale su se u rasponu od 1.33 do 7.18, što je objasnilo 53.45% ukupne varijance svih čestica. Dobivene dimenzije su se sastojale od čestica čije je faktorsko opterećenje veće od 0.40 što je kriterijska vrijednost (donja granica) uključivanja čestica u faktore za koje su predviđene.

U *tablici 8* predstavljeni su komunaliteti čestica, svojstvene vrijednosti i faktorska opterećenja. Što je objasnilo 61,319 ukupne varijance svih čestica.

Svojstvena vrijednost prvog faktora F1 kojismo nazvali „vršnjačko prijateljstvo“ jest 7.181 što objašnjava 39,897% od ukupne varijance. Ovaj faktor je određen sa šest čestica (varijabla) u hrvatskoj verziji upitnika, dok je originalnoj verziji (Stuntz i Weiss 2003) bio određen s pet čestica. U hrvatskoj verziji sve čestice (varijable) su se potvrdile.

Drugi faktor F2 smo nazvali „trenerska pohvala“, njegova svojstvena vrijednost je 2.521 što objašnjava 14,006% ukupne varijance. Također ovaj faktor je određen sa šest čestica, dok je u originalnoj verziji (Stuntz i Weiss 2003), određen s pet čestica. U hrvatskoj verziji sve čestice su se potvrdile.

Treći faktor F3 koji smo nazvali „prihvaćanje grupe“ također je vezan za vršnjačko prihvaćanje unutar socijalne grupe. Ovaj faktor je također određen sa šest čestica. Svojstvena vrijednost ovog faktora je 1.334 što objašnjava 7.416% od ukupne varijance. Sve čestice u hrvatskoj verziji upitnika su se potvrdile. U odnosu na originalnu verziju upitnika hrvatska verzija ima prosječno veće vrijednosti čestica. Pa tako u originalnoj verziji upitnika faktor *trenerska pohvala* je određen vrijednostima čestica od 0.47 do 0.80, dok je u hrvatskoj verziji od 0.63 do 0.79. Kod faktora *vršnjačko prijateljstvo* u originalnom upitniku vrijednost varijabla se kretala između 0.38 i 0.75, a u hrvatskoj verziji od 0.55 do 0.85. Kod faktora *prihvaćanje grupe* vrijednosti čestica iz engleske verzije su bile između 0.50 i 0.59, a u hrvatskoj verziji vrijednosti čestica su bile od 0.57 do 0.77.

Kao što je i prikazano ovaj upitnik u hrvatskoj verziji pokazao je identičnu faktorsku strukturu kao i u originalnoj verziji na engleskom jeziku *Social Goal Orientations*, (Stuntz i Weiss 2003), iz kojeg je uzet upitnik koji opisuje socijalnu orijentaciju. Inicijalni prijevod s engleskoga na hrvatski jezik pokazao je dobre rezultate te je potvrđena tri faktorska struktura upitnika po uzoru na englesku verziju. Intervencije u inicijalnom prijevodu su bile provedene tako što je dodana po jedna čestica svakoj dimenziji iako su u ovom uzorku sudionici bili do četiri godine stariji u odnosu na originalno istraživanje (Stuntz i Weiss 2003).

Tablica 9: Deskriptivni statistički parametri i koeficijenti pouzdanosti za dimenzije skale socijalne orijentacije

Dimenzije	AS	SD	α
Trenerska pohvala	3.90	0.94	0.84
Vršnjačko prijateljstvo	3.91	1.03	0.89
Prihvaćanje grupe	3.70	1.06	0.82

Legenda: AS-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija, α - Cronbach's alpha- koeficijent pouzdanosti

Pouzdanost na dimenzijama u skali socijalne orijentacije kod mladih sportaša iz borilačkih sportova (judo, karate i taekwondo) je procijenjena Cronbachovom alfom (α) koja pokazuje varijacije od 0.82 (prihvaćanje grupe) do 0.89 (vršnjačko prijateljstvo). Pouzdanost hrvatske verzije upitnika je nešto veća od koeficijenta pouzdanosti dobivenih u originalnoj engleskoj verziji upitnika *Social Goal Orientations*. (0.75-0.80) (Stuntz i Weiss, 2003). Na osnovi ovih rezultata možemo zaključiti kako je hrvatska verzija upitnika pouzdan mjerni instrument. Kada pogledamo prosječne vrijednosti aritmetičkih sredina u *tablici 9*, vidimo da su prosječni rezultati na svim dimenzijama relativno visoki.

Tako možemo zaključiti kako socijalna okolina ima pozitivno značenje kod mladih sportaša u ovoj dobi. U individualnim sportovima treneri i sportaši imaju poseban odnos a tu nisu iznimka borilački sportovi. Tijekom posljednjih 25 godina znatan broj istraživanja je općenito pokušavao osmisliti i mjeriti te utjecaje, posebno trenerske (Harwood, Sprey i Keegan, 2008). U studiji Keegan (2010) usvojen je široki fokus socijalnih ciljeva. Uvidom u široku lepezu potencijalnih motivacijskih utjecaja koji potječu od trenera, roditelja i vršnjaka. Ova studija kvalitativno istražuje motive te relevantna ponašanja ključnih društvenih aktera (trenera, vršnjaka i roditelja) kod mladih sudionika u sportu. Grupa istraživača Chan, Lonsdale, i Fung (2012.) na uzorku od 402 plivača dobi između 9 i 18 godina je zaključila kako je socijalni utjecaj od trenera najveći na zadovoljstvo u djetinjstvu, a u adolescenciji najveći utjecaj treneri imaju na doživljaj kompetencije u mladih sportaša.

Na primjer, Horn i Hasbrook (1986) istraživali su igrače u tri dobne skupine (dob 8-9, 10-11 i 12-14 godina) u nogometnoj ligi mladih. U usporedbi s dvije mlađe skupine, najstarija skupina prema procjeni komentara od roditelja i gledatelja imala je manje vrijednosti, to jest smatrala je kako su rezultati natjecanja u smislu pobjede ili gubitka manje važni, dok su ocjene vršnjaka na njihovu igru bile puno važnije.

Slične rezultate su dobili Carr i ostali (1999) koji su ispitivali relativni utjecaj roditelja, vršnjaka i nastavnika i njihov društveni utjecaj na djecu. Istraživanje je provedeno u tri skupine: djeca, N=87, prosječne dobi 12.2, adolescenti, N=70, prosječne dobi 15.1, te studenti tjelesne i zdravstvene kulture. Rezultati su općenito pokazali da su roditelji bili najutjecajniji društveni čimbenik za djecu. A učitelji/treneri tjelesne i zdravstvene kulture su bili najutjecajniji društveni čimbenik za mladež. Konkretno, za djecu su socijalni utjecaji oca i majke bili povezani s njihovim trudom, zadovoljstvom. Nasuprot tomu, kod adolescenata socijalni utjecaji su bili značajni od učitelja/trenera tjelesne i zdravstvene kulture i vršnjaka te su se odnosili na učenički napor i zadovoljstvo.

Utjecaj trenera i vršnjaka na stvaranje pozitivne ili negativne klime u socijalnoj okolini također su istraživani (Hellsted, 1987; Smith i Smoll, 2005; Smith, Smoll i Cumming, 2007). Rezultati ovih studija također navode pozitivnu klimu kao ključ koji može mladog sportaša ostaviti u sportu. Sudjelovanje mladih u sportu može poboljšati njihove fizičke sposobnosti i kondiciju, izgraditi karakter, promicati socijalnu interakciju, zbližiti obitelji te pružiti ugodna iskustva za mlade ljude.

Treneri i vršnjaci su neizostavni dio toga. Njihov značaj u socijalnim interakcijama je važan što potvrđuju u svom radu i Smoll, Cumming i Smith, R. (2011).

4.1.4. Skala intrinzične motivacije

Intrinzična motivacija je procijenjena upitnikom intrinzične motivacije na petostupanjskoj Likertovoj ljestvici.

Upitnik intrinzične motivacije (Intrinsic Motivation Inventory, IMI), autora McAuley, Tammen i Duncan (1991, prema Duda i Hall, 2001) temelji se na spoznajama teorije kognitivne evaluacije, a za ispitivanje kriterijske varijable u ovom istraživanju rabljena je adaptirana varijanta prevedena na hrvatski jezik (Štimac, Horga i Jurinić-Matoš, 1999, prema Štimac, 2000).

4.1.4.1. Deskriptivna analiza skale intrinzične motivacije

Tablica 10: Prikazane su deskriptivne vrijednosti skale intrinzične motivacije na varijablama (N=472)

Varijable	A.S.	max D	K-S	Skewness	Kurtosis	S.D.
Jako uživam u svakoj borbi	4.256	0.246	p <.01	-1.133	2.217	0.806
Mislim da sam sasvim dobar u svom sportu	3.981	0.234	p <.01	-0.488	0.386	0.848
Jako se trudim na natjecanjima i treninzima	4.335	0.280	p <.01	-1.194	2.129	0.786
Važno mi je biti dobar u svakom natjecanju	4.513	0.393	p <.01	-2.085	4.499	0.896
Većinu borbi sam u grču	2.265	0.228	p <.01	0.717	-0.272	1.155
Svim se silama trudim dati sve od sebe na treninzima i natjecanjima	4.284	0.297	p <.01	-1.304	1.671	0.886
Zabavno je boriti se	4.479	0.361	p <.01	-1.554	2.524	0.754
Trenažni zadatci su mi vrlo zanimljivi	4.305	0.281	p <.01	-1.426	2.247	0.847

Zadovoljan sam svojim nastupom na natjecanjima	3.797	0.268	p <.01	-0.629	0.211	0.913
Osjećam pritisak dok nastupam na natjecanjima	2.892	0.201	p <.01	0.109	-1.255	1.352
Osjećam se nervozno tijekom borbi	2.513	0.217	p <.01	0.432	-1.010	1.303
Ne dajem uvijek sve od sebe u borbi	2.203	0.229	p <.01	0.706	-0.379	1.206
Kad se natječem u svom sportu mislim kako mi je to super	4.085	0.235	p <.01	-1.019	0.744	0.967
Što dulje treniram ovaj sport, osjećam se sve sposobnijim	4.428	0.371	p <.01	-1.604	2.175	0.881
Lako mi ide uvježbavanje tehnika iz svog sporta	4.017	0.262	p <.01	-0.920	0.650	0.926
Prilično dobro sam izvježbao tehnike	4.034	0.252	p <.01	-0.480	-0.094	0.787
Ovaj sport me ne zanima previše	1.570	0.405	p <.01	1.930	3.037	1.030
Nisam dovoljno dobar u svom sportu	1.930	0.301	p <.01	0.640	-0.686	1.025

Legenda: A.S.- aritmetička sredina, S.D.- standardna devijacija, max D-vrijednost K-S testa, K-S-Kolmogorov-Smirnovljevi test, Skewness- mjera asimetrije, Kurtosis- mjera izduženosti,

U tablici 10 pokazani su rezultati deskriptivne statistike u varijablama *skale intrinzične motivacije* (primjer za judo). Uvidom u rezultate možemo zaključiti kako su najveću prosječnu vrijednost ispitanici dali u ovim varijablama: „Važno mi je biti dobar u svakom natjecanju“ (4.513), „Zabavno je boriti se u judu“ (4.479) te „Što dulje treniram judo, osjećam se sve sposobnijim za taj sport“ (4.428). Najniže prosječne vrijednosti imale su ove varijable: „Judo me ne zanima previše“ (1.570), „Nisam dovoljno dobar u judu“ (1.930), „Ne dajem uvijek sve od sebe u borbi“ (2.203). Ipak većina varijabla ima prosječno visoke rezultate. Vrijednosti skewness i kurtosis koeficijenta ne prelaze kritične vrijednosti (vrijednosti više od 7.00 ili 8.00). Vrijednosti skewnessa u većini varijabla je negativno asimetrična osim u tri varijable. Sve tri varijable pripadaju poddimenziji intrinzične motivacije koja predstavlja *pritisak/tenziju*.

Rezultati u ostalim varijablama su negativno asimetrični to jest distribucije imaju odklon u desnu stranu. Rezultati negativnog indikatora intrinzične motivacije, doživljaja pritiska i tenzija su pozitivno asimetrično distribuirani. Takva odstupanja mogu uzrokovati iskrivljenje dobivenih koeficijenata korelacije najvjerojatnije u vidu njihova smanjenja. Međutim, u literaturi se na taj problem već ukazuje (Treasure, 2001), ali i tvrdi da je takva asimetričnost karakteristična ispitivanju ciljne orijentacije mladih sportaša, kao i intrinzične motivacije.

„Naime, velik broj sportaša sportsku aktivnost bira prema svojoj slobodnoj volji privučen karakteristikama same aktivnosti pa je i njihova ciljna usmjerenost okrenuta ka samom zadatku, kao i motiviranost koja proizlazi iz unutarnje potrebe za osjećajem osobne autonomije,

samoodređenosti, te uživanjem u aktivnosti kao krajnjem ishodu uloženog napora i potencijala. Osim toga, smatramo da ovako distribuirani rezultati nisu proizveli suviše veliku distorziju veličine koeficijenta korelacije, te da ne će bitno utjecati na izvođenje konačnih zaključaka ovog istraživanja, tj. da ih ne će bitno promijeniti. Stoga smatramo opravdanim korištenje parametrijskih statističkih postupaka za obradu podataka, tim više što se većina dimenzija negativno asimetrično distribuira (uz subskalu pritisak/tenzija čija je distribucija rezultata pozitivno asimetrična, a riječ je o negativnom indikatoru intrinzične motivacije).“ (Trboglav, 2006).

Normalitet distribucije rezultata provjeravan je pomoću Kolmogorov-Smirnovljeva testa, te se pokazalo da nijedna distribucija svojim oblikom ne odstupa statistički značajno od normalne krivulje.

4.1.4.2. Valjanost i pouzdanost

Tablica 11: Deskriptivni statistički parametri koeficijenti pouzdanosti za subdimenzije skale intrinzične motivacije

Dimenzije	A.S.	S.D.	α
Interes/uživanje	4.311	0.630	0.74
Napor/važnost	3.834	0.546	0.63
Percipirana kompetentnost	3.552	0.460	0.37
Pritisak/tenzija	2.310	0.837	0.63

Legenda: A.S.-aritmetička sredina, S.D.-standardna devijacija, α - Cronbach's alpha- koeficijent pouzdanosti,

Ukupna razina intrinzične motivacije se procjenjuje kao rezultat četiri subdimenzije preko kojih se određuje u kojoj se mjeri procjenjivana aktivnost smatra zanimljivom i uživajućom. U kojoj mjeri aktivnost odražava ispitanikovu kompetentnost i uloženi napor, te koliko se pritiska osjeća djelovanjem u toj aktivnosti. Prve se tri dimenzije (interes/uživanje, percipirana kompetentnost i napor/važnost) smatraju pozitivnim indikatorom, dok se posljednja (pritisak/tenzija) smatra negativnim indikatorom intrinzične motivacije.

Najveće prosječne rezultate u ovoj skali mladi sportaši imaju u dimenziji *interes/uživanje* (tablica 11). Najmanje rezultate imaju u subdimenziji *pritisak/tenzija*. Pouzdanost na dimenzijama u skali intrinzične motivacije kod mladih sportaša iz borilačkih sportova (judo, karate i taekwondo) je procijenjena Cronbachovom alfa (α) koja pokazuje varijacije od 0.37(percipirana kompetentnost) do 0.74(interis/uživanje).

Uvidom u literaturu te iz dobivenih rezultata u ovom istraživanju preko skale intrinzične motivacije, možemo reći kako sportaši u ovom uzorku znatno uživaju u svom sportu te u njega ulažu podosta napora i pridaju mu relativno veliku važnost. Percipiraju sebe kompetentnima te ne osjećaju značajan pritisak (manji rezultat znači veću slobodu od pritiska). Najveći varijabilitet procjena dobiven je na subdimenziji pritisak/tenzija, što je također u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Newton i Duda, 1999). Ovdje možemo reći kako su distribucije rezultata skale intrinzične motivacije uvjetovane adaptiranom verzijom hrvatskog upitnika. Jedno od ograničenja veže se uz asimetričnost distribucija rezultata dimenzija intrinzične motivacije. Kao što je već navedeno, takvi rezultati pokazali su se karakteristikom ispitivanja tih motivacijskih varijabla mladih sportaša. Ispitanicima je zajamčena anonimnost ali je moguće kako su davali odgovore koji su prihvatljiviji njihovoj socijalnoj okolini.

4.1.5. Skala roditeljske potpore djeci u sportu

Upitnik roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003). Skala roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003) u verziji od 25 čestica. Odgovori na čestice daju se na petostupanjskoj skali tako da je minimalni mogući rezultat 25, a maksimalni mogući rezultat 125 bodova. Skala registrira četiri oblika roditeljske potpore: roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom (9 čestica), osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom (6 čestica), učenje prema modelu (3 čestice), pozitivna potkrepljenja (7 čestica).

4.1.5.1. Deskriptivna statistika

Tablica 12: Rezultati deskriptivne analize skale roditeljske potpore po česticama (N=472)

Varijable	AS	max D	K-S	Skewnes s	Kurtosis	SD
Moji roditelji smatraju važnim moje bavljenje sportom da bih bio zdraviji	4.684	0,449	p <.01	-2.699	8.725	0.674
Mojim roditeljima je drago kad sam s društvom iz sporta	4.604	0.422	p <.01	-2.203	5.435	0.739
Moji roditelji smatraju da mi u sportu nitko ne može nauditi	3.621	0.244	p <.01	-0.641	-0.095	1.070
Kad odemo na izlet ili na odmor, redovito se sa svojim roditeljima bavim nekim sportom	3.180	0.188	p <.01	-0.185	-0.977	1.241

Moji roditelji rado gledaju kako se bavim sportom	4.028	0.265	p <.01	-1.047	0.149	1.150
Roditelji mi pomažu da uvijek imam čistu i urednu sportsku opremu	4.453	0.384	p <.01	-1.782	2.708	0.904
Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost	4.638	0.467	p <.01	-2.787	7.275	0.892
Moji roditelji su ponosni što se bavim sportom	4.786	0.491	p <.01	-2.435	5.631	0.503
Roditelji žele da se bavim sportom kako bih bio spretniji i snažniji	4.572	0.433	p <.01	-2.125	4.402	0.826
Moji roditelji smatraju da su sportaši dobro društvo za mene	4.479	0.376	p <.01	-2.013	4.394	0.862
Kad znaju da sam na sportu, moji roditelji ne brinu za mene	4.036	0.289	p <.01	-1.171	0.351	1.232
U mojoj porodici rado zajednički gledamo sportske prijenose	3.992	0.252	p <.01	-1.074	0.178	1.186
Kad se takmičim, roditelji su moji redoviti navijači	3.758	0.254	p <.01	-0.871	-0.439	1.326
Roditelji mi pomažu u organizaciji prijevoza, prehrane i sl., da uz druge obveze ne zanemarim sport	4.559	0.410	p <.01	-1.730	3.115	1.994
Moju sportsku opremu financirali su roditelji	4.627	0.445	p <.01	-2.659	7.025	0.830
Kad pričaju drugim ljudima o meni, moji roditelji rado ističu da se bavim sportom	4.519	0.377	p <.01	-1.748	3.805	0.734
Moji roditelji žele da budem otporan na bolesti pa me potiču da se bavim sportom	4.214	0.315	p <.01	-1.130	0.627	0.994
Mojim roditeljima je drago kad se u našoj kući skupi moje sportsko društvo	4.081	0.269	p <.01	-1.116	0.578	1.087
Moji roditelji su sigurni da me u sportu nitko ne će nagovarati da pijem, pušim ili uzimam drogu	4.375	0.351	p <.01	-1.330	1.292	0.870
U mojoj obitelji se često zajednički bavimo nekom sportskom aktivnošću, bez obzira na razlike u godinama	3.534	0.178	p <.01	-0.434	-0.872	1.275
Moji roditelji uvijek opaze kad postanem vještiji u svom sportu	4.066	0.239	p <.01	-1.011	0.540	1.006
Ako trener zatraži, moji roditelji će rado pomoći u organizaciji treninga i takmičenja	4.237	0.301	p <.01	-1.082	0.718	0.919
Moji roditelji nisu nikada štedjeli novac kad je bilo u pitanju moje bavljenje sportom	4.460	0.376	p <.01	-1.525	2.150	0.813
Roditelji rado razgovaraju sa mnom o mom sportu	4.400	0.334	p <.01	-1.684	3.237	0.849
Mojim roditeljima ne bi bilo drago da se prestanem baviti sportom	4.498	0.391	p <.01	-1.913	3.933	0.837

Legenda: A.S.- aritmetička sredina, S.D.-standardna devijacija, max D-vrijednost K-S testa, K-S-Kolmogorov-Smirnovljevi test, Skewness- mjera asimetrije, Kurtosis-mjera izduženosti

U tablici 12 vidimo rezultate deskriptivne statistike. Prosječno najveće rezultate ispitanici su imali u ovim varijablama: „Moji roditelji su ponosni što se bavim sportom“ (4.786), „Moji roditelji smatraju važnim moje bavljenje sportom da bih bio zdraviji“ (4.684), „Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost“ (4.638) i „Moju sportsku opremu financirali su roditelji“ (4.627). Prosječno najniže rezultate ispitanici su imali u ovim varijablama: „Kad odemo na izlet ili na odmor, redovito se sa svojim roditeljima bavim nekim sportom“ (3.180), „U mojoj obitelji se često

zajednički bavimo nekom sportskom aktivnošću, bez obzira na razlike u godinama“ (3.534) i „Moji roditelji smatraju da mi u sportu nitko ne može nađuti“ (3.621).

Normalitet distribucije rezultata provjeravan je pomoću Kolmogorov-Smirnovljeva testa, te se pokazalo da nijedna distribucija svojim oblikom ne odstupa statistički značajno od normalne krivulje. Na temelju dobivenih rezultata vidljivo je da vrijednosti skewness i kurtosis koeficijenta prelaze kritične vrijednosti koje su opisane u statističkoj literaturi (vrijednosti više od 7.00 ili 8.00) (Li i sur., 1998; Kline, 2005). Vrijednosti kurtosisa kod varijabla „Moji roditelji smatraju važnim moje bavljenje sportom da bih bio zdraviji“ (8.725), „Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost“ (7.275) i „Moju sportsku opremu financirali su roditelji“ (7.025). Kod ovih varijabla nakon dublje analize rezultata te uvidom u vrijednosti kurtosisa, možemo zaključiti kako je znatna većina rezultata smještena na aritmetičkoj sredini ili oko nje. U ovim varijablama distribucija rezultata je izrazito leptokurtična jer su frekvencije odgovora na Linkertovoj ljestvici od 1 do 5 bile u vrijednostima 5 i 4. Ovakvi rezultati su očekivani s obzirom da je roditeljska potpora mladim sportašima u nekim segmentima kao što je financiranje izvanškolskih aktivnosti i osiguranje materijalne potpore maksimalna.

Iz *tablice 12* vidljivo je kako su sve varijable negativno asimetrične, odnosno sve varijable imaju otklon u istu stranu, što vidimo iz vrijednosti skewnessa u svim varijablama roditeljske potpore.

Vidljivo je kako su i distribucije varijabla koje su vezane uz socijalnu okolinu, potpora trenera, vršnjaka (*tablica 11*) i roditelja (*tablica 12*) izrazito negativno asimetrične što ukazuje na to kako su rezultati distribuirani u višim vrijednostima, što nas dovodi do zaključka kako je potpora *socijalne okoline* mladim sportašima iz juda, karatea i taekwondo izrazito visoka.

4.1.5.2. Valjanost i pouzdanost

Tablica 13: Deskriptivni statistički parametri i koeficijenti pouzdanosti za dimenzije skale roditeljske potpore

Dimenzije	A.S.	S.D.	α
Roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom	4.065	0.554	0.71
Osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom	4.482	0.551	0.70

Učenje prema modelu	3.569	0.949	0.65
Pozitivna potkrepljenja	4.294	0.624	0.78

Legenda: AS-aritmetička sredina, SD-standardna devijacija, α - Cronbach's alpha- koeficijent pouzdanosti

Aritmetičke sredine i standardne devijacije u *tablici 13* pokazuju relativnu važnost dimenzija roditeljske potpore kod mladih sportaša iz juda, karatea i taekwondo. Najveću potporu mladi sportaši vide u dimenziji *osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom* (4.482), a nešto manje u dimenzijama *pozitivna potkrepljenja* (4.294) i *roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom* (A.S. 4.065), dok je prosječno najmanja potpora u dimenziji *učenje prema modelu* (3.569).

Pouzdanost na dimenzijama u *Upitniku roditeljske potpore djeci u sportu* (Bosnar, 2003), kod mladih sportaša iz borilačkih sportova (judo, karate i taekwondo) je procijenjena Cronbachovom alfa (α) koja pokazuje varijacije od 0.65 (učenje prema modelu) do 0.78 (pozitivna potkrepljenja). Za provjeru intenziteta roditeljske potpore djeci sportašima konstruirana je skala (Bosnar, 2003). Ova skala je potvrdila visoku razinu pouzdanosti i valjanosti u nekoliko radova te provjerena na uzorcima srednjoškolaca (Bosnar, Prot i Matković, 2003; Matković, Prot i Bosnar, 2003; Šafarić, Prot i Bosnar, 2003) i roditelja djece iz osnovne škole (Bosnar, Petrić i Prot, 2003).

Na osnovi ovih rezultata možemo zaključiti kako je hrvatska verzija upitnika pouzdan mjerni instrument. Kada pogledamo prosječne vrijednosti aritmetičkih sredina u *tablici 13* vidimo da su prosječni rezultati na svim dimenzijama relativno visoki.

U istraživanju Bauer i ostali (2008) pokazuju kako je roditeljski poticaj prema svojoj djeci da budu aktivni u sportu bio povezan s povećanom tjelesnom aktivnošću među muškarcima i mlađim ženama pet godina kasnije. Dakle, roditelji imaju značajan utjecaj na mlađe adolescente. Ovi rezultati ukazuju na to da roditeljski poticaj može biti bolji i važniji od roditeljske brige, te kako su značajan čimbenik u odluci hoće li dijete ostati u sportu.

4.2. Odgovori na hipoteze

4.2.1. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s trenerima

Prva hipoteza (H₁) - *Postoji značajna povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu, intrinzične motivacije i razine uspjeha sa socijalnom orijentacijom trenera (faktor - trenerska pohvala). Ova hipoteza je potvrđena.*

Tablica 14: Rezultati regresijske analize

Koeficijent multiple korelacije (R)	Koeficijent determinacije (R ²)	Standardna pogreška prognoze	F-test	Stupnjevi slobode (df)	Značajnost (p)
0.313	0.098	0.687	8.466	6.465	0.000

Iz *tablice 14* vidimo rezultate multiple regresijske analize te kako je *trenerska pohvala* značajano povezana sa skupom prediktorskih varijabli ($p = 0,000$), na razine pogreške 0,01.

Tablica 15: Regresijska analiza povezanost između prediktorskog skupa i kriterija SOT

N=472	b*	Std. pogre.	b	Std. pogre.	t(465)	p
Intercept			1.881	0.387	4.857	0.000
POS	0.046	0.051	0.043	0.047	0.899	0.369
UZS	0.131	0.054	0.186	0.077	2.419	0.016
INM1	0.034	0.058	0.039	0.066	0.582	0.561
INM2	0.079	0.053	0.104	0.070	1.486	0.138
INM3	0.115	0.050	0.179	0.077	2.317	0.021

INM4	-0.106	0.047	-0.091	0.040	-2.278	0.023

Legenda: R - koeficijent multiple korelacije; R² - koeficijent determinacije; F - F-test; df - stupnjevi slobode; p - značajnost; b* - ponderi

Kako je vidljivo iz *tablica 14* i *15* regresijskom analizom utvrđena je niska ali značajna povezanost (R=0,31) prediktorskog skupa i kriterijske varijable SOT (socijalna orijentacija trenera - faktor *trenerska pohvala*), sa svega 9 % zajedničke varijance (*tablica 14*).

Tablica 16: Standardizirani koeficijenti prediktorskih varijabli i njihova značajnost

Varijable	Beta koeficijenti	Značajnost
POS - Posvećenost sportu	0.046	0.369
UZS - Ukupno zadovoljstvo u sportu	0.131	0.016
IM - Interes/uživanje	0.034	0.561
IM - Napor/važnost	0.079	0.138
IM - Percipirana kompetentnost	0.115	0.021
IM - Pritisak/tenzija	-0.106	0.023

Značajan doprinos u objašnjavanju ove povezanosti s kriterijem SOT nalazimo kod prediktorskih varijabli *ukupno zadovoljstvo u sportu* (0,131), *percipirana kompetentnost* (0,115) i *pritisak/tenzija* s negativnim predznakom (-0,106) kao dvije subdimenzije intrinzične motivacije.

Moguće objašnjenje za značajnost prediktorske varijable *ukupno zadovoljstvo u sportu* možemo pronaći u činjenici kako su treneri voditelji procesa treninga te svojim ponašanjem i prenošenjem pozitivnih vrijednosti svoga sporta izazivaju kod mladih sportaša zadovoljstvo u sportu.

Što se tiče *percipirane kompetentnosti* i *pritisaka/tenzija* koje su subdimenzije intrinzične motivacije možemo reći kako trener vrlo vjerojatno ima utjecaj na percepciju kompetentnosti kod mladog sportaša. U ovom istraživanju ova povezanost je niska ali je statistički značajna.

Kao što vidimo iz *tablica 15* i *16* prediktor koji predstavlja subdimenziju intrinzične motivacije *pritisak/tenzija* je značajan i ima negativan predznak pa se može pretpostaviti da treneri ne utječu na stvaranju pritiska/tenzije kod mladih sportaša. Ovakve zaključke možemo potvrditi i kvalitativnim rezultatima (vidi str. 88 - 90, te 91 - 94).

Dobiveni rezultat je u skladu s dosadašnjim spoznajama o utjecaju trenera na percipiranu kompetentnost što potvrđuju i autori (Chan i sur., 2012; Vazou i sur., 2006; Weiss, Amorose i Wilko, 2009). Trener je taj koji ocjenjuje i daje do znanja sportašu koliko očekuje od njega te samim tim sudjeluje u oblikovanju sportaševe vlastite kompetentnosti.

S druge strane, opažanje trenera kao osobe koja pruža potporu i pohvalu može dovesti do povećanja zadovoljstva u sportu, jačanja osjećaja kompetentnosti i smanjenog osjećaja pritiska.

4.2.2. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s roditeljskom potporom

Druga hipoteza (H₂) - *Postoji značajna povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu, intrinzične motivacije sa socijalnom orijentacijom prema roditeljima.*

Na temelju dobivenih rezultata kanoničke korelacije zaključujemo, hipoteza **H₂ - nije potvrđena.**

Tablica 17: Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s roditeljskom potporom mladih u sportu

	Canonicl R	Canonicl R-sqr	Chi-sqr.	df	p	Lambda
F1	0.167	0.028	22.163	24	0.570	0.954
F2	0.126	0.016	9.061	15	0.874	0.981
F3	0.049	0.002	1.658	8	0.990	0.996
F4	0.035	0.001	0.560	3	0.906	0.999

Legenda: Lambda - Wilkisonova lambda, R - kanonička korelacija; R-sqr - koeficijent determinacije; p - statistička značajnost, df - stupnjevi slobode

Tablica 17 ukazuje da primijenjenim setom dimenzija roditeljske potpore djeci u sportu i varijabli posvećenosti sportu, ukupnog zadovoljstva u sportu i dimenzija intrinzične motivacije nije moguće formirati statistički značajnu kanoničku funkciju ($p > 0.05$) na uzorku judaša, taekwondoša i karataša dobi od 16 do 18 godina.

Kako korelacija nije statistički značajna ni za jedan kanonički par zbog toga se ne mogu definirati ni interpretirati.

Ovdje možemo izvesti zaključak kako nije potvrđena značajna povezanost između dimenzija *posvećenosti sportu, ukupnog zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije sa socijalnom dimenzijom roditeljske potpore kod mladih sportaša u judou, taekwondou i karateu.*

Na osnovi kvalitativnog dijela istraživanja možemo potvrditi kako svi sportaši imaju visoku razinu roditeljske potpore. Međutim mladi taekwondoši i judaši, većina njih četvorica od pet, tvrde kako im roditelji stvaraju nervozu svojim prisustvom na natjecanjima, dok mladi karataši ne smatraju to remetilačkim čimbenikom (vidi str. 109 - 110).

4.2.3. Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s odnosom s vršnjacima

Treća hipoteza (H₃) - Postoji značajna povezanost *posvećenosti sportu, razine ukupnog zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije* sa socijalnom orijentacijom vršnjaka.

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti kako je hipoteza **H₃ - potvrđena**.

Tablica 18: Povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije s dimenzijama vršnjačke potpore

	Canonici R	Canonici R-sqr	Chi-sqr.	df	p	Lambda
1	0.285	0.081	57.256	12	0.000	0.884
2	0.192	0.037	17.688	5	0.003	0.962

Legenda: 1 - struktura prvog značajnog kanoničkog korijena; 2 - struktura drugog značajnog kanoničkog korijena; Lambda - Wilksova lambda, R - kanonička korelacija; R-sqr - koeficijent determinacije; p - statistička značajnost; df - stupnjevi slobode; Chi-sqr - hi-kvadrat test

Kanoničkom korelacijskom analizom između skupa varijabli posvećenost sportu, razine ukupnog zadovoljstva u sportu i subdimenzija intrinzične motivacije s jedne strane i dvije kriterijske varijable socijalne orijentacije koje predstavljaju dimenziju vršnjaka (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*) s druge strane, izolirala su se dva značajna kanonička para.

Dobivena je razmjerno niska vrijednost kanoničkih koeficijenata korelacije koji iznose 0.28 za prvi kanonički par, čime se objašnjava 8 % ukupne varijance . 0.19 za drugi kanonički par, čime se objašnjava 4 % ukupne varijance na razini $p = 0.00$.

Tablica 19: Faktorska struktura lijevog seta varijabli

Varijable	K ₁	K ₂
SOV1 - Vršnjačko prijateljstvo	-0.8338	-0.5520
SOV2 - Prihvaćanje grupe	-0.9693	0.2456

Tablica 20: Faktorska struktura desnog seta varijabli

Varijable	K ₁	K ₂

POS - Posvećenost sportu	-0.5167	-0.4270
UZS - Razina ukupnog zadovoljstva u sportu	-0.7114	-0.2364
INM - Interes/uživanje	-0.7110	-0.3425
INM - Napor/važnost	-0.6233	-0.4136
INM - Percipirana kompetentnost	-0.5274	0.3475
INM - Pritisak/tenzija	0.5518	-0.5998

Legenda: K_1 - faktorska struktura značajnog prvog kanoničkog para, K_2 - faktorska struktura značajnog drugog kanoničkog para

Na temelju faktorske strukture kanoničkih parova može se zaključiti da postoji pozitivna povezanost *dimenzija posvećenosti sportu, ukupne razine zadovoljstva u sportu i dimenzija intrinzične motivacije* s varijablama socijalne orijentacije vršnjaka (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*).

Prvi kanonički par K_1 - skupa varijabli socijalne orijentacije *vršnjačke potpore* i skupa varijabli *motivacijske potpore* (posvećenost sportu, ukupna razina zadovoljstva i intrinzična motivacija) je objašnjen izrazito visokom projekcijom svih varijabli lijevog i desnog skupa varijabli.

Na temelju ovih rezultata možemo reći kako su mladi sportaši s visokom razinom socijalne orijentacije prema vršnjacima (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*), posvećeniji i zadovoljniji u svom sportu te imaju veću razinu intrinzične motivacije (veći interes, napor i veća razina percipirane kompetentnosti te osjećaju manji pritisak).

Ovakve rezultate potvrđuju i kvalitativni rezultati (vidi str. 80 - 90)

Vršnjaci potvrđuju kako im kolege iz klubova daju maksimalnu potporu, da kod njih izazivaju zadovoljstvo i višu razinu posvećenosti sportu, pomažu im kad upadnu u krizu rezultata te im na natjecanjima predstavljaju veliku potporu (vidi str. 89 - 90).

Slične rezultate su dobili u istraživanju Jöesaar i sur. 2011. gdje rezultati upućuju na to kako motivacijska klima mladih sportaša koju stvaraju vršnjaci može značajno utjecati na intrinzičnu motivaciju kod mladih sportaša te podići razinu zadovoljstva prema vlastitom sportu. Također navode kako njihovo istraživanje ima ograničenja s obzirom da se radi o djeci od 11 do 14 godina dok su u ovom istraživanju uzorak stariji adolescenti, mladi sportaši juda, taekwondo i karatea dobi od 16 do 18 godina.

Druga kanonička korelacija skupa varijabli socijalne orijentacije *vršnjačke potpore* i skupa varijabli *motivacijske potpore* (posvećenost sportu, ukupna razina zadovoljstva i intrinzična

motivacija) je objašnjena vršnjačkim prijateljstvom bez sudjelovanja prihvaćanja grupe s jedne strane i dominantno većim doživljajem pritiska s druge strane. Druga kanonička veza, utvrđena na varijabilitetu preostalom nakon utvrđivanja prve kanoničke korelacije, je znatno slabija i objašnjava samo 4 % ukupne varijance.

4.2.4. Razlika u socijalnoj motivaciji kod mladih sportaša iz različitih borilačkih sportova

Četvrta hipoteza (H4) - Postoji značajna razlika u *socijalnoj motivaciji kod mladih sportaša u različitim borilačkim sportovima* (judo, taekwondo, karate).

Ova hipoteza je potvrđena. Na temelju rezultata iz *tablice 21* možemo zaključiti kako postoji značajna razlika u socijalnoj motivaciji među mladim sportašima u različitim borilačkim sportovima.

Tablica 21: Analiza razlika između različitih borilačkih sportova (diskriminacijska analiza)

	Eigenvalue	Canonical R	Wilks'	Chi-Sqr.	df	p-value
1	0.161	0.372	0.834	84.041	26	0.000
2	0.032	0.177	0.968	14.898	12	0.247

Legenda: eigenvalue = svojstvena vrijednost; canonical-R = kanonička korelacija; wilks lambda = wilks lambda test; chi-sqr. = hi-kvadrat test; df = stupnjevi slobode; p-level = razina značajnosti; F1 - prva diskriminacijska funkcija; F2 - druga diskriminacijska funkcija

Kriterij za utvrđivanje značajnosti iz *tablice 21* pokazuje da je prva diskriminacijska funkcija statistički značajna na razini pogreške 0,000. Druga diskriminacijska funkcija nije statistički značajna.

U *tablicama 22 i 23* su prikazane vrijednosti standardiziranih diskriminacijskih koeficijenata i struktura diskriminacijske funkcije tj. korelacija između varijabli i standardizirane diskriminacijske funkcije te položaj centroida grupa u prostoru diskriminacijske funkcije tj. prosječno odstupanje svake grupe od aritmetičke sredine diskriminacijske funkcije.

Tablica 22: Standardizirani diskriminacijski koeficijenti i struktura diskriminacijske funkcije

	c	r
POS - Posvećenost sportu	0.026	0.126
UKZ - Ukupno zadovoljstvo u sportu	-0.170	-0.003
IM1 - Interes/uživanje	-0.317	0.114
IM - Napor/važnost	0.366	0.266
IM3 - Percipirana kompetentnost	0.006	0.204
INM4 - Pritisak/tenzija	-0.762	-0.680
SOT - Trenerska pohvala	0.334	0.476
SOV1 - Vršnjačko prijateljstvo	0.393	0.391
SOV2 - Prihvatanje grupe	-0.298	0.260
RP1 - Roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom	0.127	0.397
RP2 - Osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom	0.151	0.346
RP3 - Učenje prema modelu	0.227	0.377
RP4 - Pozitivna potkrepljenja	-0.033	0.315

Legenda: F1 - prva diskriminacijska funkcija; c - diskriminacijski koeficijenti ; r - korelacija s disk. funkcijom

Strukturi diskriminacijske funkcije najveći doprinos dale su varijable *pritisak/tenzija* s negativnim predznakom, sve tri dimenzije socijalne orijentacije (*trenerska pohvala*, *vršnjačko prijateljstvo* i *prihvatanje grupe*) kao i sve dimenzije roditeljske potpore (*roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom*, *osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom*, *učenje prema modelu* i *pozitivna potkrepljenja*).

Možemo reći kako je struktura ove diskriminacijske funkcije povezana s trenerskom pohvalom i vršnjačkim prijateljstvom, naporom/važnošću te roditeljskom potporom. Ovi mladi sportaši se najviše razlikuju u socijalnim aspektima motivacije kao što su trenerska pohvala te vršnjačko prijateljstvo kao i subdimenziji intrinzične motivacije pritisak/tenzija.

Tablica 23: Položaj centroida grupa na diskriminacijskoj funkciji

	F1
Judo	-0.284
Karate	0.583
Taekwondo	-0.266

Po položaju centroida grupa (*tablica 23*) možemo zaključiti kako se u prvoj diskriminacijskoj funkciji grupa karate značajno razlikuje od grupe ostali (judo, taekwondo).

Grupu judo i taekwondo najviše diskriminiraju od grupe karate varijable *pritisak/tenzija, interes/uživanje* kao subdimenzije intrinzične motivacije, te subdimenzija vršnjačke potpore *prihvaćanje grupe*.

Ako pogledamo diskriminacijske koeficijente s negativnim predznakom (*tablica 22*), možemo reći kako samo subdimenzija *pritisak/tenzija* ima ukupno visoku negativnu korelaciju s diskriminacijskom funkcijom, što dovodi do zaključka kako mladi sportaši osjećaju pritisak od natjecanja. Na temelju kvalitativnih rezultata (vidi str. 68) smo došli do spoznaje kako ovo svojstvo imaju mladi sportaši iz juda i taekwondo i to zbog broja važnih odnosno izbornih natjecanja koja su kriterijska za ulazak u reprezentaciju.

Također možemo reći kako mladi judaši velikom većinom doživljavaju ovaj pritisak kao *pozitivnu tremu*, dakle doživljavaju ga kao nešto pozitivno i motivirajuće, dok većina taekwondoša u ovom istraživanju doživljava pritisak kao nešto negativno (vidi str. 88 - 90).

Mladi judaši i taekwondoši za razliku od karataša u ovoj dobnoj skupini značajno osjećaju pritisak/tenziju od natjecanja te im prihvaćanje vršnjaka unutar kluba kao dijela grupe izaziva uživanje.

Na osnovi svega ovoga *prvu diskriminacijsku funkciju* možda možemo nazvati „pristup trenažnom procesu mladih sportaša“. To znači da dva olimpijska sporta judo i taekwondo imaju drugačiji pristup sportu temeljen na višem cilju. Ovu tvrdnju potvrđujemo preko kvalitativnih rezultata (vidi str. 98 - 99).

Mladi sportaši koji čine uzorak ispitanika u dobi starijih adolescenata od 16 do 18 godina već su prošli određenu selekciju, što znači da su na temelju dosadašnjeg rada i uspjeha koji su postigli

pokazali treneru, vršnjacima, roditeljima i sebi kako imaju potencijal za ostvarivanje najviših ciljeva. Karate još nije olimpijski sport i možemo reći kako mali broj karataša ostaje u juniorskom uzrastu, što potvrđuje činjenicu da zbog *nizih* ambicija socijalna motivacija nema isti konstrukt kao u ostala dva borilačka sporta.

Ovakve rezultate potvrđuju i kvalitativni rezultati (vidi str. 98).

Na temelju ovih rezultata možemo zaključiti kako mladi karataši svoj sport doživljavaju kao socijalnu kategoriju gdje im je važno biti dio sporta karatea, te im trenersko odobravanje i prijateljstvo među vršnjacima unutar kluba predstavlja zadovoljstvo i uživanje što potvrđuju u kvalitativnom dijelu istraživanja (vidi str. 91 - 99).

Na temelju ovih rezultata možemo reći kako mladi judaši i taekwondošaši svoj sport manje doživljavaju kroz aspekte socijalne potpore, mada rezultati pokazuju kako im je važno vršnjačko prihvaćanje unutar svog kluba te traže zadovoljstvo i interes u svom sportu preko ostvarivanja dobrih rezultata. Ovakve zaključke potvrđuju i kvalitativni rezultati (vidi str. 93 - 94).

5. KVALITATIVNA ANALIZA

U ovom dijelu istraživanja koristili smo se *intervjuom* kao jednom od metoda kvalitativnog načina istraživanja kako bismo lakše objasnili rezultate dobivene kvantitativnim dijelom istraživanja. Radi se o polustrukturiranim intervjuima u kojima se na već unaprijed definirana pitanja gdje odgovori nisu bazirani na „da“ ili „ne“. Napravljeno je petnaest intervjuja, svaka grupa ispitanika (judo, karate i taekwondo) je bila zastupljena sa pet (5) intervjuja. Ispitanici su bili sa područja Republike Hrvatske i izabrani su na dobrovoljnoj bazi, slučajnim izborom od strane trenera iz tri navedena sporta. Po procjeni njihovih trenera, birani su tako da su zastupljeni i jako uspješni i talentirani kao i manje dobri u svojim sportovima. Intervjui su napravljeni u prostorijama klubova gdje su sportaši dolazili na treninge. Ispitanici su za vrijeme provođenja intervjuja bili sami ispitivačem. Najkraći intervju je trajao 28 minuta a najduži 39 minuta, prosječno su intervjui trajali oko 35 minuta.

5.1. Tema: Posvećenost sportu

Posvećenost sportu se definira kao psihološko stanje koje predstavlja želju i odlučnost sportaša za nastavak bavljenja sportom (Scanlan i sur. 1993). Upitnikom posvećenosti sportu (Scanlan i sur., 1993) je procijenjena razina *posvećenosti sportu* sa šest čestica. Skala je modificirana i prevedena na hrvatski jezik. Na osnovi rezultata dobivenih preko ove skale formirana su pitanja kako bi rezultati kvantitativnog dijela istraživanja bili jasnije objašnjeni. Pitanja smo podijelili u dva dijela: prva dva pitanja su vezana uz osjećaj prema vlastitom sportu, a druga tri pitanja uz predanost i ostanak u sportu.

Kroz *intervju* smo probali sažeti što je važno ovim mladim sportašima i što njima predstavlja *posvećenost sportu*.

Većina ispitanika je odgovorila kako govori o svom sportu tek kad im postave pitanje. I svi su naglasili kako se ponose time. Kod nekih ispitanika se osjećalo kako ne traže odgovore već ih daju brzo bez puno razmišljanja. Takav način odgovaranja na pitanja može značiti kako su jako ponosni što su dio svog sporta. Na ovim pitanjima se nije vidjela razlika u odgovorima između mladih judaša, karataša i taekwondoša. Svi ispitanici su jako dugo u trenažnom procesu između šesti dvanaest godina. Odgovori koje su dali su očekivani, jer su samo potvrdili visoku razinu *posvećenosti sportu*, prikazanu kroz kvantitativne rezultate (*tablica 3*). Ispitanici koji su u dobi starijih adolescenata imaju svoje stavove. Stavovi su formirani iz iskustava, kroz dugi niz godina bavljenja određenim borilačkim sportom. Iako su relativno mladi u prosjeku su jako dugo u sportu, tako da njihove stavove možemo interpretirati s velikim stupnjem pouzdanosti i točnosti. Sva pitanja su koncipirana kako bismo utvrdili *posvećenost sportu*, što sport predstavlja samom sportašu, kako on vidi svoju posvećenost sportu.

Na pitanja:

1. Govoriš li drugima kad treniraš (judo, karate, taekwondo)?

2. Kako se osjećaš dok govoriš o tome?

Judo 1:

1. *Da, više manje. Kad me pitaju u školi ili negdje onda kažem: Ja treniram judo.*
2. *A osjećam se nekako **ponosno**. I lijepo mi je kad prijatelji znaju da treniram judo.*

Judo 2:

1. *Jesam, vršnjacima. Ali inače ne počinjem sam temu, ak me pitaju, kažem. Ne volim se hvalit time. U razredu svi se znamo i većina su sportaši.*
2. *Pa ne **ponosim** se baš s tim. Nije da se stidim, ali mislim da je normalno al niš posebno. Mislim da bi se svako dijete trebalo baviti sportom.*

Taekwondo 2:

1. *Pa više otac govori. Ja se baš i ne volim hvaliti s tim. A spomenem kad me neko pita. Kažem kako treniram taekwondo.*

2. *A ponosim se time, ali se ne hvalim okolo.*

Taekwondo 5:

1. *Da, ono kad me pitaju onda odgovorim, naravno. Evo smo u školi dobili nove profesore. Pa sam prilikom predstavljanja rekao. Ja sam taj i taj i treniram taekwondo.*

2. **Ponosno**, ajmo reć. *Dosta ljudi koje poznajem cijene to što ja treniram taekwondo i imam crni pojas. Što sam svako veče na treningu i što mi je to dio života.*

Karate 2:

1. *Jesam kad me prijatelji na primjer u školi pitaju: Šta treniraš? Onda im ja kažem karate. Ka pitaju me pošto baš nisu čuli kakav je to sport. Nije im baš toliko poznat. Pitaju me šta se radi? Jel' to ka UFC ka boks i te gluposti? Onda ja ka objasnim da je to sport skoro bez kontakta. I da još nije priznat od olimpijskog odbora ali će brzo bit...*

2. **A ponosno**, uvek tako.

Karate 3:

1. *Govorim jedino ako me pitaju, nije da se time hvalim nešto. Al ak načmemo neku temu o sportu, onda uvijek kažem.*

2. **Ponosno**. *To je nekak ipak borbeni sport. Tu treba i fizička i psihička snaga. I bolje se osjećam kad govorim o karateu kao o borilačkom sportu nego o nekom drugom.*

Na osnovi odgovora možemo reći kako su mladi sportaši iz navedenih borilačkih sportova naglašeno ponosni na svoj sport. Nismo pronašli neke značajne razlike u odgovorima između ovih borilačkih sportova.

Na pitanja:

1. Koliko si predan u treniranju svog sporta i je li ti problem dolazak na trening?

2. Želiš li nastaviti trenirati?

3. Bi li ti bilo teško prestati trenirati i bi li se bavio nekim drugim sportom?

Preko ovih pitanja probali smo saznati jesu li i koliko su motivirani ostati u vlastitom sportu te koliko im znači sport koji treniraju. Odgovori su bili jasni i nedvosmisleni od svih ispitanika.

Judo 2:

1. *Sad kad sam srednja škola malo manje nego kad sam bio osnovna škola. Ali i dalje je to svaki trening idem i tak. I sad znam u tjednu prije natjecanja odraditi po dva treninga ali prije je to bilo i više. Sad nakon svega i 10 godina treninga malo sam se zasitio svega. Prije sam radio 7 - 8 treninga tjedno a sad 5 i želio bih ostati na tom nivou.*
2. *Da želim, jer judo je sport koji se učiš cijeli život. Judo razvija sve motoričke sposobnosti i **volim** što ga treniram. Definitivno želim nastaviti trenirati pa makar i rekreativno.*
3. *Pa ako bi baš morao prestati trenirati judo bilo bi mi žao i teško ali bi se sigurno bavio nekim drugim sportom. Možda biciklizmom ili trčanjem.*

Judo 4:

1. *A od 1 do 10 recimo 8 sigurno. Ne mogu baš reći da sam skroz predan jer nekad mi se ne da, a nekad me škola ono umori pa nisam fokusiran baš.*
2. *Želim definitivno. **Sviđa** mi se kako ide. Sviđa mi se parter i to kao sam napredova.*
3. *Pa mislim da bi imao problema. Bilo bi mi sigurno teško jer sam se već navika na to da treniram judo. Jer ja u osam ipo naveče ne znam šta se događa doma jer nikad nisam tamo. Na treningu sam, toliko sam se navika na to. I da moram otić iz juda nastavio bi se baviti nekim sportom, sigurno...*

Taekwondo 1:

1. *S obzirom da želim postići najbolje, onda sam 100% predan. Jer cilj mi je da upadnem u reprezentaciju i odem na svjetsko prvenstvo. Predan sam maksimalno. Nije mi problem doći na trening, jednostavno nemam problema s tim.*
2. *Nastavit ću dalje. Zato kad sam počeo trenirati nastala je **ljubav i to volim**. Sad ne mogu zamisliti ni jedan dan bez treninga. Svakako bi htio nastaviti dalje.*

3. *Jako teško, uuuuh. Kad ne bih moga trenirat taekwondo bilo bi mi teško bez sporta bavio bih se ne znam. Možda atletikom, trčanje mi ide jako dobro.*

Taekwondo 2:

1. *Pa ono jesam ali nisam nešto sad previše. Od 1 do 10 mislim 7, 8. Nisam baš redovit na treninzima. Više volim natjecanja. Iako volim trenirat taekwondo. Nekako to društvo na treningu mi je drago.*
2. *Da, želim. Jer me taekwondo veže nekako. **Volim** ovaj sport. Jednom kad počmete trenirat ne možete prestat.*
3. *Puno bi mi bilo teško. To bi mi baš teško palo. Kad bi morao prestat trenirat taekwondo bavio bi se nekim drugim sigurno. Možda baseballom jer sam jednom davno to proba i bija sam dobar. Ali taekwondo mi se više **svida**.*

Karate 1:

1. *A svaki put probam da dođem na trening. Ne predstavlja mi problem to. To mi je **gušt**. Stvarno mi je **gušt** dolazak na trening.*
2. *Da sigurno. Cilj mi je dogurat do crnog pojasa i možda nekad počet trenirat dicu.*
3. *Uuuffff... A bilo bi mi teško. A morao sam radi ozljede prestat trenirat na pola godine. Bilo mi je dosadno, nisam imao šta radit. Baš mi je falilo otići negdje ispuvat se, **izguštat se**. Nisam imao gdje višak energije izbacit. Kad bi morao prestat trenirat karate, bavio bi se nekim drugim borilačkim sportom.*

Karate 5:

1. *Rekao bih najviše što mogu 100%. Ali zbog škole, sve to moram malo smanjit. Ne predstavlja mi dolazak na trening problem jer **volim** biti u dvorani sa trenerom. Jedino ako me bolest ili škola spriječi onda...*
2. *Da, to mi je cilj. Znam da nema nekih velikih novaca iz toga. Ali to **volim**, zato sam to krenuo trenirati, zato treniram 9 godina već. I zato bih **volio** nastaviti trenirat karate i postići što bolji rezultat.*

3. *Pa sad ovisi. Ja volim karate. Ali s druge strane uvijek sam volio i nogomet. Tako da ne znam u čemu više uživam. Znam da volim karate ali ne znam u čemu više uživam. Jer u borbi je veća trema ali znam da više ovisim o samom sebi.*

Pitanja:

1. Govoriš li drugima kad treniraš (judo, karate, taekwondo)?

2. Kako se osjećaš dok govoriš o tome?

3. Koliko si predan u treniranju svog sporta i je li ti problem dolazak na trening?

4. Želiš li nastaviti trenirati?

5. Bi li ti bilo teško prestati trenirati i bi li se bavio nekim drugim sportom?

Iz svih odgovora možemo zaključiti kako su svi ovi mladi sportaši jako predani u treniranju svoga sporta. Nisu ti koji će prvi početi pričati o vlastitom sportu i ne hvale se kako treniraju. Većina (točnije njih 14 od 15) kaže kako se ponosi što treniraju baš taj sport. Dolaze na svaki trening, osim kad su spriječeni (bolest, škola ili slično). Svi žele nastaviti trenirati. Neki sportaši su izjavili kako im je sve teže uskladiti školu i obveze s treninzima. Jedan karataš je rekao kako mu se i ne da svaki put dolaziti na trening iako voli trenirati. Dok je jedan mladi judaš izjavio kako mu se ponekad ne da dolaziti jer bude umoran od škole.

Svi su rekli kako bi im bilo teško prestati trenirati i da su predugo u ovom sportu te je sport dio njihova života. Svi naglašavaju kako bi počeli trenirati neki drugi sport ukoliko bi morali prestati trenirati vlastiti, što je u skladu s istraživanjima koja potvrđuju kako ona djeca koja su u mladosti bila involvirana u sport imaju veliku vjerojatnoću ostati u sportu i tijekom odrasle dobi (Tammelin i sur., 2003).

Iako participiranje djece u sportu počinje opadati tijekom adolescencije (Zimmermann i sur., 2010) oni koji su ostali u sportu imaju veliku vjerojatnoću da će ostati participirati u nekom sportu. Veće uživanje, veći osobni doprinos, veći izbor mogućnosti u sportu a manja društvena ograničenja će dovesti do više razine posvećenosti sportu.

U literaturi koja objašnjava model posvećenosti sportu opisuju se čimbenici koji su važni za nastavak bavljenja sportom mladih (Brickman, 1987; Kelley, 1983; Rusbult i Farrell, 1983).

U ovom istraživanju na uzorku mladih judaša, karataša i taekwondoša, rezultati *kvalitativnog* dijela istraživanja su pokazali kako su sportaši koji su ostali u sportu (judu, taekwondou i karateu) jako predani. Žele nastaviti trenirati, ali su svjesni kako im sve veće obveze (na primjer škola) stvaraju problem. Shvaćaju svoj sport kao nešto što im služi kao izlaz iz svakodnevnih opterećenja. U odgovorima smo izdvojili riječi koje su se najčešće ponavljale: ***ponosno, volim ga, sviđa mi se i gušt mi je.***

Riječi koje su najčešće upotrebljavali mladi sportaši potvrđuju tezu kako su oni jako posvećeni sportu kojim se bave. Ovi ispitanici svoje sportove jednostavno vole i sviđaju im se. Bave se ovim boričkim sportovima dugo (između šest i dvanaest godina). Treniranje im je postala lijepa navika i ne žele se te navike osloboditi.

Kao što i *kvantitativni* rezultati pokazuju (*tablice 1, 2 i 3*) *posvećenost sportu* u ovom uzorku ima prosječno visoke rezultate, što je i očekivano.

Kvalitativni dio istraživanja proveden kroz petnaest *intervjua* samo potvrđuje rezultate iz kvantitativnog dijela istraživanja. Po odgovorima u ovim intervjuima nisu se razlikovali mladi judaši, taekwondoši i karataši.

5.2. Tema: Zadovoljstvo u sportu

Zadovoljstvo u sportu se može definirati kao pozitivnu emocionalnu reakciju na sportsko iskustvo koje svoju posljedicu izražava kroz emocionalna stanja kao što su: uživanje, sviđanje i zabava (Scanlan i Simons 1992). Zadovoljstvo se u istraživanjima predstavlja kao ključni razlog za napuštanje ili zadržavanje u sportu.

Preko kvalitativnog dijela istraživanja (*intervju*) probali smo *dublje* ući u samu bit *zadovoljstva u sportu*. Konkretno probali smo objasniti što ispitanici podrazumijevaju pod pojmom *zadovoljstvo u sportu*. I što im točno predstavlja zadovoljstvo u vlastitom sportu.

Preko pitanja iz intervjuja smo probali sažeti što je važno i što ovim mladim sportašima predstavlja zadovoljstvo u sportu.

Na pitanja:

- 1. Uživao li u treniranju (juda, karate ili taekwondo)?**
- 2. Što ti je konkretno zanimljivo?**
- 3. Koje sadržaje voliš, a koje ne?**

Judo 1:

- 1. Jako uživam u judu. Volim osjećaj koji mi predstavlja da sam važan kad sam u ovom sportu.*
- 2. Pa najviše volim kad se nađemo svi prije treninga, pa onda tu bude zafrkancije. Jer se svi jako dobro znamo dugo i dobri smo prijatelji.*
- 3. Pa općenito volim sve. Možda malo više volim trening kad je sparing i to.*

Judo 3:

- 1. Pa da, ne bih se bavio s tim da ne uživam.*
- 2. U judu mi je zanimljivo... hmmm a ne znam, nekako čudno je to za objasniti kad nekog baciš i pobjediš. Ono osjećaš se nekako dominantan, jači. A lipo je i kad čuješ neke rezultate.*
- 3. Najdraže su mi borbe. Ono najdraža su mi bacanja jer parter baš i ne volim.*

Taekwondo 1:

- 1. Pa jesam puuuno. To mi je nekako lipo.*
- 2. Volim najviše sparing. Ono kad se „čokamo” lagano na kraju treninga. To mi najviše paše.*
- 3. Pa nešto mi odgovara više a nešto manje. Na primjer, najviše volim više treninge sparinga a ne volim treninge snage. Oni su mi najmrži. To je zato što sam loš u tome i to mi fali pa mi teško pada. A volim na primjer i kad trčimo.*

Taekwondo 3:

1. *Da, uživam jako.*
2. *Pa društvo, razgovori na treningu i poslje treninga, zezancije...*
3. *Volim općenito treninge s borbama. Kad nam trener daje cijeli trening sparing.*

Karate 1:

1. *Da definitivno uživam.*
2. *Paaa činjenica da ono, na primjer kad imaš neki frustrirajući dan, ti možeš doć na trening i tamo se ispuvat. Takav je karate. Karate je takav kad na primjer napraviš poen ti se moraš izderat. Kad napraviš jedan ono savršen poen i izdereš se nema većeg gušta.*
3. *A najviše borbu, sparing. Jer je ovo stvarno lip sport za gledat. Još će bit posebno kad uđe na olimpijske igre.*

Karate 2:

1. *Jesam, definitivno.*
2. *U karate mi se sviđa što je to brz sport i što treba brzo razmišljat. Nije to ka ovi sportovi UFC i boks. Ja ne govorim ništa protiv tih sportova ali meni je karate ono... Ima svoju lipotu, ono treba brzo razmišljat. Kako ću napast protivnika, kako se obranit.*
3. *A najviše volim kraj treninga jer tada radimo sparinge i borbe jedni sa drugima pa ko koga.*

Na osnovi ovih odgovora možemo reći kako su *sadržaji u treningu* ono što predstavlja *zadovoljstvo u sportu* ovim mladim sportašima. Ispitanici su naglasili kako osjećaju zadovoljstvo u svom sportu i da su na osnovi tog zadovoljstva i ostali u sportu. Njihovo zadovoljstvo se ogleda u nečemu što je dio vlastitog sporta. Bacanje u judu, savršeni udarac nogom u taekwondou ili *ispuhivanje* kroz trening karatea. Sve su to neki od sadržaja koji kod ovih mladih sportaša izazivaju zadovoljstvo. Svaki od ovih borilačkih sportova (judo, taekwondo, karate) kroz svoje sadržaje izaziva zadovoljstvo kod mladih sportaša. Nismo pronašli razlike u odgovorima između svih ispitanika iz navedenih borilačkih sportova.

Na pitanja:

- 1. Koliko Vas veseli treniranje (juda, taekwondo, karatea)?**
- 2. Kako biste opisali vaše zadovoljstvo u vlastitom sportu?**
- 3. Koliko Vam se sviđa od jedan do deset (judo, taekwondo, karate)?**

Judo 5:

- 1. To je dobra volja moja. Nije samo judo kao judo. Ima tu i trčanja, vježbi snage. Nekad idemo trčat na Marjan, nekad radimo snagu tako da nije to tek tako.*
- 2. Pa ne znam točno. Mislio sam na prvi pogled da je to slično boksu da se tu tuče da ima krvi jer sam bio mali tad. A kad sam vidija šta je... U početku je to bila igra, trener je uvijek radio neke igrice, padove, kolutove. Pa neke načine samoobrane. Tu sam pronašao nešto...*
- 3. Čista desetka (smijeh).*

Judo1:

- 1. Pa veseli me, rekao bih to zajedništvo. Veseli me odlazak na trening u većini slučajeva.*
- 2. Pa ne znam, zadovoljan sam. Judo je ipak drugačiji sport, mislim na borilačke sportove.*
- 3. Ma 10, obožavam judo. Judo je kako bih rekao ono muški sport ima kontakta. Ne mislim kao u boksu ili MMA, to mi nije napeto. Volim to pogledat al da treniram to ne bih.*

Taekwondo 3:

- 1. Pa puno, zato kaj mogu se ispuhat od sveg kaj mi se skupi prek dana. Tu se oslobađam sveg tog i lijepo mi je u dvorani. Društvo mi je ok.*
- 2. Ma onako, taekwondo je oduvijek bila moja ljubav, od trenutka kad sam došao na prvi trening kad me mama dovela. A prvi put sam to video prek filmova a onda sam počeo trenirati*
- 3. A od jedan do deset, dvanaest. (smijeh).*

Taekwondo 5:

- 1. Pa kad bolje razmislim, više me veseli od treniranja kad se to treniranje pokaže na turniru. Jer ako sam bio loš na turniru mislim si... Šta mi vrijedi kad sam bio loš?*

2. *Pa ne znam. Opisao bih ga... Ma to je kao dio mog života. Ne znam kako to da vam kažem. Ali ja ga volim trenirat.*
3. *Čista desetka. Toliko mi se sviđa. (smijeh)*

Karate 2:

1. *A veseli me jako. Znam nekad biti radi škole cili tmuran, mrtav, nemam volje i onda dođem na trening, odradim svoje, ispucam se i cili sam sritan posli.*
2. *Pa ono sad će lito pa se počmemo pripremat za prvenstvo Hrvatske negdi u dvanaestom misecu i za izborna natjecanja. Pa onda trčimo po Marjanu, radimo kondicijske treninge. To volim, onda kad dođe deveti, deseti misec počinju oni jaki treninzi. Pripreme za poziv u reprezentaciju. Za svjetska i europska prvenstva.*
3. *Dao bih mu čistu desetku.*

Karate 5:

1. *Volim trenirat od ponedjeljka do četvrtka, to mi nije uopće problem. Jedino mi petak nekad predstavlja problem jer znam da većina mojih prijatelja ide van a ja moram ostati na treningu. I to me poneki put samo taj petak brine.*
2. *Teško bi to mogao opisat, ne znam pronaći riječi.*
3. *Moram reći devet. Zato što mi je u glavi to što je tata želio da budem nogometaš. I zato nakon par godina ima taj mali dio u meni koji malo žali što nisam postao nogometaš.*

Pitanja:

1. **Koliko Vas veseli treniranje (juda, taekwondoa, karatea)?**
2. **Kako biste opisali vaše zadovoljstvo u vlastitom sportu?**
3. **Koliko Vam se sviđa od jedan do deset (judo, taekwondo, karate)?**
4. **Uživaš li u treniranju (juda, karate ili taekwondoa)?**
5. **Što ti je konkretno zanimljivo?**
6. **Koje sadržaje voliš, a koje ne?**

Ovaj uzorak jasno pokazuje kroz kvalitativni dio istraživanja (intervjue) da su ovi mladi sportaši ostali u svom sportu (judu, taekwondou, karateu) jer u njemu doživljavaju zadovoljstvo. Sadržaji koji uključuju borbene elemente kao što su *sparinzi* na treninzima te natjecanja, predstavljaju čimbenike koji izazivaju zadovoljstvo kod mladih sportaša.

Kao što brojna istraživanja pokazuju sportaš ne će ostati posvećen sportu ako ne doživljava zadovoljstvo u daljnjem sudjelovanju (Cox, 2012).

Ispitanici koji su sudjelovali u istraživanju su bili pristupačni i opušteni. Autor naglašava posebno karataše. Osobni dojam je kako su karataši naglašeni zbog zadovoljstva u karateu. Judaši i taekwondošaši su izrazili svoje zadovoljstvo treniranjem i bavljenjem vlastitim sportom, ali je kod ovih sportova naglašena i *čežnja* za rezultatom kao jedna od percepcija zadovoljstva. Većina ispitanika su naveli i društvene sadržaje kao nešto što im predstavlja zadovoljstvo zbog čega su ostali u sportu.

Različitosti koje su pokazane kroz odgovore o zadovoljstvu u sportu možemo podijeliti u dvije vrste odgovora. Prvi odgovori vezani su uz zadovoljstvo na treningu i natjecanju i drugi koji su vezani uz zadovoljstvo unutar društvene skupine i odnosa unutar nje. Prvih nekoliko pitanja vezana su uz zadovoljstvo zbog treninga i natjecanja.

Možemo razlikovati odgovore kod mladih judaša i taekwondoša od karataša. Predstavnici judaša i taekwondoša su naglašavali kako im natjecanja istodobno izazivaju i zadovoljstvo ali i stres koji im je negativna prepreka u ostvarivanju zacrtanih ciljeva. Jedan dio zadovoljstva u sportu doživljavaju preko uspjeha na natjecanjima. Dok kod mladih karataša autor nije pronašao takvo nešto.

Ovi rezultati samo potvrđuju kvantitativne rezultate koje možemo pronaći u *tablicama 22 i 23*, gdje rezultati pokazuju kako se mladi karataši razlikuju od mladih sportaša iz juda i taekwondoa u nekim socijalnim ciljevima.

Druga grupa odgovora je vezana uz *zadovoljstvo u sportu zbog društvenog okruženja* (socijalne okoline). Tu su svi ispitanici naglašavali kako im je važan dio socijalno okruženje, te da im ono također predstavlja zadovoljstvo u sportu. Tu se nisu razlikovali odgovori ispitanika između

različitih borilačkih sportova. Preko *kvantitativnih* rezultata možemo zaključiti kako *zadovoljstvo u sportu* predstavlja značajan razlog za ostanak mladih sportaša u sportu (*tablice 4, 5 i 6*).

Kvalitativni rezultati potvrđuju visoke rezultate u području *posvećenosti sportu*.

„Zadovoljstvo je rezultat pozitivne reakcije na bavljenje sportom i onoga što sport pojedincu pruža, a načini na koje se dolazi do zadovoljstva mogu omogućiti istraživačima i trenerima da osiguraju pozitivna iskustva mladima u sportu“ (Šilić, 2014; prema Wiersma, 2001).

S obzirom da su ispitanici stariji adolescenti (dobi od 16 do 18 godina) i da su prošli određenu selekciju, možemo reći kako je kod ove populacije visoka razina zadovoljstva u sportu predstavlja jedan od ključnih uvjeta koji mladog sportaša vežu za ostanak u sportu.

5.3. Tema: Intrinzična motivacija

Deci (1975) je razvio model intrinzične motivacije u kojem ukazuje da se uživanje u aktivnostima temelji na osjećaju samokompetencije i samoodređenja koji proizlaze iz osobnog uključivanja.

Dakle, kako Deci (1975) i Csikszentmihalyi (1975) naglašavaju važnost samo testiranja, razvoj vještina i postignuća, kao i važan aspekt uživanja u aktivnosti. U isto vrijeme, oba autora i priznaju da je motivacija pod utjecajem i vanjskih (ekstrinzičnih) čimbenika kao što su nagrade, pobjede i priznanja (Wankel i Kreisel 1985).

Intrinzična motivacija se pokazala kao vodeći prediktor sportske izvedbe i ustrajnosti, stoga ju treba uzeti u obzir kao središnju varijablu pri ispitivanju čimbenika koji utječu na sportsko ponašanje. Biti motiviran znači biti sposoban učiniti nešto. Osoba koja ne osjeća poticaj i inspiraciju za djelovanje smatra se nemotiviranom (Standage, Duda i Ntoumanis 2005).

Na osnovi upitnika intrinzične motivacije (prilog str. 136). IMI je multidimenzionalni mjerni instrument kojim se ukupna razina intrinzične motivacije procjenjuje kao rezultanta četiri subdimenzije preko kojih se određuje u kojoj se mjeri procjenjivana aktivnost smatra zanimljivom i uživajućom, u kojoj mjeri aktivnost odražava ispitanikovu kompetentnost i uloženi napor, te koliko se pritisak osjeća djelovanjem u toj aktivnosti. Prve se tri dimenzije (interes/uživanje,

percipirana kompetentnost i napor/važnost) smatraju pozitivnim indikatorima, dok se posljednja (pritisak/tenzija) smatra negativnim indikatorom intrinzične motivacije (Trboglav, 2006).

Koeficijent pouzdanosti koji smo dobili za subdimenziju *percipirana kompetentnost* intrinzične motivacije je nizak (Cronbachovom alfa $\alpha = 0,37$). Uz to, niski koeficijenti pouzdanosti dobiveni su i prijašnjom primjenom adaptirane verzije upitnika na hrvatskoj populaciji, što ukazuje na moguće poteškoće adaptirane varijante. U svakom slučaju, stanje pokazano na ovom uzorku upućuje na oprez pri generalizaciji rezultata koje bi u većoj mjeri bilo dobro prihvatiti kao moguće tendencije nego kao potvrđene zakonitosti.

Kroz kvalitativni način istraživanja smo probali objasniti kvantitativne rezultate dobivene preko upitnika intrinzične motivacije.

Pitanja su bila koncipirana tako da smo za svaku od subdimenzija intrinzične motivacije postavili po nekoliko pitanja. Preko odgovora smo vidjeli različito doživljavanje natjecanja i treninga.

Na osnovi odgovora na dana pitanja probali smo donijeti zaključke koji bi nam dali povratne informacije o odnosu intrinzične motivacije i sudjelovanja u sportu mladih judaša, karataša i taekwondoša. Ispitanici su preko četiri subdimenzije intrinzične motivacije davali odgovore:

- interes/uživanje	}	Pozitivni indikatori
- percipirana kompetentnost		
- napor/važnost		
- pritisak/tenzija	}	Negativni indikator

5.3.1. Interes/uživanje

Na pitanja:

- 1. Uživao li u borbi i treningu?**
- 2. Kako doživljavaš natjecanja i treninge?**

Judo 1:

1. *Uživam u svakoj borbi, svakom treningu. Možda nekad kad se borim sa starijim od sebe nije da uživam. Onda mi to nije nešto za uživanje. A na treningu mislim uživam...*
2. *Pa doživljavam ih (smijeh)... Onako zavisi od borbe ak se pobijedi ili... Prvi put kad sam se natjecao, imao sam strah sad već ne. To je sigurno sad drugačije.*

Judo 5:

1. *Uvik, uvik. To mi je najdraže, nekako mi je gušt i uživam, ma jedva čekam kad će bit borba. A i u treningu uživam ali ne ko na natjecanju jer nekad bude dosadno jer moramo ponavljat iste stvari dok to ne bude savršeno.*
2. *A doživljavam ih kao novo dokazivanje, ne znam kako bi to sad objasnio. Doživljavam ih kao nešto pozitivno.*

Taekwondo 3:

1. *A puno, najviše borbe. Sviđa mi se i ostalo ali sve vezano za borbu, sparing to mi je najdraže. Volim i trenirat.*
2. *Doživljavam ih kao nešto lijepo.*

Taekwondo 5:

1. *Da uživam. Pa više uživam na treningu nego u borbi. Zato kaj u borbi radim one stvari koje mi bolje leže a na treningu mogu isprobavati stvari koje u borbi ne izvodim.*
2. *Pa doživljavam ih kao nešto pozitivno. Jer dobio sam priliku i imam želju za treninzima i natjecanjem.*

Karate 2:

1. *Uživam jer tada baš mogu naći svoje granice i mogu koristiti svoje sposobnosti do kraja i da vidim što sam naučija u ovih proteklih dvanaest godina da sve to pokažem u dvi minute borbe. U treningu uživam također ali lipša mi je borba. Jer na treninzima radim uvik isto i sa istim protivnicima. Jer ako će me on napast onda se ja samo izmaknem i dočekam ga. A u borbi a ne znam kako to objasnit... To vam je isto kad vozite auto. Može vam uvik neko izletit.*
2. *Ma maksimalno pozitivno.*

Karate 5:

1. *Pa najviše na turnirima. Ali ovisi ako je neki veći turnir na kome se gleda rezultat, uspjeh i to. Onda me tu već hvata trema ono. Zbog toga više uživam na treningu jer toga nema dok treniram.*
2. *Pa većina ih nije stresna a ima ih i stresnih.*

Pitanja:

1. **Uživaš li u borbi i treningu?**
2. **Kako doživljavaš natjecanja i treninge?**

U većini slučajeva ispitanici odgovaraju kako imaju veliki interes za svoj sport. Uživaju u treninzima i natjecanjima. Samo su dvojica taekwondoaša izjavila kako više uživaju u treninzima, nego u natjecanjima. Od trenažnih sadržaja najviše vole *sparing* ili imitaciju pravih uvjeta u borbi.

Mladi taekwondoaši su naglasili kako zbog očekivanja koja im nosi natjecanje imaju negativan pritisak te zbog toga im trening predstavlja veće zadovoljstvo. Ostali ispitanici su stavljali na prvo mjesto natjecanje kao veći izvor uživanja od treninga. Svi ispitanici su potvrdili visoku razinu *interesa/uživanja* koja dolaze iz vlastitog sporta.

5.3.2. Percipirana kompetentnost

Na pitanja:

1. **Kako bi sebe ocijenio kakav si u (judu, taekwondou, karateu)?**
2. **Smatraš li sebe vještim borcem?**
3. **Koliko si zadovoljan svojim nastupom na natjecanjima?**

Judo 2:

1. *Pa mislim da sam jako dobar, perspektivan. Ali u zadnje vrijeme mi se baš i ne da, malo sam izgubio volju za treninzima. Voljni moment mi je malo pao jer imam dosta obveza u školi. Sad mogu to iskombinirati ali kad dođu pripreme za maturu onda ne znam kako ću to spojiti. Jer kad bih birao između juda i fakultetskog obrazovanja onda bih izabrao fakultet. Mislim da se od juda ne može živjeti.*
2. *Pa smatram se dobrim borcem jer mi ide lako uvježbavanje nekih novih stvari a i rezultati govore o tome.*
3. *Pa zadovoljan sam. Četiri puta sam bio državni prvak. Lijepo je pobjeđivat, tako da sam zadovoljan. Ali kad pobijedim nekoga na snagu onda mi to nije nešto. Kad pobijedim zbog recimo dobre tehnike, onda sam baš zadovoljan.*

Judo 4:

1. *Srednja žalost (smijeh). Ali ide gore. Postajem sve bolji i bolji.*
2. *Vještim da ali ne kao u poznavanju tehnika ali da u razmišljanju šta i kako u borbi, tu sam onda dobar.*
3. *Pa jesam ali to uvijek može bolje... Što se tiče pristupa tu sam sigurno zadovoljan ali rezultat tek treba doći.*

Taekwondo 1:

1. *A osrednji nisam ništa posebno.*
2. *Pa poprilično. Na primjer ako radimo neku novu tehniku ili tako nešto onda mi nije teško to uvježbat.*
3. *Ne baš, nisam zadovoljan. Mislim da mogu puno više i bolje s obzirom koliko i kako treniram.*

Taekwondo 3:

1. *Odličan, nemam prave riječi (smijeh).*
2. *Smatram. Ide mi uvježbavanje, nemam tu problema.*
3. *Pa sad ovisi kako je natjecanje. U zadnje vrijeme sam jako zadovoljan, dosta sam se poboljšao i baš me krenulo. Bio je jedan period kad me uopće nije išlo ali to je prošlost sad.*

Karate 2:

1. *Od jedan do deset sebi bih dao šest, sedam. Jer ja znam nekoliko vrhunskih boraca i radio sam sa njima i vidiya sam. Oni su dali puno odanosti ovom sportu. Oni znaju odraditi po dva treninga dnevno i cili su spremni.*
2. *Pa opisao bih sebe između odličnog i prosječnog. Ništa sad specijalno, ali eto...*
3. *Pa svoje nastupe mogu ocijeniti sa osmicom ili devetkom, ali uvijek se može nešto bolje napraviti. Kad snimiš nešto na mobitel ili kameru uvijek se vidi na snimci da može bolje.*

Karate 4:

1. *Ne znam, nisam odličan (smijeh).*
2. *Pa baš i ne. Iako mi većina kaže da sam dobar.*
3. *Da uglavnom sam zadovoljan. Nekad sam bio bolji nekad lošiji. Ali generalno sam zadovoljan.*

Pitanja:

- 1. Kako bi sebe ocijenio kakav si u (judu, taekwondou, karateu)?**
- 2. Smatraš li sebe vještim borcem?**
- 3. Koliko si zadovoljan svojim nastupom na natjecanjima?**

Možemo reći na osnovi odgovora koje smo dobili od ispitanika kako ovi mladi sportaši percipiraju realno svoju kompetentnost. Naglašeno je zadovoljstvo dosadašnjim rezultatima kod većine ispitanika kao i želja za napredovanjem. Jedan ispitanik (judaš) je rekao kako je svjestan da je jako nadaren, ali da ne će poradi dobrih rezultata ostati u judu (četverostruki prvak države). Naglasio je također da kad bi birao između juda i fakulteta on bi izabrao fakultet. „*Od juda se ne može živjeti*“. Ostali ispitanici nisu gledali toliko unaprijed. Svi ispitanici smatraju sebe vještim borcima bez obzira na dosadašnji uspjeh. Ako usporedimo rezultate dobivene kvantitativnim načinom i kvalitativne rezultate (intervju), ne vidimo razlike. Rezultati dobiveni kvantitativnim načinom potvrđuju kako su mladi sportaši svjesni vlastite kompetentnosti. I ne daju zaključak kako je kriterij vlastite kompetentnosti ključan za ostanak u svom sportu. Znači da uspješnost u sportu nije glavni remeteći čimbenik zbog kojeg bi mladi odlazili iz sporta. Zasiurno kako im dobar rezultat

predstavlja zadovoljstvo ali nije ključan kriterij za nastavak bavljenja borilačkim sportom kod ove populacije mladih sportaša iz borilačkih sportova.

5.3.3. Napor/važnost

Na pitanja:

- 1. Stupanj truda na treningu i natjecanjima?**
- 2. Je li ti svako natjecanje važno?**
- 3. Daješ li uvijek sve od sebe na natjecanjima i treninzima?**

Judo 3:

- 1. Ono nisam baš maksimalan na svakom treningu ali natjecanju jesam.*
- 2. A ovisi ima većih natjecanja a ima i manjih. Nisu toliko važna natjecanja, važna je borba, važno je da napreduješ, ali kad dođe natjecanje naravno da želiš biti prvak države, Europe ili svijeta.*
- 3. Dajem uvijek sve od sebe i tu nemam problema. Nikad nije upitno hoću li dati sve od sebe.*

Judo 5:

- 1. Pa ono, nije najveća ocjena. U treningu znam ono, znam pričat za vrijeme treninga (smijeh). Nisam uvijek maksimalan u treniranju. Na natjecanjima sam maksimalan.*
- 2. Pa nije definitivno. Važniji mi je recimo europski kup od nekog lokalnog natjecanja.*
- 3. U borbi uvijek dajem sve od sebe a na treninzima sam baš i nisam jer ono na treningu se sve zna...*

Taekwondo 1:

- 1. Od jedan do deset dajem devet. Na treningu se uvik trudim više nego u borbi. Sad ne znam zašto je to tako. Ono uvik se na natjecanju nešto ka stisnem.*
- 2. Pa poprilično. Zato ne idem na toliko puno natjecanja pa kad idem onda ga stvarno cijenim.*
- 3. Ja mislim da dajem ali...*

Taekwondo 4:

- 1. A trud je uvijek najveći.*
- 2. A jest. Ali godišnje imam između deset i dvadeset natjecanja. Neka su sigurno važnija. Treba mi pet-šest natjecanja da bih upao u reprezentaciju.*
- 3. Naravno, uvijek ću davati i davao sam sve od sebe i na natjecanjima i na treninzima.*

Karate 1:

- 1. Ovisi o danu ali uglavnom sam na nekih 90%. Toliko uvik dajem sigurno. To mi onako ovisi o danu.*
- 2. Jest svako. Svakom pristupam isto, uvik.*
- 3. U borbi sigurno. A na treningu nisam uvik maksimalan, znam se zafrkavat malo na treningu. Ono nije to ka u borbi..*

Karate 4:

- 1. To ovisi o raspoloženju, kakav mi je dan bio. Nikad mi to nije isto.*
- 2. Pa da. Sad kako dugo nisam bio na natjecanju(zbog bolesti), ne mogu baš reći. Ali prije ih ne bih rangirao jer sam svima pristupao isto.*
- 3. Da uvijek. Ma glupo mi je ići na trening ako ne ću maksimalno trenirat jer ne ću postići ništa na natjecanjima.*

Pitanja:

- 1. Stupanj truda na treningu i natjecanjima?**
- 2. Je li ti svako natjecanje važno?**
- 3. Daješ li uvijek sve od sebe na natjecanjima i treninzima?**

Preko odgovora koje smo dobili možemo reći kako ispitanici ulažu jako puno napora i truda u treninge i natjecanja. Ipak na natjecanju imaju maksimalnu koncentraciju dok se očekivano na treninzima ipak manje trude. Od svih ispitanika samo je jedan taekwondoša rekao kako više truda ulaže na treningu jer mu natjecanje izaziva prevelik stres pa ga to ometa u maksimalnom trudu.

Mladi judaši i taekwondoši natjecanja rangiraju i različito ih vrednuju, na važnija i ostala natjecanja. Dok ispitanici mladi karataši svim natjecanjima pristupaju isto. Ovu različitost u pristupu prema natjecanjima možemo objasniti činjenicom kako u judu i taekwondou postoji nekoliko, točnije od šest do deset, natjecanja koja su izborna i boduju se za ulazak u reprezentaciju odnosno odlazak na europska i svjetska prvenstva. Dok u karateu imaju dva natjecanja koja su kriterij za ulazak u reprezentaciju. To su državno prvenstvo i izborna natjecanja. Tako da karataši imaju puno manje *stresnih* natjecanja, što su potvrdili u svojim odgovorima i ispitanici. Ove razlike između ispitanika iz juda i taekwondo te na drugoj strani mladih karataša možemo potvrditi i kvantitativnim rezultatima (*tablice 22 i 23*).

5.3.4. Pritisak/tenzija

Na pitanja:

1. **Osjećaš li grč u borbi, prije borbe?**
2. **Doživljavaš li pritisak kao nešto pozitivno ili negativno?**

Judo 3:

1. *Kako kad, to ovisi kakav je protivnik. Jel izgleda strašno? Jel nizak, visok, jel malo nabijeniji ili tako... Više se bojim nekih očekivanja od drugih. Ma možda ja to tako u glavi složim a ne znam.*
2. *Ma pozitivno. Čim borba počne to nestaje... u borbi samo trenera čujem, totalno se isključim tako da njega samo čujem. A ovo smatram pozitivnom tremom.*

Judo 4:

1. *Ne u borbi. Malo prije borbe ali ništa specijalno. To je kao neka trema ali čim uhvatim gard to nestaje. Mislim da je to nešto pozitivno. Jer to znači da ne ulazim napuhane glave u borbu nego da sam fokusiran. Ne u borbi ne osjećam pritisak.*
2. *Ne smatram to negativnim. Ja sam sebi stvorim pritisak jer mi treba to.*

Taekwondo1:

1. *U borbi ne, ali prije borbe da.*
2. *Pa za mene je to negativno. To mi dođe kad krenem sa zagrijavanjem, ono više ka trema je to.*

Taekwondo 5:

1. *Ne više. Prije jesam sad manje. Ono prije borbe, minut, dvije imaš do borbe i razmišljaš kako će sad to sve.*
2. *Pa meni je to negativno. Jer najviše volim kad uđem u borbu miran. Jer očekivanja trenera i roditelja kao i mene su dosta velika.*

Karate 2:

1. *Nikad, nikad se nisam pripa. Nekad kad budem u finalu pa ono me prije borbe, osjetim.*
2. *Ma maksimalno pozitivno.*

Karate 4:

1. *Ne, nekad jesam ali sad nisam. Zbog te okoline bih osjećao neki pritisak oko rezultata.*
2. *Pa rekao bih pozitivno. Tjera me da budem bolji.*

Pitanja:

1. **Osjećao si li grč u borbi, prije borbe?**
2. **Doživljavaš li pritisak kao nešto pozitivno ili negativno?**

Prema skali intrinzične motivacije kojom smo se koristili u ovom istraživanju ova subdimenzija predstavlja negativni indikator intrinzične motivacija. Međutim većina ispitanika je navela ovaj indikator kao nešto pozitivno. Svi ispitanici su naglašeno govorili o pritisku prije borbe. Dok za vrijeme borbe ne osjećaju pritisak. Taekwondošaši su ovu subdimenziju jedini doživljavali kao negativan indikator, ostali ispitanici su tvrdili kako im pritisak prije borbe predstavlja *pozitivnu tremu* koja je poželjna kako bi bili maksimalno koncentrirani na borbu. Zbog varijabla koje su zastupljene preko *tvrdnja* u skali intrinzične motivacije možemo reći kako iste nisu postavljene egzaktno. Primjer: „Osjećao si li grč u borbi“.

Ovakva tvrdnja je dovela ispitanike u nedoumicu. Neki osjećaju pritisak prije borbe, a tvrdnja govori o pritisku u borbi. Ispitanici potvrđuju kako pritisak postoji samo prije borbe dok u borbi ne osjećaju nikakav pritisak „*Čim borba krene pritisak nestaje*“. Na kraju možemo izvući zaključak kako sportaši nemaju pritisak u borbi ili da je on jako mali.

Autor ovog istraživanja se ne bi složio s ovakvim zaključkom. Znači da većina ispitanika osjeća pritisak prije borbe, ali ga neki doživljavaju kao *pozitivnu tremu*.

Rezultati koje smo dobili uporabom ovog mjernog instrumenta su pokazali kako je najveća raspršenost rezultata u distribuciji varijabla subdimenzije *pritisak/tenzija (tablica 11)*.

Ovi rezultati su potvrđeni i u kvalitativnom dijelu istraživanja. Svih pet ispitanika iz taekwondo je kazalo kako osjećaju pritisak prije natjecanja. To su njih četvero naveli kao negativan indikator. Dok su svi judaši naveli kako to definiraju kao *pozitivnu tremu*.

Razlike koje su se pojavile između grupa ispitanika (karate i „ostali“) pokazane su u prvoj diskriminacijskoj funkciji (*tablica 22*). Diskriminacijska funkcija je diskriminirala „ostale“ (judo i taekwondo) kao one koji osjećaju pritisak za razliku od grupe karate.

Moguće objašnjenje zašto mladi karataši osjećaju manji pritisak ili ga uopće nemaju za razliku od judaša i taekwondoša koji ga imaju možemo vidjeti na str. 64 - 67.

5.4. Tema: Socijalna orijentacija (treneri, vršnjaci)

Na temelju rezultata koje smo dobili primjenom upitnika *socijalne orijentacije* (prilog) koncipirali smo pitanja za intervju, kako bismo dobili bolje objašnjenje rezultata dobivenih preko njih. Koncipirali smo za svaki faktor socijalne orijentacije (*trenerske pohvale, vršnjačko prijateljstvo i grupno prihvaćanje*) po nekoliko pitanja. Preko intervju smo probali isprovocirati ispitanike kako bismo dobili stvarni odnos, sportaš - trener.

5.4.1. Trenerska pohvala

Četiri pitanja su vezana uz trenera, točnije *trenerske pohvale* kao jedan od faktora socijalne orijentacije. Trenerske pohvale su vezane uz trenersko odobravanje ponašanja sportaša na treningu i natjecanjima.

Na pitanja:

1. **Hvali li trener tvoj trud, zalaganje, napor i što točno govori?**
2. **Kada te trener ohrabruje?**
3. **Kakav je trener kad pobijediš, a kakav kad izgubiš?**
4. **Kakav je trener prema tebi kad ti ne ide, što točno govori ili gestikulira?**

Judo 2:

1. *Ne, ma nekad da ali rijetko to čini. Mislim kad hvali onda ima stvarno razlog. Mislim da je to dobro jer i kad pobijedim ima mana koje trebam popraviti. Kaže: „Bravo“, ali me uvijek ispravlja i smatram da je to ok.*
2. *Uvijek prije borbe kaže: „Ajde sad moraš pobijediti“. Govori mi neke stvari koje mi trebaju u borbi, detalje ili tako nešto. Mada mi to na jedno uho uđe a na drugo izađe jer se baš ne sjećam šta mi je rekao. Ma to je kod judaša specifično i svaki će to reći, da ništa ne čuješ mada cijela dvorana viče, samo trenera čuješ.*
3. *Vrlo slično u oba slučaja. Nikad mi nije ništa ružno rekao. Samo neke stvari koje sam trebao ispraviti.*
4. *Nikad ne tražim krivicu u treneru, mislim da je sve na meni. Mislim da sam dovoljno utreniran da mogu sve sam a nikad mi nije gestikulirao ili tako nešto.*

Judo 3:

1. *Definitivno da, ali to baš i ne pokazuje jer ono da se sad ne bi ja umisljia ko da sam ja najbolji. A to kad me pohvali ričima, to onda znači da sam napravio baš nešto što drugi ne mogu ajmo reć... Kaže za neku tehniku ako sam je izveo dobro. A nikad ne govori nešto osobno samo o protivniku i kako ću se ponašat u borbi i tako... Kaže mi da dam sve od sebe i da nema straha i tako...*
2. *A cilo natjecanje me ohrabruje i vodi.*
3. *Mogu ja i pobijedit a da on bude nezadovoljan jer nisam neke stvari napravio kako je on želio a mogu i izgubit a on bude sritan jer sam nešto napravio dobro. A za trenera nikad nisam dovoljno dobar jer uvik zna da mogu više.*
4. *A onda mi ponovi neku stvar 101 put. Jer želi da je ispravim. Nema gestikulacija samo riči, riči... Zna mi reći kad trčimo na Marjanu jer sam tu malo lošiji, pa mi kaže: „Ajmo debeli“ (smijeh). Tu nema uvrede...*

Taekwondo 3:

1. *Da, hvali. Ako je bila dobra borba onda me pohvali, kaže šta sam dobro napravio, šta nisam, šta treba popraviti. Uvijek mi daje smjernice šta trebam radit dalje.*
2. *Kad su tijesni rezultati, onda mi daje poticaj da izdržim još malo. Prije borbe dogovorimo taktiku, da se nje držim i tako. Kaže mi: „Bolji si od njega, znaš da ga možeš pobijedit.“*
3. *Pa uvijek isti. Istina kad pobijedim bude veseliji i to. A kad izgubim nije da se dere il nešto tako, samo mi kaže šta nije bilo dobro i kaže mi kak da to ispravim u drugoj borbi.*
4. *Pa pokušava mi objasniti kako da to napravim bolje i to pokaže primjerom. I potiče me da to napravim.*

Taekwondo 5:

1. *Uglavnom mi iznosi kritike. Uglavnom kaže, ovo je dobro, a akonešto treba naučit iz borbi, treba sad to ispraviti za idući put. Kaže mi: „Borbe su uspješne samo ako nešto naučiš iz njih, bez obzira što si izgubio.“*
2. *Trener me uglavnom ohrabruje prije turnira. Kaže da se to može. Jer mi treniramo isto kao i naši protivnici.*

3. *Pa ima razlike. Kad pobijedim odlično mu je sve. A kad izgubim ko da mu je svejedno. Ali ne doživljavam to negativno.*
4. *Pa uvijek me podrži. Evo kad sam imao povredu noge, on je prilagodio treninge meni.*

Karate 2:

1. *Uvik, uvik kad vidi na meni da sam dobro odradio turnir ili borbu odmah mi govori: Bravo. Pa kad vidi nekad na treningu da mogu još bolje recimo neki udarac rukom napraviti onda mi kaže kako da to napravim još bolje.*
2. *Uvik na primjer na kraju treninga ili borbe kad vidi da sam mrtav umoran ili kad gubim kaže mi: „Ajde, ajde možeš ti to. Izvuci, daj sve od sebe“, uvik tako...*
3. *Malo je tužan kad izgubim ali nikad teške riči, nikad tako nešto.*
4. *A proba mi pomoć. Nije me nikad vriđa ili nešto tako. Kad pobijedim kaže: „Bravo, dobro si to učinija“. A kad izgubim uvik mi kaže gdje sam grišija i onda to na treningu proba ispraviti. O treneru nikad negativno.*

Karate 4:

1. *Mislim da, da. Onako me pohvali sigurno. Kaže mi: „To si dobro napravio, sad trebaš potegnuti još jače“.*
2. *Pa moram priznat da sam ja dosta povučen, mislim da treneru nije lako. Rekao mi je da se moram oslobodit, jer tako niš ne ću postići.*
3. *Isti je, nema tu razlike. Uvijek mi kaže šta trebam napraviti. Ili šta sam krivo napravio, kak da to ispravim.*
4. *Pa mislim, pokaže mi kak to trebam napraviti. Nikad mi nije rekao ružnu riječ.*

Pitanja:

- 1. Hvali li trener tvoj trud, zalaganje, napor i što točno govori?**
- 2. Kada te trener ohrabruje?**
- 3. Kakav je trener kad pobijediš, a kakav kad izgubiš?**
- 4. Kakav je trener prema tebi kad ti ne ide, što točno govori ili gestikulira?**

Kod dimenzije socijalne orijentacije *trenerska pohvala*, rezultati intervjua su potvrdili rezultate dobivene kvantitativnim putem. Viši rezultati (*tablica 9*) u ovom faktoru koji znače visoku razinu trenerske potpore su potvrđeni od svih ispitanika. Navode kako trener uvijek ima pozitivan stav. Trener je taj koji ima pravo na kritiku i nikad ih nije omalovažavao ili im uputio ružnu riječ. Za trenera imaju samo pozitivne riječi. Svi ispitanici shvaćaju kritiku od trenera kao dobar način ispravljanja pogrešaka kako na treningu tako i u borbama. Autor istraživanja je tražio od ispitanika da navedu točne riječi kojima se koristi trener kad ih kritizira. Nijedan ispitanik nije naveo ništa što bi kompromitiralo trenerski rad. Na osnovi ovih rezultata možemo zaključiti kako treneri predstavljaju pozitivan čimbenik u odluci mladog sportaša o nastavku sudjelovanja u sportu. Ispitanici iz tri borilačka sporta se nisu razlikovali u odgovorima unutar dimenzije *trenerske pohvale* kao predstavnika socijalne orijentacije.

5.4.2. Vršnjačko prijateljstvo

Jedan od čimbenika koji predstavlja vršnjake u *skali socijalne orijentacije* je čimbenik *vršnjačkog prijateljstva*. Ispitanicima smo postavili četiri pitanja kako bismo probali objasniti rezultate dobivene preko *skale socijalne orijentacije*.

Na pitanja:

- 1. Smatraš li svoje suborce prijateljima?**
- 2. Kad nešto govoriš slušaju li te pozorno?**
- 3. Dijeliš li svoja iskustva s vršnjacima iz kluba?**
- 4. Kako ti pomažu prijatelji kad ti ne ide i što te najviše motivira kod njih?**

Judo 1:

- 1. Da, definitivno.*
- 2. Ma većina, ono osjećam se kao dio tog društva.*
- 3. Da, dijelimo. Mada tu najviše pričamo o nogometu...(smijeh). Svi imamo neki svoj klub, tako da većina razgovora je o tome.*
- 4. Pa recimo kad sam radio trening sa starijima od sebe to mi je puno pomoglo u radu na treninzima i puno sam naučio. Uvijek su tu prijatelji kad ih trebam. Kad trener obilazi i*

ispravlja nas, oni mi uvijek kažu nešto: „Ovdje povuci više“ ili „Stavi nogu dublje i niže se postavi“.

Judo 5:

- 1. Normalno da smatram, to su sve moji prijatelji.*
- 2. Pa zavisi o čemu se priča, mislim da slušaju.*
- 3. Pa jesam zato što u judu postaneš dobar prijatelj jer si svaki dan sa njima i tako...*
- 4. Uglavnom me ohrabruju. Na natjecanjima viču moje ime. Iako ja samo trenera čujem u borbi, negdje u krajičku i njih čujem.*

Taekwondo 2:

- 1. Da, mislim da da.*
- 2. Jesu, slušaju me pažljivo.*
- 3. Da, dijelim prije treninga ili nakon treninga. Prema svima sam dobar.*
- 4. Ohrabruju me, kažu mi da ja to mogu. Volim kad me podržavaju, ali ne volim kad mi viču ime. Nije mi to ono nešto.*

Taekwondo 4:

- 1. Da, svakako. Svi smo dobri međusobno.*
- 2. Da, slušaju. Nekad kad treba neki savjet, ja im kažem i to poštuju.*
- 3. Pa ne. Ne govorim baš, nisam jednostavno takav.*
- 4. Pa pomažu mi kad god treba. A ne motivira me baš nešto posebno od njih.*

Karate 3:

- 1. Jesam, još u prošlom klubu još više. Ovo je novi klub. Tu mi najbolji prijatelj trenira, pa sam i ja.*
- 2. Moji vršnjaci da, ovi stariji baš i ne.*
- 3. Da dijelimo, zna i trener sa nama popričat o svemu.*
- 4. Pa uvijek mi kažu kako je dobro iako ja znam kako nije bilo dobro. Oni uvijek kažu da je dobro. Pa sad znam da to nije lijepo ali uvijek kad nešto osvojim volio bih da jedino ja ostanem a svi ostali ispadnu pa da svi navijaju za mene.*

Karate 5:

1. *Jesam, oni su isto dio sporta koji ja volim. Mislim da svakog čovika treba poštovat, niko nije drugačiji od mene.*
2. *Nikad nisam mislio da sam glavni, svi smo isti. Ali kad nešto kažem o karateu onda to poštuju.*
3. *Ma jesam, to su prijatelji iz kluba, svaki dan po ure ili uru pričamo prije treninga ili nakon.*
4. *Na primjer, kad na treningu mi neki poen ne mogu izvest, na primjer s rukom onda oni stanu da mi pokažu. Uvik je tako jedni drugima pomažemo. Najviše me motivira kod njih šta su uvik za ekipu. Kad vide na primjer da radim s nekim borcem koji je osvojio neko europsko ili svjetsko prvenstvo kažu mi: „Ovaj ti je budala, ti ćeš njega dobit, lagano će to biti“. Uvik tako, nikad nema negativno.*

Pitanja:

1. **Smatraš li svoje suborce prijateljima?**
2. **Kad nešto govoriš slušaju li te pažljivo?**
3. **Dijeliš li svoja iskustva s vršnjacima iz kluba?**
4. **Kako ti pomažu prijatelji kad ti ne ide i što te najviše motivira kod njih?**

Kod dimenzije socijalne orijentacije *vršnjačko prijateljstvo*, rezultati intervjua su potvrdili rezultate dobivene kvantitativnim putem.

Viši rezultati (*tablica 9*) u ovom faktoru koji znače visoku razinu vršnjačkog prijateljstva su potvrđeni od svih ispitanika. Ispitanici navode kako smatraju sve suborce prijateljima.

Svi ispitanici su kazali kako suborci poštuju njihove stavove. Naveli su kako dijele svoja iskustva s vršnjacima unutar kluba te kako su svi voljni pomoći jedni drugima kako na treninzima tako i u borbama. Većinu ispitanika najviše motivira kad im suborci daju potporu za vrijeme natjecanja vičući njihovo ime. Jedan taekwondoaš je naveo kako taj oblik potpore ne voli.

Kroz istraživanje je jasno kako karataši po brojnosti zaostaju u juniorskom uzrastu, to jest broj karataša juniora po klubu nije prelazio brojku od pet mladih sportaša, za razliku od judaša i taekwandoaša čiji broj se kretao u prosjeku od osam do dvadeset. Zbog činjenice da mladi karataši nemaju širok krug vršnjaka unutar kluba i činjenice da su *osuđeni na same sebe* je jasnije zašto su karataši imali višu razinu potpore u socijalnoj dimenziji *vršnjačko prijateljstvo* (vidi str. 62 - 63).

5.4.3. Grupno prihvaćanje

Jedan od čimbenika koji predstavlja socijalnu subdimenziju vršnjačke potpore je čimbenik *grupno prihvaćanje*. Grupno prihvaćanje predstavlja socijalnu dimenziju vršnjaka. Njihovo snalaženje i prihvaćanje od ostalih članova unutar jedne društvene skupine (kluba).

Na pitanja:

1. **Jeste li ekipa i izvan kluba?**
2. **Bi li te ostavili na cjedilu?**
3. **Slaviš li rođendane s prijateljima iz kluba?**
4. **Koliko provodiš vremena s njima izvan kluba ?**

Judo 1:

1. *Da družimo se i van izlazimo u kino ili sad se dogovaramo da idemo na tekme neke i tak...*
2. *Ne, ne bi 100%, uvjeren sam.*
3. *Slavimo svi skupa, imamo ritual. Kad je nekom rođendan, onda sve ostale vodi u piceriju i tak...*
4. *Pa dosta se družimo. Igramo neke igre skupa, video igrice...*

Judo 3:

1. *Pa jesmo. Izađemo vani popijemo piće.*
2. *Ne bi, zato što se znamo od malena i stvarno mislim da ne bi...*
3. *Pa u zadnje vrime, mislim da sam prerastao to. Ali odvedem ih na piće i tako počastim ih.*
4. *Nakon treninga, uvijek poslije treninga bar po ure uvijek ostajemo skupa. Bar po ure.*

Taekwondo 1:

1. *Jesmo. A znamo izaći negdje po kvartu a znali smo koji put izaći vanka u klub.*
2. *Mislim da ne bi. Pa nisam siguran ali mislim da ne bi.*
3. *Jesam, nisu tu svi ali ova moja grupa s njima odem negdje i počastim ih.*
4. *Pa dosta. Odemo u grad, prošetamo rivom ili negdje. Nekad na piće odemo.*

Taekwondo 2:

1. *Da, izađemo vani, pa nekad odemo prošetati u grad na piće i tako.*
2. *Ne bi. Siguran sam.*
3. *Katkad, ali sad kad smo stariji malo rjeđe.*
4. *Pa dosta. Imam više prijatelja u klubu nego van kluba. Pa mogu reći dosta vremena.*

Karate 1:

1. *Jesmo, jesmo.*
2. *Nema šanse. Nikad. Ne bi...*
3. *Pa nisam. Ne slavim općenito, ne slavim općenito rođendane. Sad će mi 18. rođendan. Pa ću zvati par njih...*
4. *Pa ono dosta. Bar jedanput tjedno odemo negdje skupa.*

Karate 3:

1. *Da, idemo van. U kino i tako negdje.*
2. *Ne, sigurno da me ne bi ostavili.*
3. *Da ali inače kako sam u novom klubu, ovdje još ne.*
4. *Pa dosta, svaki dan poslije škole se družimo.*

Pitanja:

- 1. Jeste li ekipa i izvan kluba?**
- 2. Bi li te ostavili na cjedilu?**
- 3. Slaviš li rođendane s prijateljima iz kluba?**
- 4. Koliko provodiš vremena s njima izvan kluba ?**

Kod dimenzije socijalne orijentacije *grupno prihvaćanje* rezultati intervjua su potvrdili rezultate dobivene kvantitativnim putem. Rezultati su kondenzirani u višim razinama (*tablica 10*).

Ovaj faktor predstavlja razinu socijalizacije unutar grupe (kluba) kod vršnjaka. Svi ispitanici su potvrdili kroz odgovore na postavljena pitanja kako su odnosi vršnjaka prema njima maksimalno pozitivni. Unutar grupe vršnjaci se družu u klubu kao i izvan kluba. Svi ispitanici su eksplicitno tvrdili kako ih njihovi vršnjaci iz kluba ne bi „ostavili na cjedilu“. Svi ispitanici su naveli kako se družu sa suborcima i izvan kluba kroz razne društvene događaje. Kino, izlasci, šetnje i igranje video

igrice su navedeni kao dominantni društveni događaji. Ispitanici (judaši, taekwondoši, karataši) se nisu razlikovali u odgovorima na postavljena pitanja unutar ove dimenzije socijalne orijentacije koja predstavlja prihvaćanje grupe.

Kad usporedimo rezultate u kvantitativnom dijelu istraživanja možemo izvesti zaključak kako se mladi judaši i taekwondoši značajno razlikuju od mladih karataša u ovoj socijalnoj subdimenziji vršnjačke potpore *grupno prihvaćanje* (vidi str. 62 - 63).

Ovaj fenomen možemo objasniti činjenicom kako su judaši i taekwondoši brojniji u klubovima u uzrastu od 16 do 18 godina od karataša, što ima za posljedicu da mladi iz karatea, njih većina, zbog malog broja vršnjaka unutar vlastitog kluba, ne osjećaju potrebu za prihvaćanjem unutar grupe. Zbog istog razloga pojedinac ima veću potrebu *grupnog prihvaćanja*, a mladi judaši i taekwondoši su pokazali kako im to predstavlja važan dio socijalne motivacije.

5.5. Tema: Roditeljska potpora

Roditelji su presudni u donošenju prvotne odluke o započinjanju sportske aktivnosti (Howard i Madrigal, 1990). Roditeljska aktivnost i uvjerenja o sportu značajno su povezana s uživanjem u

sportu i s privlačnošću sporta za njihovu djecu (Leff i Hoyle, 1995; Brustard, 1996; Babkes i Weiss, 1999). Preko intervjua koje smo napravili probat ćemo objasniti relacije roditeljske potpore u mladih judaša, taekwondoša i karataša. Roditeljska uvjerenja vezana uz sport su dominantno pozitivna i najčešće se odnose na pozitivan utjecaj sporta na zdravlje i sposobnosti njihove djece, zatim na poželjnu socijalizaciju djece u sportu i na doživljaj sporta kao sigurne aktivnosti u kojoj će djeca izbjeći nasilje, alkohol i drogu (Townsend i Murphy, 2001; Macdonald i Wright, 2003; prema Bosnar, 2003).

5.5.1. Roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom

Kako je dokazano da roditelji prenose vrijednosti i uvjerenja na svoju djecu (Bugental i Johnston, 2000), Eccles i Harold (1991) su krenuli od pretpostavke da se vrijednosti i uvjerenja vezana uz sport prenose s roditelja na djecu i da je to osnovni pokretač dječje sportske aktivnosti. „Roditeljsko potkrepljenje sportske aktivnosti svakako će održati motivaciju, no uloga modela i socijalno učenje pod ovom teorijom nisu nužni. Na ovaj način moguće je objasniti pozitivan roditeljski utjecaj i u slučaju kad su roditelji netaleantirani i nesposobni za bavljenje sportom, no vjeruju da je sport dobar i koristan i da će u njemu njihova djeca biti uspješna“ (Bosnar, 2003). Preko intervjua smo probali bolje objasniti dublje odnose mladih sportaša i roditelja.

Na pitanja:

- 1. Koliko tvoji roditelji smatraju važnim tvoje bavljenje sportom da bi bio zdraviji?**
- 2. Kako tvoji roditelji reagiraju kad znaju da si s društvom iz kluba?**
- 3. Smatraju li tvoji roditelji kako su sportaši dobro društvo za tebe?**
- 4. Jesu li tvoji roditelji sigurni kako te u sportu nitko ne će nagovarati da piješ, pušiš ili uzimaš drogu?**

Judo 2:

- 1. Recimo majka smatra da je važno da budem dobar u školi, a otac i u sportu i u školi. I on me od malenih nogu svemu učio, plivat, vozit biciklo...*

2. *Uvijek me puste nemaju razloga za brigu.*
3. *Da, sigurno. Oni su mi uvijek govorili kako su sportaši pravo društvo za mene.*
4. *Da sigurni su. Znaju da ja nisam takav.*

Judo 4:

1. *Smatraju da je bitno, samo sam ja malo više podložan ozljedama pa je recimo mami manje drago što se bavim judom.*
2. *Pa dobro, misle da je to pozitivno i ne brinu se. Znaju kakav je odgoj u klubu i to...*
3. *Jest, smatraju sigurno.*
4. *Otkad idem u klub definitivno jesu. Iako ne znam šta misle o tom.*

Taekwondo 3:

1. *Ja imam dva brata i svi se bavimo sportom. Njima se nekad i ne da ali roditeljima je to bitno da se bavimo sportom.*
2. *Pa pozitivnije nego kad sam s prijateljima iz škole. Jer misle da me ovdje nitko ne će uvalit u probleme.*
3. *Da smatraju. Ako se i ja družim sa sportašima onda ću i ja biti poput njih, zdraviji...*
4. *Da sigurni su. Znaju kakav sam ja.*

Taekwondo 5:

1. *Mislim da otac misli da je jako važno da se bavim sportom. Ja sam taekwondo počeo trenirati jako mlad... Kad sam imao pet godina mi smo se preselili u novo naselje. Bilo je biranje između dva sporta koja su bila u školi. Karate ili taekwondo. Tata je rekao: „Taekwondo je olimpijski sport“ i počeo sam trenirat evo sve do danas.*
2. *Pa mislim da im to nije problem. Sad im je to ok, podržavaju to.*
3. *Da apsolutno. Smatraju da se trebam što više družiti sa sportašima.*
4. *Da sigurni su. Zato su me i poslali da treniram (smijeh).*

Karate 1:

1. *Pa smatraju. Oni me podupiru dosta. Moj brat me doveo na karate, mene i prijatelja doveo i nama se svidilo i ostali smo.*

2. *A dobro, to im je ok. Nemam problema s tim.*
3. *Pa jesu. Ma bavim se tim sportom i oni misle da je to pozitivno. Bolje da se bavim sportom nego da sam tamo s nekim budalama.*
4. *Pa nisu sigurni. Jer nema to direktne veze s ovim što se ja bavim. Oni znaju da ja nisam takav i da ne bih nikad takvo što radio.*

Karate 4:

1. *Mislim jako, smatraju da je to važno. Na primjer mama, kak su moji roditelji rastavljeni, ona me uvijek podsjeti na trening ili tak nekako. A tata me uvijek pita jesi bio na treningu.*
2. *Ne ostajem baš poslije treninga, ali mislim da im ne bi smetalo to.*
3. *Pa da. Nije baš da bi mi zabranili. On,ok im je to.*
4. *To mi se dešavalo na moru ili negdje, ali to me ne privlači. A oni misle da nema šanse da ja to uzimam. Jednostavno nisam takav.*

Pitanja:

- 1. Koliko tvoji roditelji smatraju važnim tvoje bavljenje sportom da bi bio zdraviji?**
- 2. Kako tvoji roditelji reagiraju kad znaju da si s društvom iz kluba?**
- 3. Smatraju li tvoji roditelji kako su sportaši dobro društvo za tebe?**
- 4. Jesu li tvoji roditelji sigurni kako te u sportu nitko ne će nagovarati da piješ, pušiš ili uzimaš drogu?**

U dimenziji *roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom* ispitanici su preko intervjua potvrdili visoku razinu roditeljske potpore iz kvantitativnih rezultata (*tablice 12 i 13*).

Mladi sportaši potvrđuju kako su njihovi roditelji uvjereni kako sport predstavlja prevenciju od poroka modernog doba kao što su konzumiranje alkohola, duhana i droge.

Svi ispitanici navode da njihovi roditelji smatraju kako je važno da im se djeca bave sportom. Jedan judaš navodi kako mu je majci važno da je dobar u školi a u sportu joj rezultati ne predstavljaju važnost, dok mu otac smatra kako je važno da bude dobar i u školi i u judu. Svi ispitanici su naveli kako im roditelji ne misle ništa negativno o tom da su u društvu sportaša ili svojih kolega.

Iz ovih odgovora možemo reći kako svim mladim sportašima roditeljska potpora predstavlja prvi korak k ulasku u sport. A sve zbog činjenice kako roditelji sport stavljaju na prvo mjesto kao obrambeni mehanizam za sve bolesti i poroke modernog doba.

5.5.2. Osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom

Woolgar i Power (1993) su prepoznali tri osnovna oblika uključivanja roditelja u sportsku aktivnost svoje djece. „Prvi oblik roditeljske podrške je potpora, koja se može očitovati kao emocionalna podrška (na primjer, djetetu u stresu), pružanje informacija (na primjer, davanje savjeta), ili kao konkretna pomoć (financijska, u prijevozu i slično)“ (Bosnar, 2003).

Pitanja smo koncipirali tako da objasnimo bolje kvantitativne rezultate koje smo dobili u ovom obliku roditeljske potpore.

Na pitanja:

- 1. Tko čisti i uređuje tvoju sportsku opremu?**
- 2. Tko plaća tvoju izvanškolsku aktivnost i jesi li imao ikad problem s tim?**
- 3. Koliko ti roditelji pomažu u organizaciji treninga i natjecanja?**
- 4. Ako zatraži trener hoće li tvoji roditelji pomoći u organizaciji prijevoza, natjecanja?**

Judo 2:

- 1. Mama, ona se brine o tome.*
- 2. Roditelji i nisam nikad imao problema s tim.*
- 3. Roditelji su mi uvijek bili podrška u svemu, tako da...*
- 4. Da sigurno. Jednom je sjećam se trebalo u Sloveniju vozit na neko natjecanje i tata je uskočio.*

Judo 5:

- 1. Mama (smijeh).*
- 2. Ćaća definitivno. Većinu on toga financira.*

3. *Tu su definitivno kad god mi treba. Pogotovo u prijevozu.*
4. *Da, šta god treba tu su...*

Taekwondo 3:

1. *Sam to radim. Jedino mama nekad zna ubacit u mašinu. Ostalo radim sve ja sam.*
2. *Roditelji još uvijek. Nema problema...*
3. *Pa voze me svaku večer na trening tako da su tu non-stop.*
4. *Ma pomognu kad god je trebalo uskoče, nema tu problema.*

Taekwondo 5:

1. *Mama pere kimono, a ja se bavim štitnicima.*
2. *Pa mama i tata. Nemam problema s tim.*
3. *Da, odvedu me uvijek kad treba. Ja sad ne bih stigao na trening da me tata nije dovezao.*
4. *Hoće, hoće. Uvijek kad god treba su pomogli.*

Karate 1:

1. *Pola ja, pola majka. Moram i ja malo (smijeh).*
2. *Ćaća. On to plaća sve.*
3. *Da svaki put. Kad ne mogu stići autobusom, oni dođu po mene, odvezu me i tako.*
4. *Mislim da bi, bez problema.*

Karate 3:

1. *Mama, ona se brine o tome.*
2. *To tata (smijeh).*
3. *Ma sad nema potrebe ali prije da. Iz škole ili na neko natjecanje uvijek su mi bili na pomoći.*
4. *Ma hoće. Do sada je tata par puta pomogao, prijevoz ili nešto drugo.*

Pitanja:

- 1. Tko čisti i uređuje tvoju sportsku opremu?**
- 2. Tko plaća tvoju izvanškolsku aktivnost i jesi li imao ikad problem s tim?**

3. Koliko ti roditelji pomažu u organizaciji treninga i natjecanja?

4. Ako zatraži trener hoće li tvoji roditelji pomoći u organizaciji prijevoza, natjecanja?

U dimenziji roditeljske potpore *osiguravanje materijalnih uvjeta za bavljenjem sportom* ispitanici su preko intervjua potvrdili visoku razinu roditeljske potpore koju smo dobili preko kvantitativnih rezultata (*tablica 12*).

Svi ispitanici navode kako su im roditelji uvijek pomagali na razne načine, od plaćanja izvanškolskih aktivnosti do pomoći u organizaciji natjecanja i treninga.

Po odgovorima ispitanika možemo dati zaključak kako je u obiteljima ovih mladih sportaša jasno izražena tradicionalna podjela roditeljskih obveza otac - majka. S obzirom da su ispitanici još uvijek maloljetnici, velika je ovisnost mladih sportaša o roditeljskoj materijalnoj potpori.

Ispitanici se nisu značajno razlikovali po odgovorima, što potvrđujemo i kvantitativnim rezultatima (vidi str. 61).

5.5.3. Učenje prema modelu

Treći oblik sudjelovanja roditelja u sportu su socijalno učenje i operantno uvjetovanje. Očituju se u modeliranju, gdje roditelj svojim primjerom (bavljenje sportskim aktivnostima s vlastitom djecom) u sportu pružaju model prihvatljivog dječjeg ponašanja (Bosnar, 2003). Ovaj oblik roditeljske potpore znači da roditelji trebaju pružiti primjer djetetu u bavljenju sportom.

Na pitanja:

- 1. Kad idete s roditeljima na odmor ili izlet bavite li se skupa sportom?**
- 2. Gledate li zajedno sportske događaje?**

Judo 2:

- 1. Prije da, sad baš i ne.*
- 2. Nekad pogledamo skupa tekmu na tv.*

Judo 4:

1. *A nema tu nekog sporta.*
2. *Nekad pogledamo neku borbu na tv.*

Taekwondo 2:

1. *Pa da, ponekad znamo igrati nogomet.*
2. *Pogledamo UFC borbe na tv.*

Taekwondo 4:

1. *Ne baš. Nekad da, a sada rijetko.*
2. *Ponekad pogledamo neki sport na tv i to je to.*

Karate 3:

1. *Pa mama ne može, ima bolesnu nogu. A tata je svakako htio da budem nogometaš (smijeh), pa igramo nogomet kad smo skupa na odmoru.*
2. *Pa nekad nije baš prečesto.*

Karate 4:

1. *Mislim nekad davno da. Sad više s prijateljima.*
2. *Pa baš i ne.*

Pitanja:

- 1. Kad idete s roditeljima na odmor ili izlet bavite li se skupa sportom?**
- 2. Gledate li zajedno sportske događaje?**

U dimenziji roditeljske potpore *učenje prema modelu* ispitanici su preko intervjua potvrdili relativno nižu razinu rezultata koje smo dobili preko kvantitativnih rezultata (*tablice 12 i 13*).

Iako su rezultati potvrdili kako je ovaj vid roditeljske potpore najmanji i dalje je visoka razina i ovog vida roditeljske potpore mladim sportašima iz juda, taekwondo i karatea.

Mladi sportaši iz juda, taekwonda i karatea su imali najmanju razinu roditeljske potpore u vidu ove dimenzije roditeljske potpore. Svi ispitanici su rekli kako se roditelji rijetko odlučuju na zajedničke sportske aktivnosti. Većina ispitanika navodi kako su roditelji bili aktivniji kad su oni bili mlađi.

Jedan mladi judaš kaže: „*Mislim da sam prerastao to*“. Roditelji tako danas rijetko daju primjer bavljenjem sportom svojoj djeci osobnim primjerom.

5.5.4. Pozitivna potkrepljenja

Četvrta dimenzija roditeljske potpore *pozitivna potkrepljenja* su očekivanja dječjeg postignuća u sportu, neškodljiva tek kad su u skladu s djetetovim realnim mogućnostima, a štetna po motivaciju ako su preniska ili previsoka (Bosnar, 2003).

Na pitanja:

- 1. Jesu li roditelji ponosni što se baviš judom/taekwondo/karateom i govore li ti to?**
- 2. Prate li te roditelji na natjecanjima i navijaju li za tebe ?**
- 3. Primjećuju li roditelji tvoj napredak?**
- 4. Što bi roditelji rekli kad bi napustio judo/taekwondo/karate?**

Judo 5:

- 1. Pa otac misli da uvijek mogu bolje mada mislim da se ponosi samo to ne pokazuje. Mama se hvali, a tata ne toliko.*
- 2. Ne dolaze jer im ja ne dam ioni to poštuju. Tata dođe kad mu ja kažem da može, ali nekad ne želim da dođu jer mi stvaraju pritisak.*
- 3. Pa primjećuju. „Kak si narastao“ mi kažu (smijeh). Pa ne dolaze na treninge pa ne vide nešto u svezi juda.*
- 4. Mislim da bi bili razočarani. Tata bi bio razočaran jer su stvarno puno uložili u mene i sve to, ali bi prihvatili to ako bi to bila moja odluka.*

Judo 5:

1. *Jesu, drago im je kad sam osvojio neko mjesto na natjecanju. Malo više ćaća to gura pa mu je draže.*
2. *Ja sam više da ne dolaze jer mi stvaraju negativan osjećaj. Kad su tu mislim nekako da sve mora ići savršeno pa onda mi to ono nekako stvori negativan pritisak.*
3. *Da, prije bi mi uvijek govorili da se više potrudim. Sad već znaju da je to dobro pa primjete. Sve se razvija i izgled i ponašanje.*
4. *Ma vjerojatno bi im bilo žao. Ali ne bi sad ono baš bili razočarani. Ne bi im drago bilo da znaju da se bavim boksom ili MMA jer to, ono, smatraju teškim.*

Taekwondo 1:

1. *Da, a meni smeta kad se okolo hvale, ono po kvartu. Nije mi drago kad okolo pričaju ko da sam osvojia ne znam šta. Meni je to normalno a za njih je to ne znam što.*
2. *Ne, zato što im ja ne dam. Ne volim kad mi mater i ćaća stoje sa strane kad sam u borbi. Volim to sam napraviti. Prije bi otac iša na svako natjecanje pa bi me snima. A sad u zadnje vrime sam zreliji pa mi to smeta onda im kažem da ne dolaze.*
3. *Pa ne volim baš kad me puno pitaju o treninzima. Pričamo općenito pa mi kažu kako sam velik (kiseli osmijeh). Ali ne dolaze na natjecanja pa baš me ne mogu vidjet da napredujem.*
4. *Bili bi tužni jer sam već imao stanku. Tako da bi oboje bili tužni.*

Taekwondo 5:

1. *Jesu. A nekad kad dođemo negdje me hvale. Ide neka priča i onda: „Ovaj moj on trenira taekwondo, ima crni pojas”. Uvijek to tata kaže I tako...*
2. *A nisu, ja osobno ne želim da su oni tu. Jer imam neki osjećaj ono, ne želim da su tu.*
3. *Pa jesu. Pa kad sam imao manji broj treninga onda su bili lošiji rezultati. Sad kad sam počeo trenirat i ujutro onda su počeli dolazit i rezultati. Počeo sam uzimat medalje na jačim turnirima, pa vide to.*
4. *Mislim da bi me mama podržala a tata bi rekao da je to glupo jer to već treniram osam godina ida sam sad na vrhuncu.*

Karate 2:

1. *Uvik. evo na primjer prošle godine na državnom prvenstvu sam bio treći. I odmah se majka tamo kad čuva mlađeg brata i sestru po parku hvali: „A moj sin je bija treći u Hrvatskoj“. Čujem isto od nekih prijatelja, mater te hvali okolo.*
2. *Nisu, jedino u Splitu kad bude neko natjecanje.*
3. *Jesu, pošto mi majka često priča sa trenerom jer ja, mlađi brat i sestra svi treniramo karate ovdje. Onda mi ona kaže kad nas vodi na trening: „Trener vas je pohvalio i rekao kako napredujemo“.*
4. *Ne bi se osjećali dobro. Ali ako je to moj izbor ne bi mogli zabranit... Ali bi bili tužni jer sam proveo dvanaest godina u karatu... Cili život sam u ovom sportu.*

Karate 4:

1. *Da, mislim da znam da je tata ponosan a i mami je drago. Mislim mami i nije važno što sam u karateu nego samo da se bavim sportom. Dok je tati baš drago što sam u karateu. Kum mi je dosta dugo bio u karateu pa i zbog toga.*
2. *Da, da. Mama baš i gleda borbe. I tako...*
3. *Da, mislim da da. Kažu mi: „Vidi što je ojačao“. I nekad me pitaju šta je bilo na treningu.*
4. *Mislim s jedne strane bi im bilo žao. Jer sam toliko dugo u karate. Da bilo bi im žao.*

Pitanja:

- 1. Jesu li roditelji ponosni što se baviš judom/taekwondo/karateom i govore li ti to?**
- 2. Prate li te roditelji na natjecanjima i navijaju li za tebe ?**
- 3. Primjećuju li roditelji tvoj napredak?**
- 4. Što bi roditelji rekli kad bi napustio judo/taekwondo/karate?**

U dimenziji roditeljske potpore pozitivna potkrepljenja ispitanici su preko intervju odgovarali na četiri pitanja koja su bila konstruirana kako bi pomogla u objašnjenju kvantitativnih rezultata iz *tablica 12 i 13.*

Svi ispitanici su potvrdili kako su im roditelji ponosni što se oni bave svojim borilačkim sportom. Jedan taekwondoaš navodi kako on ne voli kad ga roditelji hvale drugima jer: „Nije to nešto“.

Međutim kad usporedimo odgovore koje se tiču subdimenzija *pritisak/tenzija* intrinzične motivacije i dimenzija roditeljske potpore, tu se ispitanici razlikuju (vidi str. 64 - 67).

Dok većina ispitanika iz juda i taekwondo govori kako ne vole ili čak zabranjuju dolazak roditeljima na natjecanje, to kod mladih karataša nije utvrđeno. Mladi judaši i taekwondoši navode kako im to stvara pritisak pa ne mogu zadržati maksimalnu koncentraciju u borbi. Mladi taekwondoš: *„Ne volim kad mi mater i ćaća stoje sa strane kad sam u borbi. Volim to sam napraviti. Prije bi otac iša na svako natjecanje pa bi me snima. A sad u zadnje vrime sam zreliji pa mi to smeta onda im kažem da ne dolaze“*.

Mladi taekwondoš kaže: *„Ja osobno ne želim da su oni tu. Jer imam neki osjećaj ono, ne želim da su tu.“*.

Ispitanici iz karatea nisu naveli kako im roditelji na natjecanjima predstavljaju problem. Većina ispitanika govori kako roditelji primjećuju napredak svoje djece. Svi ispitanici su rekli kako bi roditelji teško prihvatili odluku o prestanku treniranja svoje djece u odabranom sportu iz područja borilačkih sportova.

Roditelji kroz svoja očekivanja u sportu stvaraju pritisak vlastitoj djeci kako bi oni postizali bolje rezultate. Neki ispitanici su naveli što bi im roditelji rekli kad bi odlučili otići iz sporta.

Mladi taekwondoš kaže: *„Mislim da bi me mama podržala a tata bi rekao da je to glupo jer to već treniram osam godina i da sam sad na vrhuncu“*.

6. ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje provedeno je s ciljem utvrđivanja interakcija (međudnosa) između *socijalne okoline* (trenera, vršnjaka i roditelja) i mladog sportaša. Naglasak je bio na razumijevanju socijalnih (društvenih) odnosa te povezanosti socijalne okoline i mladih sportaša iz nekih borilačkih sportova (judo, taekwondo i karate). Mladi sportaši moraju imati motive za bavljenje određenim sportom.

Jedan od motiva je i priznanje od socijalne okoline. Kako potvrđuju mnogobrojna istraživanja, mladi sportaši su jako vezani za svoju *socijalnu okolinu*.

Cilj istraživanja je pokazati odnos *socijalne okoline* (roditelji, treneri, vršnjaci) i razine zadovoljstva, intrinzične motivacije i posvećenosti sportu mladih sportaša u tri borilačka sporta (judo, taekwondo, karate).

Uzorak sudionika je prigodan i činili su ga stariji adolescenti (N=472) aktivni sportaši iz tri borilačka sporta (judo, karate, taekwondo), u dobi od 16 do 18 godina. Svi ispitanici su iz Republike Hrvatske, svojim sportom su se bavili najmanje pet godina.

U istraživanju su upotrijebljene hrvatske verzije *Upitnika posvećenosti sportu* (Scanlan i sur., 1993), *Skale ukupnog zadovoljstva u sportu* (Scanlan i sur., 1993) i *Skale socijalne orijentacije u sportu* (Stuntz i Weiss 2003.), adaptirane za navedene borilačke sportove te *Upitnik intrinzične motivacije* (Štimac, Horga i Jurinić-Matoš, 1999, prema Štimac, 2000) i *Upitnik roditeljske potpore djeci u sportu* (Bosnar, 2003).

Ovi mjerni instrumenti su pokazali zadovoljavajuće metrijske karakteristike i faktorsku strukturu kongruentnu originalnima, te se mogu smatrati valjanim, pouzdanim i osjetljivim instrumentima za procjenu navedenih konstrukta.

Od četiri hipoteze koje su postavljene na početku ovog istraživanja, tri su potvrđene a jedna hipoteza je odbačena.

Prva hipoteza **H₁** – *Postoji značajna povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu, intrinzične motivacije i razine uspjeha sa socijalnom orijentacijom trenera.*

Ova hipoteza je potvrđena.

Regresijska analiza je utvrdila kako postoji mala ali statistički značajna povezanost (R=0,31) prediktorskog skupa i kriterijske varijable SOT (socijalna orijentacija trenera - faktor *trenerska pohvala*), sa svega 9 % zajedničke varijance, na razini greške manje od 0,01. Značajan doprinos u objašnjavanju ove povezanosti s kriterijem SOT nalazimo kod prediktorskih varijabli *ukupno zadovoljstvo u sportu* (0,131), *percipirana kompetentnost* (0,115) i *pritisak/tenzija* (-0,106) kao

dvije subdimenzije intrinzične motivacije. Drugim riječima pokazano je da je trenerska pohvala i potpora povezana sa zadovoljstvom u sportu, percipiranom kompetentnošću i pritiskom/tenzijom.

Druga hipoteza **H₂** – *Postoji značajna povezanost posvećenosti sportu, zadovoljstva u sportu, intrinzične motivacije sa socijalnom orijentacijom roditelja*.

Ova hipoteza je odbačena.

Na temelju rezultata kanoničke korelacije je zaključeno kako primijenjenim setovima varijabli nije moguće utvrditi statistički značajnu kanoničku korelaciju na uzorku judaša, taekwondoša i karataša dobi od 16 do 18 godina, te je ova hipoteza odbačena.

Treća hipoteza **H₃** – *Postoji značajna povezanost posvećenosti sportu, razini ukupnog zadovoljstva u sportu i intrinzične motivacije sa socijalnom orijentacijom vršnjaka*.

Ova hipoteza je potvrđena.

Kanonička korelacijska analiza je pokazala kako dva skupa varijabli: posvećenost sportu, razina ukupnog zadovoljstva u sportu i subdimenzija intrinzične motivacije te sa druge strane dvije kriterijske varijable socijalne orijentacije koje predstavljaju dimenziju vršnjaka (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*) su rezultirala s dvije značajne kanoničke korelacije.

Dobivena je razmjerno niska vrijednost kanoničkih koeficijenata korelacije koji iznose 0.28 za prvi kanonički par, čime se objašnjava 8 % ukupne varijance i 0.19 za drugi kanonički par, čime se objašnjava 4 % ukupne varijance, na razini značajnosti $p = 0.00$.

Na temelju strukture prvog kanoničkog para može se zaključiti da postoji pozitivna povezanost *dimenzija posvećenosti u sportu, ukupne razine zadovoljstva u sportu i dimenzija intrinzične motivacije* s varijablama socijalne orijentacije vršnjaka (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*).

Na temelju ovih rezultata možemo reći kako su mladi sportaši s visokom razinom socijalne orijentacije prema vršnjacima (*vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*), posvećeniji i zadovoljniji u svom sportu te imaju veću razinu intrinzične motivacije (veći interes, napor i veća razina percipirane kompetentnosti te osjećaju manji pritisak).

Druga kanonička korelacija skupa varijabli socijalne orijentacije *vršnjačke potpore* i skupa varijabli *motivacijske potpore* (posvećenost sportu, ukupna razina zadovoljstva i intrinzična motivacija) je objašnjena vršnjačkim prijateljstvom bez sudjelovanja prihvaćanja grupe s jedne strane i dominantno većim doživljajem pritiska s druge strane. Druga kanonička veza, utvrđena na varijabilitetu preostalom nakon utvrđivanja prve kanoničke korelacije, je znatno slabija i objašnjava samo 4 % ukupne varijance.

Vršnjaci potvrđuju kako im kolege iz klubova daju maksimalnu potporu, da kod njih izazivaju zadovoljstvo i višu razinu posvećenosti sportu, da im pomažu kad upadnu u krizu rezultata te im na natjecanjima predstavljaju veliku potporu (vidi str. 94 - 99).

Četvrta hipoteza **H₄** – *Postoji značajna razlika u socijalnoj motivaciji kod mladih sportaša u različitim borilačkim sportovima (judo, taekwondo, karate).*

Ova hipoteza je potvrđena.

Diskriminacijska analiza je pokazala kako se mladi judaši i taekwondošaši značajno razlikuju od mladih karataša. Analizom rezultata dobivenih *kvantitativnim i kvalitativnim* načinom istraživanja utvrđeno je da se grupe razlikuju zbog specifičnosti analiziranih sportova. Utvrđeno je kako se grupa karataša značajno razlikuju od grupe judaša i taekwondoša.

Analizom rezultata koje smo dobili možemo reći kako se mladi sportaši razlikuju po varijablama posvećenosti sportu, razine zadovoljstva u sportu, intrinzične motivacije, socijalne orijentacije (treneri i vršnjaci), roditeljske potpore što pokazuje kako je „pristup trenažnom procesu“ i natjecanju ono što razlikuje dvije grupe preko diskriminacijske funkcije.

Strukturi diskriminacijske funkcije najveći doprinos dale su varijable *pritisak/tenzija* s negativnim predznakom, sve tri dimenzije socijalne orijentacije (*trenerska pohvala, vršnjačko prijateljstvo i prihvaćanje grupe*) kao i sve dimenzije roditeljske potpore (*roditeljska vjerovanja u dobrobit bavljenja sportom, osiguranje materijalnih uvjeta za bavljenje sportom, učenje prema modelu i pozitivna potkrepljenja*).

Možemo reći kako je struktura ove diskriminacijske funkcije povezana s trenerskom pohvalom i vršnjačkim prijateljstvom, pritiskom/tenzijom te roditeljskom potporom. Ovi mladi sportaši se

najviše razlikuju u socijalnim aspektima motivacije kao što su trenerska pohvala te vršnjačko prijateljstvo kao i subdimenziji intrinzične motivacije pritisak/tenzija.

Kvalitativni rezultati potvrđuju i objašnjavaju kvantitativne rezultate. U okviru kvalitativnog dijela istraživanja napravljeno je 15 intervjua (pet u svakom borilačkom sportu).

Preko intervjua smo došli do informacije kako mladi karataši imaju zanemariv roditeljski pritisak u usporedbi s judašima i taekwondoašima. Mladi judaši su naglasili kako im pritisak prije natjecanje predstavlja pozitivni motivacijski indikator. Većina taekwondoaša i manji broj judaša su u intervjuima naveli kako roditeljima ne dopuštaju dolazak na natjecanje jer im roditelji svojim prisustvom na natjecanjima stvaraju negativan pritisak.

Najvažnija ograničenja ovog istraživanja leže u činjenici da je ovdje istražen relativno mali broj društvenih čimbenika koji utječu na „unutarnji svijet“ i „vanjski svijet“ mladih sportaša. Iako su intervjui *poslužili svrsi* (lakšem objašnjenju dobivenih kvantitativnih rezultata), ograničeno je zaključivanje na osnovi malog broja intervjua. Ograničenje predstavlja i instrumentarij koji je prvi put upotrijebljen na ovom uzorku mladih sportaša iz borilačkih sportova. Buduća istraživanja bi osim varijabli socijalne orijentacije trebala istražiti i utjecaj drugih čimbenika socijalne motivacije kao što su npr. kvaliteta bliskog prijateljstva, dinamika grupe, osobna ulaganja te njihov utjecaj na zadovoljstvo u borilačkim sportovima kao i u drugim sportovima, te bi se mogli pronaći motivacijski obrasci kako zadržati mlade u sportu.

Da bismo zadržali mlade u sportu potrebno je razvijati ljubav prema sportu, jer mladi ne će ostati privrženi svom sportu isključivo ako imaju potporu socijalne okoline i dobre rezultate. Većina mladih koji vole svoj sport ostaju u njemu bez obzira jesu li uspješni ili ne.

7. LITERATURA

Allen, J. B. (2003). Social motivation in youth sport. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25: 551-567.

- Allen, J. B. (2005). Measuring social motivational orientations in sport: An examination of the construct validity of the SMOSS. *International Journal of Sport & Exercise Psychology*, 3 (2), 23–37.
- Allender, S. - Cowburn, G. - Foster, C. (2006). Understanding participation in sport and physical activity among children and adults: a review of qualitative studies. *Health education research*, 21 (6), 826-835.
- Agbuga, B. - Xiang, P. (2008). Achievement goals and their relations to self-reported persistence/effort among Turkish students in secondary physical education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 179–191.
- Alderson, W. (1955, October). A functionalist approach to consumer motivation. In *Consumer behavior and motivation. Marketing Symposium University of Illinois* (pp. 6-24).
- Ames, C. - Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of Educational Psychology*, 80, 260-267.
- Ashford, B. - Biddle, S. - Goudas, M. (1993). Participation in community sports centres: Motives and predictors of enjoyment. *Journal of Sport Sciences*, 11, 249–256.
- Babkes, M. L. - Weiss, M. R. (1999). Parental influence on children's cognitive and affective responses to competitive soccer participation. *Pediatric Exercise Science*, 11, 44-62.
- Beck Beck, R. C. (2003). *Motivacija [Motivation: Theories and principles]*. Jastrebarsko: Naklada Slap
- Becker, H. S. (1960). Notes on the concept of commitment. *American journal of Sociology*, 32-40.
- Berndt, T. J. (1982). The features and effects of friendship in early adolescence. *Child Develop.* 53: 1447-1460.
- Berndt, T. J. - Hawkins, J. A. - Jiao, Z. (1999). Influences of friends and friendships on adjustment to junior high school. *Merrill-Palmer Quarterly*, 45, 13-41.
- Bu, B., Haijun, H. - Yong, L. - Chaohui, Z. - Xiaoyuan, Y. - Singh, M. F. (2010). Effects of martial arts on health status: a systematic review. *Journal of Evidence-Based Medicine*, 3(4), 205-

219. Bloom, B. (Ed.). (1985). *Developing talent in young people*. New York: Ballantine Books.
- Boiché, J. C. S. - Sarrazin, P. G. (2007). Self-determination of contextual motivation, inter-context dynamics and adolescents' patterns of sport participation over time. *Psychology of Sport and Exercise*, 8, 685-703
- Bosnar, K. (2003.). Roditelji kao partneri školskog sporta: empirijska mjera roditeljske potpore. U: Puhak, S. - Kristić, K. (ur.). *V. Konferencija o sportu Alpe – Jadran*, Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa RH, 11-18.
- Bosnar, K. - Petrić, D. - Prot, F. (2003, January). Metric Properties of Self-assesment Scale Measuring Parental Support to Children in Sport. In *V. konferencija o sportu Alpe-Jadran*.
- Bosnar, K. - Prot, F. - Matković, S. (2003, January). Metric Properties of the Questionnaire of Parental Care in Sport. In *VII IOC Olympic World Congress on Sport Sciences*.
- Bosnar, K. - Turkalj, I. (2011). Roditeljska potpora dječacima u individualnim i ekipnim sportovima. U: *Prskalo I. i Novak D. (ur.)*, 6, 82-88.
- Bostock, L. (2001). Pathways of disadvantage? Walking as a mode of transport among low income mothers. *Health Soc Care Community*; 9: 11–8.
- Bottenburg, van M. - Rijnen, B. - van Sterkenburg, J. (2005). *Sports participation in the European Union. Trends and differences.*'s Hertogenbosch – Nieuwegein: W. J. H. Mulier Institute - Arko Sports Media.
- Boudreau, F. - Folman, R. - Konzak, B. (1995). Parental observations: psychological & physical changes in school-age Karate participants, *Journal of Asian Martial Arts* 4 (4), 51-69.
- Brickman, P. - Abbey, A. - Halman, J. L. (1987). *Commitment, conflict, and caring*.
- Brodkin, P. - Weiss, M.R. (1990). Developmental differences in motivation for participating in competitive swimming. *Journal of Sport nad Exercise Psychology*, 12, 248-263.
- Brustad, R.J. (1993). Who will go out and play? Parental and psychological influences on children's attraction to physical activity. *Pediatric Exercise Science*, 5, 210-223.

- Brustad, R. J. (1992). Integrating socialization influences into the study of children's motivation in sport. *Journal of Sport & Exercise Psychology*.
- Brustad, R. J. (1988). Affective outcomes in competitive youth sport: The influence of intrapersonal and socialization factors. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 10 (3), 307-321.
- Bugental, D. B. - Johnston, C. (2000). Parental and child cognitions in the context of the family. *Annual review of psychology*, 51 (1), 315-344.
- Bukowski, W. M. - Hoza, B. (1989). Popularity and friendship: Issues in theory, measurement, and outcome. In T. j. Berndt & G. W. Ladd (Eds.), *Peerrelations in child development* (pp. 15-45). New York: Wiley.
- Bukowski, W. M. - Newcomb, A. F. - Hartup, W. W. (1996). Friendship and its significance in childhood and adolescence: Introduction and comment. *The company they keep: Friendship in childhood and adolescence*, 1-15.
- Cai X.S. (2000). Physical exercise and mental health: a content integrated approach in coping with college students' anxiety and depression, *Physical Educator*, 57 (2), 69-76.
- Carr, S. - Weigand, D. A. - Hussey, W. (1999). The relative influence of parents, teachers, and peers on children and adolescents' achievement and intrinsic motivation and perceived competence in physical education. *Journal of Sport Pedagogy*, 5 (1), 28-50.
- Carpenter, P. J. - Scanlan, T. K. - Simons, J. P. - Lobel, M. (1993). A test of the sport commitment model using structural equation modeling. *Journal of Sport and exercise Psychology*, 15, 119-129.
- Chan, D. K. - Lonsdale, C. - Fung, H. H. (2012). Influences of coaches, parents, and peers on the motivational patterns of child and adolescent athletes. *Scandinavian Journal Of Medicine i Science In Sports*, 22 (4), 558-568.
- Coakley, J. - White, A. (1992). Making decisions: Gender and sport participation among British adolescents. *Sociology of sport journal*, 9 (1), 20-35.

- Collins, K. - Barber, H. (2005). Female athletes' perceptions of parental influences. *Journal of sport behavior*.
- Csikszentmihalyi, M. (1975). *Beyond boredom and anxiety: The experience of play in work and games*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Čular, D. - Tomljanović, M. - Strbad, M. (2010, January). Some characteristics of tests for strength evaluation of the dominant and non dominant leg at taekwondo school students. In *19. Ljetna škola kineziologa*.
- Duncan, S.C. (1993). The role of cognitive appraisal and friendship provisions in adolescents' affect and motivation toward activity in physical education. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 64, 314-323.
- Duthie, R.B. - Hope, L. - Barker D.G. (1978). Selected personality traits of martial artists as measured by the adjective checklist, *Perceptual and Motor Skills*, 47, pp. 71-76.
- Deci, E. L. (1975). *Intrinsic Motivation: (by) Edward L. Deci*. Plenum Press
- Deci, E. L. - Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L. - Ryan, R.M. (2000). The „what“ and „why“ of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.
- Deci, E. L. - Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 49 (3), 182.
- deCharms, R. (1968). *Personai causation*. New York: Academic Press.
- Duda, J. L. - Hom, H. L. (1993). Interdependencies between the perceived and self-reported goal orientations of young athletes and their parents. *Pediatric Exercise Science* 5, 234-241.
- Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting motivation. *The American Psychologist*, 41, 1040–1048.

- Eccles, J.S. - Harold, R. (1991). Gender differences in sport involvement: Applying the Eccles' expectancy-value model. *Journal of Applied Sport Psychology*, 3, 7-35.
- Eccles, J. S. - Wigfield, A. -Schiefele, U. (1998). Motivation to succeed.
- Endresen, I. M. - Olweus, D. (2005). Participation in power sports and antisocial involvement in preadolescent and adolescent boys. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 46 (5), 468-478.
- Ewing, M. E. (1981). *Achievement orientations and sport behavior of males and females*. Unpublished doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Farrell, D. - Rusbult, C. E. (1981). Exchange variables as predictors of job satisfaction, job commitment, and turnover: The impact of rewards, costs, alternatives, and investments. *Organizational behavior and human performance*, 28 (1), 78-95.
- Fredricks, J. A. - Eccles, J. S. (2002). Children's competence and value beliefs from childhood through adolescence: growth trajectories in two male-sex-typed domains. *Developmental psychology*, 38 (4), 519.
- Fredricks, J. A. - Eccles, J. S. (2004). Parental Influences on Youth Involvement in Sports.
- Gill, D. L. - Gross, J. B. - Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sports. *International journal of sport psychology*, 14 (1), 1-14.
- Gould, D. (1996). Personal motivation gone awry: burnout in competitive athletes. *Quest*, 48, 275-289
- Gould, D., Petlichkoff, L. (1988). Participation motivation and attrition in young athletes. *Children in sport*, 3, 161-178.
- Gould, D. - Eklund, R. C. -Petlichkoff, L. (1991). Psychoslogisall Predictors of State Anxiety and Performance in Age-Group Wrestlers. *Pediatric Exercise Science*, 3, 198-208.
- Gould, D. - Feltz, D. - Horn, T. -Weiss, M. (1982). Reasons for discontinuing involvement in competitive youth swimming. *Journal of Sport Behavior*, 5, 155-165.

- Gould, D. - Feltz, D. - Weiss, M. (1985). Motives for participating in competitive youth swimming. *International Journal of Sport Psychology*.
- Gould, D. - Tuffey, S. - Udry, E. -Loehr, J. (1996). Burnout in junior tennis players: II. A qualitative analysis. *The Sport Psychologist*, 10, 341-366.
- Greblo - Lorgjer (2006). Roditeljska potpora djeci u momčadskim i ostalim sportovima. U: Findak, V. (ur.). *Zbornik radova 15. ljetne škole kineziologa RH*, Zagreb: Hrvatski kineziološki savez, 115-120.
- Greendorfer, S. L. - Lewko, J. H. (1978). Role of family members in sport socialization of children. *Research Quarterly. American Alliance for Health, Physical Education and Recreation*, 49 (2), 146-152.
- Hagger, M. S. -Wood, C. - Stiff, C. - Chatzisarantis, N. L. D. (2009). The strength model of self-regulation failure and health-related behavior. *Health Psychology Review*, 3, 208-238.
- Hagger, M. S. - Wood, C. - Stiff, C. - Chatzisarantis, N. L. D. (2010). Ego depletion and the strength model of self-control: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136, 495-525.
- Hartup, W. W. (1993). Adolescents and their friends. In Laursen, B. (ed.), *Close friendships in adolescence*. Jossey-Bass Inc., San Francisco, CA, pp. 3-22.
- Hartup, W.W. (1999). Constraints on peer socialization: Let me count the ways. *Merrill- Palmer Quarterly*, 45, 172-183.
- Harwood, C. G. - Spray, C. M. -Keegan, R. J. (2008). Achievement goal theories in sport. In T. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (3rd Edition), (pp. 157–185). Champaign, IL: Human Kinetics
- Hayashi, C.T. (1996). Achievement motivation among Anglo-American and Hawaiian male physical activity participants: Individual differences and social contextual factors. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18 (2), 194-215.
- Hellstedt, J. C. (1987). The coach/parent/athlete relationship. *The Sport Psychologist*, 1 (2), 151-160.

- Horga, S. (1993). *Psihologija sporta*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu.
- Horn, T. S. (2004). Developmental perspectives on self-perceptions in children and adolescents. *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective*, 101-143.
- Horn, T. S. (Ed.) (2008). *Advances in sport psychology*. Human Kinetics.
- Horn, T. S. - Horn, J. L. (2007). Family influences on children's sport and physical activity participation, behavior, and psychosocial responses. *Handbook of Sport Psychology, Third Edition*, 685-711.
- Horn, T. S. - Hasbrook, C. A. (1986). Informational components influencing children's perceptions of their physical competence. *Sport for children and youths*, 10.
- Howard, D. R. - Madrigal, R. (1990). Who makes the decision: The parent or the child? The perceived influence of parents and children on the purchase of recreation services. *Journal of leisure research*, 22 (3), 244.
- Janssen, I. (2007). Physical activity guidelines for children and youth This article is part of a supplement entitled Advancing physical activity measurement and guidelines in Canada: a scientific review and evidence-based foundation for the future of Canadian physical activity guidelines co-published by Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism and the Canadian Journal of Public Health. It may be cited as Appl. Physiol. Nutr. Metab. 32 (Suppl. 2E) or as Can. J. Public Health 98 (Suppl. 2). *Applied Physiology, Nutrition, and Metabolism*, 32 (S2E), S109-121.
- James, B. - Collins, D. (1997). Self-presentational sources of competitive stress during performance. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 19 (1), 17-35.
- Jarvinen, D. W. - Nicholls, J. G. (1996). Adolescents' social goals, beliefs about the causes of social success, and satisfaction in peer relations. *Developmental Psychology* 32, 435-441.
- Jones, G.W. - Mackay, K.S. - Peters, D.M. (2006). Participation motivation in martial artists in the West Midlands region of England, *Journal of Sports Science and Medicine, CSSI*, 28-34.

- Jõesaar, H. - Hein, V. - Hagger, M. S. (2011). Peer influence on young athletes' need satisfaction, intrinsic motivation and persistence in sport: A 12-month prospective study. *Psychology of Sport and Exercise*, 12 (5), 500-508.
- Keathley, K. - Himelein, M. J. - Srigley, G. (2013). Youth soccer participation and withdrawal: gender similarities and differences. *Journal of Sport Behavior*, 36 (2), 171-188.
- Keegan, R. - Spray, C. - Harwood, C. - Lavalley, D. (2010). The Motivational Atmosphere in Youth Sport: Coach, Parent, and Peer Influences on Motivation in Specializing Sport Participants. *Journal Of Applied Sport Psychology*, 22 (1), 87-105.
- Kelley, H. H. (1983). Love and commitment. *Close relationships*, 265-314.
- Ko, Y.J. (2003) Martial arts marketing: putting the customer first, *Journal of Asian Martial Arts* 12 (2), 9-15.
- Ko, Y.J. (2007). The globalisation of martial arts: the change of rules for new markets. In Min, K. (ed.) 2007 *International Taekwondo Symposium: the history and spirit of Taekwondo and strategies for globalisation*, University of California at Berkeley.
- Ko, Y.J. - Yang, J.B. (2008). The globalisation of martial arts: the change of rules for new markets, *Journal of Asian Martial Arts* 17 (4), 8-19.
- Ko, Y. J. - Park, H. - i Claussen, C. L. (2008). Action sports participation: consumer motivation. *International Journal of Sports Marketing & Sponsorship*, 9 (2), 111-125.
- Konzak, B. - Boudreau, F. (1984). Martial arts training and mental health: An exercise in self-help. *Canada's Mental Health*, 32 (4), 2-8.
- Kunesh, M. A. - Hasbrook, C. A. - Lewthwaite, R. (1992). Physical activity socialization: Peer interactions and affective responses among a sample of sixth grade girls. *Sociology of Sport Journal*, 9, 385-385.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behavior*, 22 (3), 360.

- Ladd, G.W. - Kochenderfer, B.J. - Coleman, C.C. (1996). Friendship quality as a predictor of young children's early social adjustment. *Child Development*, 67, 1103-1118.
- Lee, M. J. - Whitehead, J. - Balchin, N. (2000). The measurement of values in youth sport: Development of the Youth Sport Values Questionnaire. *Journal of sport and exercise psychology*, 22 (4), 307-326.
- Leff, S. S. - Hoyle, R. H. (1995). Young athletes' perceptions of parental support and pressure. *Journal of youth and adolescence*, 24(2), 187-203.
- Locke, E. A. - Latham, G. (2002). Building a practically useful theory of goal settings and task motivation. *The American Psychologist*, 57, 705–717.
- Loko, J. - Aule, R. - Sikkut, T. - Ereline, J. - Viru, A. (2000). Motor performance status in 10 to 17-year-old Estonian girls. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 10 (2), 109–113.
- MacPhail, A. - Gorley T. - Kirk D. (2003). Young people's socialization into sport: a case study of an athletics club. *Sport Educ Soc* 8: 251–267.
- McArdle, S. - Duda, J.K. (2002). Implications of the motivational climate in youth sports. In F.L. Smoll & R.E. Smith (Eds.), *Children and youth in sport: A biopsychosocial perspective* (2nd ed., pp. 409-434). Dubuque, IA: Kendall/Hunt.
- Macdonald, D. - Wright, J. (2003). Families and their facilitation of young people's engagement in physical activity and physical culture. Paper presented at 8th Australian Institute of Family Studies Conference, Feb. 2003.
<http://www.aifs.org.au/institute/afrc8/macdonald.pdf>.
- Mahoney, M.J. - Meyers, A. W. (1989). Anxiety and athletic performance: Traditional and cognitive-developmental perspectives. In D. Hackfort i C.D. Spielberger (Eds.), *Anxiety in sports: An international perspective*. Washington, D. C.: Hemisphere.
- Maehr, M. L. - Braskamp, L. A. (1986). *The motivation [actor: A theory of personal investment*. Lexington, MA: LexingtonBooks.

- Maehr, M. L. - Nicholls, J. G. (1980). Culture and achievement motivation: A second look. In N. Warren (Ed.), *Studies in cross-cultural psychology* (Vol. 3, pp. 221-267). New York: Academic Press.
- Martens, R. (1975). *Social Psychology and Physical Activity*. New York: Harper and Row.
- Matković, S. - Prot, F. - Bosnar, K. (2003.). Roditeljska potpora mladim sportašima. U. Puhak, S. - Kristić, K. (ur.). *Zbornik radova V. konferencije Alpe – Jadran*, Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa, 121 - 127.
- Moore, L. L. - Lombardi, D.A. - White, M. J. - Cambell, J. L. - Oliveria, S. A. -Ellison, R. C. (1991). Influence of parents' physical activity levels on activity levels of young children. *Journal of Pediatrics*, 118, 215 – 219.
- Mulvihill, C. - Rivers, K. - Aggleton, P. (2000). Physical Activity 'At Our Time': Qualitative Research among Young People Aged 5 to 15 Years and Parents. London: *Health Education Authority*.
- Newcomb, A.F. - Bagwell, C.L. (1995). Children's friendship relations: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 117, 306 - 347.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological Review*, 91, 328 - 346.
- Nicholls, J. G. (1989). *The competitive ethos and democratic education*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Ntoumanis, N. - Vazou, S. (2005). Peer motivational climate in youth sport: Measurement development and validation. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 27 (4), 432 - 455.
- Oja, P. - Bull, F. - Fogelholm, M. - Martin, B. (2010). Physical activity recommendations for health: what should Europe do? *BMC Public Health*, 10:10.
- Orlick, T.D. - Botterill, C. (1975). *Every kid can win*. Chicago: Nelson-Hall. Papaioannou, A. i Kouli, O. (1999). The effect of task structure, perceived motivational climate and goal

- orientations on students' task involvement and anxiety. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11, 51 - 71.
- Passer, M.W. (1988). Determinants and consequences of children's competitive stress. In F. L. Smoll, R. A. Magill, i M. J. Ash (Eds.), *Children in sport* (3rd ed., pp. 203 - 227). Champaign, IL, Human Kinetics.
- Pelletier, L. G. - Fortier, M. S. - Vallerand, R. J. - Tuson, K. M. - Briere, N. M. - Blais, M. R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of sport and Exercise Psychology*, 17, 35 - 35.
- Pelletier, L. G. - Fortier, M. S. - Vallerand, R. J. - Brière, N. M. (2001). Associations between perceived autonomy support, forms of self-regulation, and persistence: a prospective study. *Motivation and Emotion*, 4, 279 - 306.
- Petlichkoff, L. M. (1993). Coaching children: understanding their motivational process. *Sport Science Review*, 2 (2), 48 - 67.
- Porter, S. (2002). *Physical Activity: An Exploration of the Issues and Attitudes of Parents of pre Fives*. London: Scott Porter Research and Marketing.
- Rawdeke, T. D. (1998). Is athlete burnout more than just stress? A sport commitment perspective. *NEW ZEALAND JOURNAL OF SPORTS MEDICINE*, 26, 45 - 45.
- Richman, C. L. - Rehberg, H. (1986), *The development of selfesteem through the martial arts*, „International Journal of Sports Psychology“, 17 (3), pp. 234 - 239.
- Roberts, G. C. (1992). Motivation in sport: conceptual constrains and convergence. In GC Roberts (Ed.) *Motivation in sport and exercise*. Champaign, IL: Human Kinetics, pp. 3 - 29.
- Roberts, G. C. (1993). Motivation in sport: Understanding and enhancing the motivation and achievement of children. U: R. N. Singer, M. Murphy i L. K. Tennant (Ur.), *Handbook of research in sport psychology* (str. 517 - 586). New York: Macmillian.

- Roberts, G.C. - Ommundsen, Y. (1996). Effect of goal orientations on achievement beliefs, cognitions and strategies in team sport. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 6, 46 - 56.
- Roberts, G. C. - Treasure, D. C. - Kavussanu, M. (1997). Motivation in physical activity contexts: An achievement goal perspective. U: M. Maehr & P. Pintrich (Ur.), *Advances in motivation and achievement* (Vol. 10, str. 413 – 447). Greenwich, CT: JAI Press.
- Roberts, G. C. (2001). Understanding the dynamics of motivation in physical activity: The influence of achievement goals on motivational processes. U: G. C. Roberts (Ur.), *Advances in motivation in sport and exercise* (str. 1-51). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Roberts, G. C. - Treasure, D. C. - Conroy, D. E. (2011). Understanding the dynamics of motivation in sport and physical activity: an achievement goal interpretation. U: *Handbook of sport psychology*, (ur.) Gershon Tenenbaum and Robert C. Eklund. John Wiley - Sons 2007 s. Third edition, 3-30 NIH.
- Roberts, G. C. - Kristiansen, E. (2012). Goal setting to enhance motivation in sport. In: *Advances in motivation in sport and exercise*. Champaign: Human Kinetics, s. 207 - 227.
- Rowe, N. - Adams, R. - Beasley, N. i England, S. (2004). Driving up participation in sport: the social context, the trends, the prospects and the challenges. *Driving up participation: The challenge for sport*, 6.
- Ryan, R. M. - Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary educational psychology*, 25 (1), 54-67.
- Ryan, R. M. - Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social developmentand well-being. *The American Psychologist*, 55, 68 – 78.
- Sarrazin, P. - Vallerand, R. J. - Guillet, E. - Pelletier, L. G. - Cury, F. (2002). Motivation and dropout in female handballers: a 21-month prospective study. *European Journal of Social Psychology*, 32, 395 - 418.

- Scanlan, T. K. (1986). Social evaluation and the competition process: A developmental perspective. In F.L. Smoll, R.A. Magill, M.J. Ash (Eds.), *Children in Sport (3rd ed.)*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Scanlan, T. K. - Lewthwaite, R. (1984). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: I. Predictors of competitive stress. *Journal of Sport Psychology*, 6 (2), 208 - 226.
- Scanlan, T.K. - Lewthwaite, R. (1986). Social psychological aspects of competition for male youth sport participants: IV. Predictors of enjoyment. *Journal of Sport Psychology*, 8, 25 - 35.
- Scanlan, T. K. -Lewthwaite, R. (1988). From stress to enjoyment: Parental and coach influences on young participants. In E.W. Brown & C.F. Brown (Eds.), *CompetitiveSports children and youth: An overview of research and issues* (pp. 41-48). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Scanlan, T. K. - Passer, M. W. (1978). Factors related to competitive stress among male youth sports participants. *Medicine and Science in Sports*, 10, 103 - 108.
- Scanlan, T. K. - Stein, G. L. - Ravizza, K. (1991). An in-depth study of former elite figure skaters: III. Sources of stress. *Journal of sport and exercise psychology*, 13 (2), 103 - 120.
- Scanlan, T. K. - Simons, J. P. (1992). The construct of sport enjoyment. *Motivation in sport and exercise*, 199 - 215.
- Scanlan, T. K. - Simons, J. P. - Carpenter, P. J. - Schmidt, G. W. (1993). The Sport Commitment Model: Measurement development for the youth-sport domain. *Journal of Sport & Exercise Psychology*.
- Scheerder, J. - Vanreusel, B. - Taks, M. (2005). Stratification patterns of active sport involvement among adults. *International Review for the Sociology of Sport* 40, 139 - 162.
- Schilling, T. A. - Hayashi, C. T. (2001). Achievement motivation among high school basketball and cross-country athletes: A personal investment perspective. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13 (1), 103 – 128.

- Sleijfer, J. A. (2005). Vechtsport maakt jongens wel/niet agressief [Martial arts make boys (not) aggressive]. *Lichamelijke Opvoeding* 93 (14), 32 - 35.
- Sertić, H. - Sterkowicz, S. - Vuleta, D. (2009). Influence of latent motor abilities on performance in judo. *Kineziologija*, 41 (1), 76 - 87.
- Sertić, H. - Segedi, I. - Budinšćak, M. (2006, November). Differences in anthropological characteristics between wrestlers and judokas 13 years of age. In *5th International Conference „Movement and Health“ Proceedings Book, Gluholazy, Poland* (pp. 379-387).
 CATEGORIES DURING THE EUROPEAN JUNIOR JUDO CHAMPIONSHIPS 2005.
 In *1st scientific european congress of judo*.
- Sertić, H. (2004). Osnove borilačkih sportova. *Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu*.
- Smith, R. E. - Smoll, F. L. (2005). Assessing psychosocial outcomes in coach training programs. In D. Hackfort, J.L. Duda, - R. Lidor (Eds.), *Handbook of research in applied sport and exercise psychology: International perspectives* (pp. 293 - 316). Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Smith, R.E. - Smoll, F.L. - Wiechman, S. (1998). Measurement of trait anxiety in sport. In J.L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement*. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.
- Smoll, F.L. - Smith, R.E. - Barnett, N.P. - Everett, J.J. (1993). Enhancement of children's self-esteem through social support training for youth sport coaches. *Journal of Applied Psychology*, 78, 602 - 610.
- Snyder, E. E. - Spreitzer, E. A. (1973). Family influence and involvement in sports. *Research Quarterly. American Association for Health, Physical Education and Recreation*, 44 (3), 249 - 255.
- Standage, M. - Duda, J. L. - Ntoumanis, N. (2005). A test of self-determination theory in school physical education. *British Journal of Educational Psychology*, 75, 411 - 433.
- Stefanek, K.A. (2004). An exploration of participation motives among collegiate taekwondo participants. *University of Oregon: Eugene, OR, Kinesiology Publications*.

- Stroot, S. A. (2002). 8 Socializations and participation in sport. *Sociology of Sport and Physical Education: An Introduction*, 129.
- Stuntz, C. P. - Weiss, M. R. (2003). Influence of social goal orientations and peers on unsportsmanlike play. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74 (4), 421 - 435.
- Stuntz, C. P., - Weiss, M. R. (2015). Social Goal Orientations, Perceived Beliefs of Significant Others, and Adolescents' Own Beliefs about Unsportsmanlike Play. *Journal of Sport Behavior*, 38 (1), 79.
- Šafarić, Z. - Prot, F. - Bosnar, K. (2003, January). Parental Support to High-school Students in Sport Activities. In *V. konferencija o športu Alpe-Jadran*.
- Šilić, N. (2014). *Čimbenici zadovoljstva mladih plivača: uloga ciljne orijentacije i socijalne motivacije*. Doktorski rad. Zagreb. Kineziološki fakultet
- Tammelin, T. - Nayha, S. - Hills A. - Javelin, M.R. (2003). Adolescent participation in sports and adult physical activity. *Am J Prev Med* 24 (1):22–28.
- Tarabanov A. (2011). *Therapeutic ethos and martial arts*, „Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology“, vol. 11, no. 1, pp. 33 – 36.
- Telama, R. - Yang, X. - Laakso, L. - Viikari, J. (1997). Physical activity in childhood and adolescence as predictor of physical activity in young adulthood. *American journal of preventive medicine*.
- Theeboom, M. - De Knop, P. - Wylleman, P. (2008). Martial arts and socially vulnerable youth. An analyse of Flemish initiatives. *Sport Education and Society* 13 (3), 301 - 318.
- Theeboom, M. - De Knop, P. - Weiss, M. R. (1995). Motivational climate, psychological responses, and motor skill development in children's sport: A field-based intervention study. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 294 - 311.
- Trboglav, M. (2006). Ciljna orijentacija i motivacijska klima–prediktori intrinzične motivacije u sportu. *Diplomski rad. Zagreb: Filozofski fakultet, 12, 2006*.

- Townsend, M. Murphy, G. (2001). „Roll up and spend your last dime“ The merry-go-round of children's extra-curricular activities in modern society. *The ACHPER Healthy Lifestyles Journal*, 48 (3-4): 10 - 13.
- Twemlow, S. W. - Lerma, B. H., - Twemlow, S. W. (1996). An analysis of students' reasons for studying martial arts. *Perceptual and motor skills*, 83(1), 99-103.
- Ullrich-French, S. - Smith, A. L. (2009). Social and motivational predictors of continued youth sport participation. *Psychology of Sport and Exercise*, 10 (1), 87 - 95.
- Urduan, T. C. - Maehr, M. L. (1995). Beyond a two-goal theory of motivation and achievement: A case for social goals. *Review of educational research*, 65 (3), 213 - 243.
- US Department of Health and Human Services: Physical Activity Guidelines for Americans; 2008. Available from: <http://www.health.gov/paguidelines/guidelines/>.
- Vallerand, R. J. (1983). The effect of differential amounts of positive verbal feedback on the intrinsic motivation of male hockey players. *Journal of Sport Psychology*, 5 (1), 100 - 107.
- Vallerand, R. J. (2004). Intrinsic and extrinsic motivation in sport. *Encyclopedia of applied psychology*, 2(10).
- Vazou, S. - Ntoumanis, N. - Duda, J. L. (2006). Predicting young athletes' motivational indices as a function of their perceptions of the coach-and peer-created climate. *Psychology of sport and exercise*, 7 (2), 215 - 233.
- Vertonghen, J. - Theeboom, M. (2010). The social-psychological outcomes of martial arts practise among youth: A review. *Journal of sports science & medicine*, 9 (4), 528.
- Wankel, L. M. (1993). The importance of enjoyment to adherence and psychological benefits from physical activity. *International Journal of Sport Psychology*.
- Wankel, L. M. - Kreisel, P. S. (1985). Factors underlying enjoyment of youth sports: Sport and age group comparisons. *Journal of sport psychology*, 7 (1), 51 - 64.
- Warren, C. (2008). Kids' sports. *Canadian Social Trends* 11, 54 - 61.

- Weiss, M. R. (1987). Self-esteem and achievement in children's sport and physical activity. *Advances in pediatric sport sciences*, 2, 87 - 119.
- Weiss, M. R. (2000). Motivating kids in physical activity. *President's Council on Physical Fitness and Sports Research Digest*.
- Weiss, M. (2013). Back to the future: Research trends in youth motivation and physical activity. *Pediatric exercise science*, 25, 561 - 572.
- Weiss, M. R. - Amorose, A. J. - Wilko, A. M. (2009). Coaching behaviors, motivational climate, and psychosocial outcomes among female adolescent athletes. *Pediatric exercise science*, 21 (4), 475.
- Weiss, M. R. - Amorose, A. J. - Kipp, L. E. (2012). Youth motivation and participation in sport and physical activity. *The Oxford handbook of human motivation*, 520 - 553.
- Weiss, M. R. - BREDEMEIER, B. J. L. (1990). Moral development in sport. *Exercise and sport sciences reviews*, 18 (1), 331 - 378.
- Weiss, M. R. - Ferrer-Caja, E. (2002). Motivational orientations and sport behavior. In T. S. Horn (Ed.), *Advances in sport psychology* (2nd ed.) (pp. 101 – 183). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Weiss, M.R. - Hayashi, C. T. (1995). All in the family: Parent-child socialization influences in competitive youth gymnastics. *Pediatric Exercise Science*, 7, 36 - 48.
- Weiss, M. R. - Petlichkoff, L. M. (1989). Children's motivation from participation and withdrawal from sport: Identifying the missing link. *Pediatric Exercise Science*, 1, 195 - 211.
- Weiss, M. R. - Petlichkoff, L. (2010). Children's motivation for participation in and withdrawal from sport: Identifying the missing links. *PES*, 1 (3).
- Weiss, M. R. - Smith, A. L. (2002). Friendship quality in youth sport: Relationship to age, gender, and motivation variables. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 24, 420 - 437.

- Weiss, M. R. - Smith, A. L. - Theeboom, M. (1996). „That's what friends are for“: Children's and teenagers' perceptions of peer relationships in the sport domain. *J. Sport Exercise Psychol.* 18: 347 - 379.
- Weiss, M. R. - Williams, L. (2004). The why of youth sport involvement: A developmental perspective on motivational processes. *Developmental sport and exercise psychology: A lifespan perspective*, 223 - 268.
- Wentzel, K. R. (2005). Peer relationships, motivation, and academic performance in school. In A. J. Elliot & C. S. Dweck (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 279 – 317). New York: Guilford Press.
- Wiersma, L. D. (2001). Conceptualization and development of the sources of enjoyment in youth sport questionnaire. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 5(3), 153 - 177.
- White, A. - Coakley, J. (1986). Making decisions. The response of young people in the Medway towns to the 'Ever Thought of Sport?' campaign. *Making decisions. The response of young people in the Medway towns to the 'Ever Thought of Sport?' 'campaign.*
- White, R.W. (1959). Motivation reconsidered: The concept of competence. *Psychological Review*, 66, 297 - 333.
- White, S. A. - Kavussanu, M. - Tank, K. M. - Wingate, J. M. (2004). Perceived parental beliefs about the causes of success in sport: relationship to athletes' achievement goals and personal beliefs. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 14 (1), 57 - 66.
- Whitehead, J. (1995). Multiple achievement orientations and participation in youth sports: A cultural and developmental perspective. *International Journal of Sport Psychology*, 26, 431 - 452.
- Wiggins, D. K. (1987). A history of organized play and highly competitive sport for American children. *Advances in Pediatric Sport Sciences. Champaign, IL: Human Kinetics*, 1 - 24.

- Woolger, C. - Power, T.G. (1988). Socialization of competitive age girl swimmers. A study of mother and father influences. Paper presented at the *Southwestern Society for Research in Human Development*, Dallas, Texas
- Wolt, K. - Bosveld, W. - Slot, J. (2007). *Sportmonitor 2006: Inzicht in het sportgedrag van Amsterdammers* [Sport monitor 2006: Insight in sport behavior of the citizen of Amsterdam]. Amsterdam: Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling.
- Wylleman, P. (2000). Interpersonal relationships in sport: Uncharted territory in sport psychology research. *International Journal of Sport Psychology*, 31, 555 - 572.
- Yang, D. J. (2000). A new perspective of martial arts education for the 21st century, *Journal of Physical Education, Recreation, Sport and Dance* 36 (3). 22 - 27.
- Zimmermann-Sloutskis, D. - Wanner, M. – Zimmermann, E. - Martin B. (2010). Physical activity levels and determinants of change in young adults: a longitudinal panel study. *Int J Behav Nutr Phys Act* 7:2.
- Zeng, H. Z. - Cynarski, W. J. - Xie, L. (2013). Martial Arts Students' Motivation and Health Related Behaviours in Changshu. *Ido Movement for Culture: journal of martial arts anthropology: theory of culture, psychophysical culture, cultural tourism, anthropology of martial arts, combat sports*, 13 (3), 72 - 84.
- Zarbatany, L. - Ghesquiere, K. - Mohr, K. (1992). A context perspective on early adolescents' friendship expectations. *Journal of Early Adolescence*, 12, 111 - 126.

8. PRILOZI

Upitnik posvećenosti sportu (Scanlan i sur., 1993)

		nimalo	malo	osrednje	jako	izrazito jako
1.	Koliko se ponosiš kada drugima govoriš da treniraš ovaj sport?	1	2	3	4	5
2.	Želiš li nastaviti trenirati ovaj sport?	1	2	3	4	5
3.	Koliko si predan u treniranju ovog sport?	1	2	3	4	5
4.	Koliko želiš nastaviti trenirati ovaj sport?	1	2	3	4	5
5.	Koliko bi ti teško bilo prestati trenirati ovaj sport?	1	2	3	4	5
6.	Koliko si odlučan da nastaviš trenirati ovaj sport?	1	2	3	4	5

Skala ukupne razine zadovoljstava u sportu (Scanlan i sur., 1993)

		nimalo	malo	osrednje	jako	izrazito jako
1.	Uživajte li u vašem sportu?	1	2	3	4	5
2.	Veseli li Vas bavljenje vašim sportom?	1	2	3	4	5
3.	Koliko Vam je zabavno bavljenje vašim sportom?	1	2	3	4	5
4.	Koliko Vam se sviđa Vaš sport?	1	2	3	4	5
5.	Obožavam trenirati ovaj sport.	1	2	3	4	5

Upitnik intrinzične motivacije (Štimac, Horga i Jurinić-Matoš, 1999)

	NE	UGLAVNOM NE	NE ZNAM	UGLAVNOM DA	DA
1. Jako uživam u svakoj borbi	1	2	3	4	5
2. Mislim da sam sasvim dobar u svom sportu	1	2	3	4	5
3. Jako se trudim na natjecanjima i treninzima	1	2	3	4	5
4. Važno mi je biti dobar u svakom natjecanju	1	2	3	4	5
5. Većinu borbi sam u grču	1	2	3	4	5
6. Svim se silama trudim dati sve od sebe u svom sportu	1	2	3	4	5
7. Zabavno je boriti se	1	2	3	4	5
8. Borilački zadatci su mi vrlo zanimljivi	1	2	3	4	5
9. Zadovoljan sam svojim nastupom na natjecanjima	1	2	3	4	5
10. Osjećam pritisak dok nastupam na natjecanjima	1	2	3	4	5
11. Osjećam se nervozno tijekom borbi	1	2	3	4	5
12. Ne dajem uvijek sve od sebe u borbi	1	2	3	4	5
13. Kad se natječem u svom sportu mislim kako mi je to super	1	2	3	4	5
14. Što dulje treniram ovaj sport, osjećam se sve sposobnijim	1	2	3	4	5
15. Lako mi ide uvježbavanje tehnika	1	2	3	4	5
16. Prilično dobro sam izvježbao tehnike u svom sportu	1	2	3	4	5
17. Ovaj sport me ne zanima previše	1	2	3	4	5
18. Nisam dovoljno dobar u svom sportu	1	2	3	4	5

Skala socijalne orijentacije (Crnjac, 2017 prema Stuntz i Weiss, 2003).

		Nimalo	Malo	Osrednje	Jako	Izrazito jako
1.	Moj trener hvali moju izvedbu	1	2	3	4	5
2.	Moj trener me pohvaljuje	1	2	3	4	5
3.	Moj trener je često pozitivno raspoložen i bodri me	1	2	3	4	5
4.	Kad sam dobar moj trener mi kaže kako sam napravio odličan posao	1	2	3	4	5
5.	Kad sam dobar u svom sportu trener je jako zadovoljan	1	2	3	4	5
6.	Kad imam loš dan, trener mi pomogne da budem bolji	1	2	3	4	5
7.	Imam prijatelje suborce kojima je stalo do toga kako se osjećam	1	2	3	4	5
8.	Imam prijatelje suborce koji me stvarno razumiju	1	2	3	4	5
9.	Moji prijatelji iz sporta brinu o meni	1	2	3	4	5
10.	Dijelim svoja iskustva sa svojim prijateljima suborcima	1	2	3	4	5
11.	Moji prijatelji suborci me ohrabruju kad pogriješim	1	2	3	4	5
12.	Moji dečki iz kluba me nikad ne bi ostavili na cjedilu	1	2	3	4	5
13.	Većina kolega u klubu žele mene za prijatelja	1	2	3	4	5
14.	Djeca iz mog kluba pažljivo slušaju što ja govorim	1	2	3	4	5
15.	Moji suborci iz kluba žele provoditi vrijeme sa mnom	1	2	3	4	5
16.	Moji suborci me često zovu da se družim s njima	1	2	3	4	5
17.	Rođendane slavim s prijateljima iz kluba	1	2	3	4	5
18.	Kad trebam društvo za kino ili partnera za video igrice, bez problema nađem nekog iz kluba	1	2	3	4	5

Upitnik roditeljske potpore djeci u sportu (Bosnar, 2003)

	Nimalo	Malo	Osrednje	Jako	Izrazito jako
1. Moji roditelji smatraju da je važno da se bavim sportom da bih bio zdraviji	1	2	3	4	5
2. Mojim roditeljima je drago kad sam s društvom iz sporta	1	2	3	4	5
3. Moji roditelji smatraju da mi u sportu nitko ne može nauditi	1	2	3	4	5
4. Kad odemo na izlet ili na odmor, redovito se sa svojim roditeljima bavim nekim sportom	1	2	3	4	5
5. Moji roditelji rado gledaju kako se bavim sportom	1	2	3	4	5
6. Roditelji mi pomažu da uvijek imam čistu i urednu sportsku opremu	1	2	3	4	5
7. Roditelji plaćaju za moju izvanškolsku sportsku aktivnost	1	2	3	4	5
8. Moji roditelji su ponosni što se bavim sportom	1	2	3	4	5
9. Roditelji žele da se bavim sportom da bih bio spretniji i snažniji	1	2	3	4	5
10. Moji roditelji smatraju da su sportaši dobro društvo za mene.	1	2	3	4	5
11. Kad znaju da sam na sportu, moji roditelji ne brinu za mene.	1	2	3	4	5
12. U mojoj obitelji rado zajednički gledamo sportske prijenose.	1	2	3	4	5
13. Kad se takmičim, roditelji su moji redoviti navijači.	1	2	3	4	5
14. Roditelji mi pomažu u organizaciji prijevoza, prehrane i sl. da uz druge obaveze ne zanemarim sport.	1	2	3	4	5
15. Moju sportsku opremu financirali su roditelji.	1	2	3	4	5
16. Kad pričaju drugim ljudima o meni, moji roditelji rado ističu da se bavim sportom.	1	2	3	4	5
17. Moji roditelji žele da budem otporan na bolesti pa me potiču da se bavim sportom.	1	2	3	4	5
18. Mojim roditeljima je drago kad se u našoj kući skupi moje društvo iz sporta.	1	2	3	4	5
19. Moji roditelji su sigurni da me u sportu nitko ne će nagovarati da pijem, pušim ili uzimam drogu.	1	2	3	4	5
20. U mojoj porodici se često zajednički bavimo nekom sportskom aktivnosti, bez obzira na razlike u godinama.	1	2	3	4	5
21. Moji roditelji uvijek opaze kad postanem vještiji u svom sportu.	1	2	3	4	5
22. Ako trener zatraži, moji roditelji će rado pomoći u organizaciji treninga i takmičenja.	1	2	3	4	5
23. Moji roditelji nisu nikada štedjeli novac kad je bilo u pitanju moje bavljenje sportom.	1	2	3	4	5
24. Roditelji rado razgovaraju sa mnom o mom sportu.	1	2	3	4	5
25. Mojim roditeljima ne bi bilo drago da se prestanem baviti sportom	1	2	3	4	5

9. ŽIVOTOPIS

Damir Crnjac je rođen 20.07.1977.godine u Širokom Brijegu gdje i živi. Oženjen je i otac jednog djeteta. Osnovnu školu kao i Gimnaziju fra Dominika Mandića završio je u Širokom Brijegu. Diplomirao je na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2006. godine. Poslijediplomski doktorski studij na Kineziološkom fakultetu je upisao 2006. Od 2007. godine je zaposlen na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti na Sveučilištu u Mostaru. U zvanju je višeg asistenta na kolegijima Borilački sportovi 1 i 2. Nositelj je zelenog pojasa iz Judo pri Hrvatskom Judo Savezu. Obnašao je dužnost pomoćnog trenera u Karate klub Široki Brijeg 2012-14. Obnašao je dužnost pomoćnog trenera za kondicijsku pripremu u NK Široki Brijeg od 2007-2010. Te od 2015-2017. Od 2010-2014 godine je obnašao dužnost pomoćnog trenera za kondicijsku pripremu u HŠK Zrinjski 2010-13. Osvojio je naslova prvaka Bosne i Hercegovine 2014. godine sa HŠK Zrinjski iz Mostara. Osvojio je Kup Bosne i Hercegovine 2017. godine sa NK Široki Brijeg. Nositelj je UEFA A licence nogometnog trenera, koju je stekao pri HNS (Hrvatskom Nogometnom Savezu). Licencirani je trener Hrvatskog Atletskog Saveza B – licenca. Nositelj je licence učitelja skijanja II pri skijaškom savezu Herceg-Bosne.

Popis objavljenih radova:

1. Bašić, D., Bašić, M., Crnjac, D., Tomaško, J., & Barišić, V. (2014). Differences in situational parameters during small-sided games in football. *Acta kinesiologica*, 8(1), 46-49.
2. Brekalo, M., Šilić, N., Crnjac, D. The influence of basketball training on some motor skills in thirteen-year-old boys // *3rd International Conference on Advanced and Systems research Zadar, Hrvatska, 2009* (Znanstveni skupovi i radionice, Usmeno)
3. Brekalo, M., Kvesić, I., & Crnjac, D. (2014, January). Differences in anthropological status of pupils fifth and sixth graders of elementary school relative to urban-rural affiliation. In *Sport i Zdravlje*.
4. Blažević, S., Kačar, T., Ljubisavljević, M., Amanović, Đ., & Crnjac, D. ANALYSIS OF A TOTAL OUTCOME IN THE BOXING BY CATEGORIES (LIGHT, MEDIUM,

- HEAVY) AND AGE (CADET, JUNIOR, SENIOR). *Acta Kinesiologica* 6 (2012) 1: 100-107
5. Blažević, S., Kačar, T., Ljubisavljević, M., Amanović, Đ., & Crnjac, D. ANALYSIS OF A TOTAL OUTCOME IN THE BOXING BY AGE (CADET, JUNIOR, SENIOR) AND CATEGORIES (LIGHT, MEDIUM, HEAVY). *Acta Kinesiologica* 6 (2012) 2: 97-104
 6. Crnjac, D., Dizdar, D., & Basic, D. (2016). IMPORTANCE OF PENALTY KICKS IN FOOTBALL CONSIDERING FINAL OUTCOME OF THE MATCH AND LEAGUE SYSTEM OF COMPETITION. *Acta Kinesiologica*, 10(2), 7-9.
 7. Crnjac, D. & Bosnar, K. (2017, May). The Evaluation of Croatian version of social goal orientation scale. In *8TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE ON KINESIOLOGY*
 8. Crnjac, D., Blažević, S., Brekalo, M., & Kostovski, Ž. and Kristijan Marić. THE EFFICIENCY OF INTERVAL AND CONTINUOUS AEROBIC TRAINING IN YOUNG SOCCER PLAYERS. *International Journal of Scientific Issues in Physical Education, Sport and Health* 2(2013) 2:95-100
 9. Crnjac, D., Šilić, N. & Brekalo, M. (2015). Relations parental support for young judoka with the sport experience of father and mother. 1ST SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE ON JUDO: „APPLICABLE RESEARCH IN JUDO“, FACULTY OF KINESIOLOGY UNIVERSITY OF ZAGREB & CROATIAN JUDO FEDERATION, Zagreb.
 10. Crnjac, D., Šilić, N., & Brekalo, M. (2016). IS THERE A DIFFERENCE BETWEEN YOUNG JUDOKA AND KARATAS IN SOME DIMENSIONS OF SOCIAL SUPPORT. *APPLICABLE RESEARCH IN JUDO*, 16.
 11. Crnjac, D., Šilić, N., & Kvesić, I. (2017). IS THERE A DIFFERENCE BETWEEN YOUNG JUDOKA AND TAEKWONDO ATHLETES IN SOME DIMENSIONS OF SOCIAL SUPPORT. *APPLICABLE RESEARCH IN JUDO*

12. Crnjac, D., Brekalo, M., Šilić, N. Razlike u stavovima prema boričkim sportovima studenata Kineziološkog i Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru *22. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* Poreč, Hrvatska, 2013 (Znanstveni skupovi i radionice, Bez priopćenja).
13. Čuljak, Z., Čavar, M., Crnjac, D., Marić, K., & Čorluka, M. (2011). Effectiveness of the school of gymnastics in 7 years old children. *Sport SPA* Vol. 8, Issue 2: 41-45
14. Čuljak, Z., Marić, K., Crnjac, D. Motivacijska orijentacija studenata u odnosu na sportsku gimnastiku // *19. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* Poreč, Hrvatska, 2010 (Znanstveni skupovi i radionice, Bez priopćenja).
15. Čuljak, Z., Marić, K., Markota, M., Crnjac, D. Utjecaj nekih motoričkih sposobnosti na uspjeh u sportskoj gimnastici // *Proceedings of the 3rd International Conference, Contemporary Kinesiology*, Mostrar, BiH, 2008
16. Kačar, T., Blažević, S., Ljubisavljević, M., Crnjac, D. and Gavrilović, D. ANALYSIS OF MOST OFTEN RESULTS IN THE BOXING BY CATEGORIES (LIGHT, MEDIUM, HEAVY) AND AGE (CADET, JUNIOR, SENIOR). *Sport Science* 5 (2012) 1: 102-109
17. Kačar, T., Blažević, S., Ljubisavljević, M., Crnjac, D., & Gavrilović, D. ANALYSIS OF MOST OFTEN RESULTS IN THE BOXING BY AGE (CADET, JUNIOR, SENIOR) AND CATEGORIES (LIGHT, MEDIUM, HEAVY). *Sport Science* 5 (2012) 2: 102-109
18. Šilić, N., Crnjac, D. Brekalo, M. Tjelesna aktivnost i psihološko funkcioniranje kod starijih osoba // *20. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* Poreč, Hrvatska, 2011 (Znanstveni skupovi i radionice, Bez priopćenja).
19. Šilić, N., Grčić-Zubčević, N., Brekalo, M. Crnjac, D. Utjecaj dodatne nastave plivanja na rezultat u normi 300 metara kralj tehnikom kod studenata kineziologije // *19. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske* Poreč, Hrvatska, 2010 (Znanstveni skupovi i radionice, Bez priopćenja).